

3 GVILLIELMVS

BVDAEVS THOMAE LV,

PSETO ANGLO S.

RATIAM SANÈ INGENTEM nobis inijsi Lupsete adolescētum doctissime, qui me porrecta mihi VTOPIA THOMAE MORI, ad iucūdisimæ simul & usui futuræ lectionis intentionem auertisti. Nam cum à me dudum precibus id contendisses, id quod meapte ipse sponte magnopere exoptaturus eram, ut THOMAE LINACRI medici utraq; lingua præstātissimi libros sex de sanitate tuè da legerem, quos ille ex Galeni monumentis latinitate nuper ita donauit, uel quibus ipse potius latinitatē, ut si omnia eius autoris opera (quæ ego instar omnis medicinæ esse puto) latina tandem fiant, non magno pere tum medicorum schola Græcæ linguæ cognitionem desyderatura uideatur. eum librū ex schedis LINACRI tumultuaria lectione ita percurri (quarum mihi usum tantisper à te indultum summi loco beneficij duco) ut ea lectione multū me profecisse existimem, sed ex libri ædicatione, quæ nunc à te sedulo procuratur in officinis huius urbis, ego maiorem etiam profectū mihi spondeam. Hoc nomine cum me tibi obstri-

a 2 etum esse

Etum esse fatis crederem, ecce tu mihi uelut prioris be-
 neficij uel appendicem uel auctarium VTOPIAM illā
 MORI donasti, hominis in primis acris, ingenioq; a-
 mceno, & in rerum humanarum æstimatione ueterato-
 ris. Eum librum cum ruri in manibus cursitando, sata-
 gendo, operis imperitando haberem (partim enim no-
 sti, partim audisti uillaticis me negocijs alterū iam hūc
 annum multum operæ impendisse) usq; adeo eius le-
 ctione affectus sum cognitis & perpensis Vtopinorū
 moribus & institutis, ut penè rei familiaris procuratio-
 nem intermiserim, atq; etiam abiecerim, cū nugas esse
 uiderem artem omnem industriamq; œconomicam,
 omnino curam census ampliaticem. qua tamen ipsa
 omne genus mortalium uelut cestro quodam intesti-
 no & congenito exagitari nemo est qui non uideat &
 intelligat. ut legitimarum propè dixerim & ciuiliū ar-
 tium ac disciplinarum eum esse scopum fateri necesse
 sit. ut tam liuida quàm accurata solertia alter ab altero,
 qui cū ciuilitatis ius ei & interdū gentilitatis intercedit,
 quippiā semp abducatur, abstrahatur, abradatur, abiuret, ex-
 primatur, extundatur, exculpatur, extorqueatur, excutiat, excu-
 dat, subducatur, suffuretur, suppilet, inuolet, legibusq; par-
 tim conniuentibus, partim autoribus auferat & inter-
 uertat. Id adeo magis in ijs gentibus apud quas iura,
 quæ ciuilia & pontificia uocantur, amplius in utroq; fo-
 ro ualent. Quorum moribus & institutis eam inualuissē
 se opinionē

se opinionē nemo nō uidet, ut homines cautionū pruden-
 tes uel captionū potius, & inconsultorū ciuiū aucu-
 pes, & formularū, id est excipularū opifices, ac pactilis
 iuris callentissimi, & litiū concinnatores iurisq; contra-
 uersi, peruersi, inuersi, consulti, antistites esse iustitiæ æ-
 quitatisq; existiment, soliq; digni q de æquo bonoq;
 responsitent, atq; etiam (quod maius est multo) qui cū
 imperio ac potestate statuunt, quid unum quēq; habe-
 re, quid non habere, quatenus q̄diūq; liceat. halucinā-
 tis id utiq; sensus communis iudicio, quippe cū pleriq;
 hominum crassis ignorantia lemis cæcutientes, tam æ-
 quissimam ferē causam unum quēq; putemus habere
 quā maxime ius postulat, aut iure subnixus est. Cū
 si ad ueritatis normam, & ad simplicitatis Euangelicæ
 præscriptum exigere iura uelimus, nemo sit tam stupi-
 dus quin intelligat, nemo tā uæcors quin fateatur si ur-
 geas, tā ius & fas hodie ac iamdiu in sanctionibus pon-
 tificijs, & ius atq; æquum in legibus ciuilibus & princi-
 pum placitis dissidere, quā CHRISTI rerum huma-
 narum conditoris instituta, eiusq; discipulorum ritus,
 ab eorū decretis & placitis qui Cræsi & Midæ acruos
 bonorum finem esse putant, & felicitatis cumulū, adeo
 si iustitiam finire nūc uelis quomodo priscis autoribus
 placuit, quæ ius suum unicuiq; tribuat, uel nullibi eam
 in publico inuenias, uel (si dicere id mihi permittam) ca-
 linariam quandam dispensatricem esse ut fateamur ne-
 cesse sit.

cesse sit, siue nunc imperitantium mores spectes, siue ci-
 uium inter se & popularium affectus. Nisi uero à ger-
 mana mundiꝝ æquali iustitia (quod ius naturale uo-
 cant) manasse ius id cōtēderint, ut quo quisq; plus pol-
 leat, eo etiā plus habeat. quo autē plus habeat, eo plus
 eminere inter ciues debeat. quo fit ut iā iure gentiū rece-
 ptū esse uideamus, ut q; nec arte nec industria memora-
 bili iuuare ciues suos & populares possunt, si modo pa-
 ctiles illos nexus & cōtractiles nodos teneāt, queis ho-
 minū patrimonia obstringuntur, quosq; uulgus igna-
 rum, hominesq; literis humanioribus dediti ac procul
 foro, animi causa aut ueritatis indagandæ ergò agen-
 tes, partim Gordij uincula esse ducunt, partim circula-
 toria, nec magnopere miranda, ij millenorum ciuium
 censum, & sæpe singularum ciuitatum, aut etiam am-
 pliorē habeant. ijdemq; tum locupletes, tum frugi ho-
 mines, tum magnifici conquisitores honorifice uociten-
 tur. Quippe ijs sæculis, ijs institutis, ijs moribus, in ijs
 gentibus quæ id ius esse statuerunt, ut tam summa fi-
 de atq; autoritate quisq; sit, quàm maximis opibus pe-
 nates suos architectatus est, ipse hæredesq; eius, idq;
 eo magis atq; magis, quo eorum adnepotes horumq;
 rursus abnepotes patrimonia à maioribus parta lucu-
 lentis certatim accessionibus cumulauerint, id est quo
 longius latiusq; confines, affines, cognatos, consangui-
 neosq; summouerint. At uero CHRISTVS possessio-
 num condi-

num conditor & moderator, Pythagoricam cōmunio-
 nem & charitatem inter affeclas suos relictam, luculen-
 to sanxit exemplo, damnato capitis Anania ob teme-
 ratam cōmunionis legem. Quo certe instituto CHRIS-
 TVS omne iuris, istius civilis pontificijq; adeo recen-
 tioris argumentosa uolumina, inter suos quidem abro-
 gasse mihi uidetur. quod ipsum ius hodie arcem tene-
 re prudentiæ uidemus, ac fata nostra regere. VTOPIA
 uero insula, quam etiam VDEPOTIAM appellari au-
 dio, mirifica utiq; sorte (si credimus) Christianos uero
 ritus ac germanā ipsam sapientiā publice priuatimq;
 hausisse perhibetur, intemeratamq; ad hūc usq; diem
 seruasse, utpote quæ tria diuina instituta, hoc est bono-
 rum malorumq; inter ciues æqualitatem, seu malis ci-
 uilitatem numeris omnibus suis absolutam, & pacis ac
 tranquillitatis amorem constantem ac pertinacem, &
 auri argentiq; contemptū confertis (ut aiunt) manibus
 retinet, tria (ut ita loquar) euerticula omnium fraudū,
 imposturarum, circūscriptionum, uersutiarum, & plani-
 carum improbitatum. Superi suo numine facerent ut
 hæc tria VTOPIANÆ legis capita trabalibus clauis
 firmæ ac statæ persuasionis in sensibus omniū morta-
 lium figerentur, protinus superbiam, cupiditatem, con-
 tentionē uæsanam, atq; alia penè omnia uulnifica Sty-
 gij aduersarij tela concidere languerēq; uideres, iurisq;
 illam uoluminum uim immensam, tot eximia solidaq;
 ingenia

ingenia ad libitinam usq; detinentia, ut casta & uacanti-
 teredinibus permitti, aut inuolucris officinarum di-
 cari. Proh diui immortales quæ nam Vtopianorum
 sanctitas eam diuinitus beatitudinem emereri potuit,
 ut auaritia & cupiditas in eam unam insulam irrumpe-
 re, aut irrepere tot sæculis non potuerint, nec inde iusti-
 tiam cum pudore proteruitate sua impudentiæq; ex-
 plodere & exigere. Deus nunc optimus maximus tam
 benigne cum ijs prouincijs egisset, quæ ab eius sacratis-
 simo nomine cognomentum retinent & amplectuntur.
 certe auaritia tot mentes alioquin egregias arduasq;
 deprauans & pessundans, semel hinc facefferet, & aure-
 um sæculum Saturniumq; rediret. Hic enim uero peri-
 culum esse quispiam autumarit ne forte Aratus & poë-
 tæ prisci opinione falsi fuerint, qui Iustitiam è terris de-
 cedentē in signifero circulo collocauerūt. restitisse em̄
 eam in Vtopia insula necesse est, si Hythlodæo credi-
 mus, nec dum in cælum peruenisse. uerum ego Vtopiã
 extra mundi cogniti fines sitam esse percunctando cõ-
 peri, insulam nimirū fortunatam, Elysijs fortasse cam-
 pis proximam, (nam Hythlodæus nõdum situm eius
 sinibus certis tradidit ut Morus ipse testatur) multas
 quidem ipsam in urbes distractam, sed unam in ciuita-
 tem coeuntes aut cõspiranteis, nomine Hagnopolin,
 suis utiq; ritibus bonisq; acquiescentē, innocentia bea-
 tam, caelestem quodam modo uitam agentem, ut infra
 cælum

caelum, sic supra mundi huius cogniti colluionē. Quæ
 in tot mortalium studijs ut acribus & incitatis, sic inani
 bus & irritis turbide & æstuose in præcipitium rapitur.
 Eius igitur insulæ cognitionē THOMAE MORO de-
 bemus, qui beatæ uitæ exemplar, ac uiuēdi præscriptū
 ætate nostra promulgauit, ab Hythlodæo, ut ipse tra-
 dit, inuentum, cui omnia fert accepta. qui ut Vtopianis
 ciuitatem architectatus sit, ritusq; illis & instituta cōdi-
 derit, id est beatæ uitæ argumētū nobis inde mutuatus
 sit, & importarit. MORVS certe insulam & sancta insti-
 tuta stilo orationēq; illustrauit, ac ciuitatem ipsam Ha-
 gnopolitanorū ad normā regulāq; expoliuit, omniāq;
 ea addidit, unde operi magnifico decor uenustasq; ac-
 cedit, & autoritas. etiā si in ea opera nauanda sibi tantū
 partes structoris uendicauit. uidelicet religio fuit maio-
 res sibi partes in eo opere sumere, ne Hythlodæus iure
 queri posset gloriā sibi à MORO præcerptam, præflo-
 ratamq; relinqui, si quādo suos ipse labores literis man-
 dare constituisset. εὐλαβουμένου δ' ἔθεμ αὐτοῦ, μὴ ὑθλόδαος
 αὐτὸς ὁ τῆ ὀυδεποτία γε νήσω ἐμφιλοχωρῶν ἐπιφανείε ποτε
 δυσχεράνει καὶ βαρύνοιτο τάυτην ἀγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῦ γε
 ἐγκαταλιπόντος αὐτῶ προαπκηθισμένον τὸ κλέος τῶ εὐρέμα
 τοε τούτου. οὕτω γὰρ πεπεῖσθα, πρὸς ἀνδρῶν ὄσιμ ἀγαθῶν τε
 καὶ σοφῶν. MORO autem homini per se graui, & auto-
 ritate magna subnixo, fidem planē ut habeā, efficit Pe-
 tri Aegidij Hantuerpiensis testimonium, quem uirum

nuncq̄ coram à me cognitum (mitto nūc doctrinæ morumq̄ cōmendationem) eo nomine amo quod ERA-
 SMI clarissimi uiri ac de literis factis, profanis, omnēq̄
 genus meritissimi, amicus est iuratissimus, quicum etiā
 ipso iamdiu societatem amicorū contraxi literis ultrō
 citrōq̄ obsignatis. Vale Lupsete mi dilectissime, & LI-
 NĀ CRVM Britānici nominis columē (quod quidē ad
 literas bonas attinet) nō magis iam uestrū (ut spero) q̄
 nostrū uerbis meis saluta, uel coram uel epistola inter-
 nuncia, idēq̄ primo quoq̄ tempore. is em̄ unus est pau-
 corum, quibus me perlubens approbarim si possim, cū
 & ipse coram hic agens mihi se summe, Ioanniē Ruel-
 lio amico meo, studiorumq̄ conscio probauerit, & eius
 excellentem doctrinam, exactamq̄ diligentiam in pri-
 mis suspiciam, æmulariēq̄ contendam. Velim etiam ut
 MORO salutem unā & alteram mandato meo uel mit-
 tas ut dixi, uel dicas. quem uirum in Mineruæ sacratius
 album iamdiu opinione mea, sermonēq̄ meo relatū,
 de Vtopia noui orbis insula summe & amo, & uene-
 ror. Eius enim historiam ætas nostra, posterāq̄ ætates
 habebunt uelut elegantium, utiliumq̄ institutorum se-
 minarium, unde translatis mores in suam quisq̄ ci-
 uitatem importent & accommodent. Vale, Parisijs
 pridie Cal. August.

Hexastichon

11

HEXASTICHON ANEMOLII POETAE LAV
REATI, HYTHLODAEI EX SORO
RE NEPOTIS IN VTOPI-
AM INSVLAM.

Vtopia priscis dicta, ob infrequentiam,
Nunc ciuitatis æmula Platonica,
Fortasse uictrix, (nam quod illa literis
Deliniauit, hoc ego una præstiti,
Viris & opibus, optimisq; legibus)
Eutopia merito sum uocanda nomine.

b 1

12 V T O P I A E I N S V L A E T A B V L A .

UTOPIENSIVM ALPHABETVM: 15

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y
O O

TETRASTICHON VERNACVLA VTO-
PIENSIVM LINGVA.

Vtopos ha Boccas peula chama.
E O L L E G O E L O O O E G O E O O O G O A O
polta chamaan
L E O O O G O A O O O J.

Bargol he maglomi baccan
E O O O L E G E A O O E L A O O E O O O O J
soma gymnosophaon
E L A O E O A J L E L G O L J.

Agrama gymnosophon labarem
O O O O A O E O A J L E L G E L J E O O O O O A
bacha bodamilomin
E O O O E O L E O A O E L A O O J.

Voluala barchin heman la
E L E E O O E O O O O O E O G E A O J E O
lauoluola dramme pagloni.
E O E L E E L E O O O A A O G O O E L J O.

HORVM VERSVVM AD VERBVM HAEC
EST SENTENTIA.

Vtopus me dux ex non insula fecit insulam.
Vna ego terrarum omnium absq; philosophia.
Ciuitatem philosophicam expressi mortalibus.
Libenter impartio mea, non grauatim accipio meliora.

CLARISSIMO D.

HIERONYMO BUSLIDIO PRAEPOSITO
ARIENSI, CATHOLICI REGIS CA
ROLI A CONSILIIS, PETRVS
AEGIDIVS ANTVERPI-
ENSIS S. D.

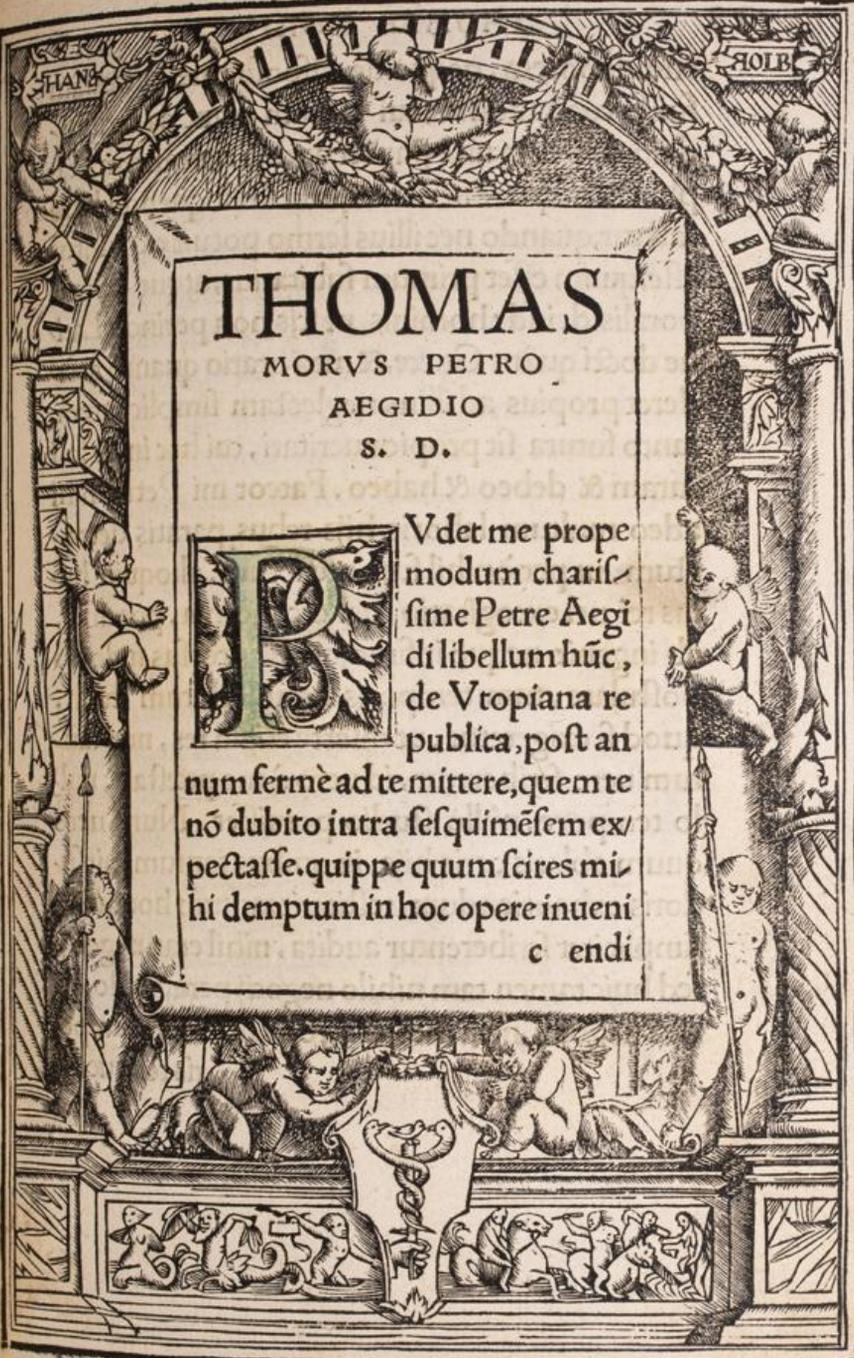
UPERIORIBVS hisce diebus ornatissi-
me Buslidi, misit ad me THOMAS ille
MORVS, te quoq; teste, cui notissimus
est, eximium huius ætatis nostræ decus,
Vtopiã insulã, paucis adhuc mortalibus
cognitã, sed dignã in primis, quã ut plusq; Platoniam
omneis uelint cognoscere, præsertim ab homine facūdissi-
mo sic expressam, sic depictã, sic oculis subiectã, ut quo-
ties lego, aliquanto plus mihi uidere uidear, q̄ cū ipsum
Raphaëlẽ Hythlodæũ (nam ei sermoni æque interfui ac
MORVS ipse) sua uerba sonantẽ audirẽ. Etiam si uir ille
haud uulgarĩ præditus eloquentia sic rem exponeret, ut
facile appareret eum nõ ea referre, quæ narratibus alijs
didicisset, sed quæ cominus hausisset oculis, & in qbus nõ
exiguũ tempus esset uersatus, homo mea quidẽ sentẽtia,
regionũ, hominũ, & rerũ experientia uel ipso Vlysse su-
perior, & qualẽ octingentis hisce annis nusq; arbitrer na-
tum, ad quẽ collatus Vespucius nihil uidisse putet. Iam
præterq; quod uisa q; audita narramus efficacius, aderat
homini peculiãtis quædã ad explicandas res dexteritas.

Attamẽ

Attamen eadē hęc quoties MORI penicillo depic̄ta con-
templor, sic afficior, ut mihi uidear nōnunq̄ in ipsa uerfa
ri Vtopia. Et hercule crediderim Raphaelē ipsum minus
in ea insula uidisse p̄ omne quinquenniū quod illic egit,
q̄ in MORI descriptione uideri liceat. Tantū hic occurrit
undiq̄ miraculor̄, ut ambigā quid primū, aut potissimū
admirer, felicissimę memorię fidem, quę tot res auditas
duntaxat penē ad uerbū reddere potuerit. an prudentiā,
qui uulgo ignotissimos fontes, unde om̄ia reipublicę uel
oriūtur mala, uel oriri possent bona, sic animaduertit. an
orationis uim ac facultatē, qua tanta sermonis latini puri-
tate, tantis dicendī neruis, tot res cōplexus est, præsertim
un⁹ in tot publica simul & domestica negotia distractus.
Verū hęc om̄ia tu minus admiraris doctissime Bussidi,
qui familiari etiā cōsuetudine penitus habes cognitū, ho-
mine maius ac propē diuinū hominis ingeniū. In cęteris
igitur nihil est, quod illius scriptis queā adijcere. Tantū te-
rastrichū uernacula Vtopiensū lingua scriptum, quod à
MORI discessu, forte mihi ostēdit Hythlodæus apponen-
dum curauī, præfixo eiusdē gentis alphabeto, tū adiectis
ad margines aliquot annotatiunculis. Nā quod de insu-
lę situ laborat MORVS, ne id quidē omnino tacuit Ra-
phael, quanq̄ paucis admodū, ac uelut obiter attigit, ue-
lut hoc aliq̄ seruās loco. Atq̄ id sanē nescio quo modo ca-
sus quidā malus utriq̄ nostrū inuidit, siquidē cum ea lo-
queretur Raphael, adierat MORVM è famulis quispiā,
qui

qui illi nescio quid diceret in aurē, ac mihi quidē tanto attentius auscultanti, comitū quispiā, clarius, ob frigus opinor, nauigatione collectū, tussiens, dicentis uoces aliquot interceptit. Verū non conquiescā, donec hāc quoq; partē ad plenū cognouero. adeo ut nō solum situm insulæ, sed ipsam etiā poli sublationē sim tibi ad unguē redditurus, si modo incolumis est noster Hythlodæus. Nam uarius de homine rumor adfert, alij affirmant, perisse in itinere, rursus alij reuersum in patriā, sed partim suorū mores nō ferentē, partim Vtopiæ desyderio sollicitatū, eò remigrasse. Nā quod huius insulæ nomē nusq; apud Cosmographos reperiat, pulchre dissoluit Hythlodæus ipse. Si quidem fieri potuit, inquit, ut nomē quo ueteres sint usi, postea sit cōmutatū. aut etiā illos hęc fugerit insula, quādo & hodie cōplures oriuntur terræ, prisca illis Geographis intacta. Quanc; quorsum attinet hic argumentis astruere fidē, cū MORVS ille sit autor. Cæterū quod is ambigit de æditione, equidem laudo & agnosco uiri modestiā. At mihi uisum est opus modis omnibus indignū quod diu premeretur, & cū primis dignū, quod exeat in manus hominū, idēq; tuo potissimū nomine cōmendatū orbi, uel qd' MORI dotes tibi præcipue sint p'specta, uel qd' nemo magis idoneus, q' rectis cōsilij's iuuet rēpublicā, in qua iā annis cōpluribus, summa cū laude uersaris, tum prudētia, tū integritatis. Bene Vale. studiorū Mæcenas, & hui' sæculi dec'. Antuerpiæ An. M. D. XVI. Cal. Nouēb.

Thomas

The page is framed by a highly decorative border. At the top, two cherubs hold a banner with the word 'HANS' on the left and 'HOLF' on the right. The central text is enclosed in a rectangular frame with a decorative border. On the left side of this frame, a large, ornate initial 'R' is decorated with floral and scrollwork patterns. The text is set in a formal, blackletter-style font. The bottom of the page features a wide, decorative base with a central caduceus (a staff with two snakes entwined around it) and various figures and animals, including a dog and a bird. The entire page is printed in black ink on aged, yellowish paper.

THOMAS

MORVS PETRO

AEGIDIO

S. D.

RVdet me prope
modum charis-
sime Petre Aegi-
di libellum hūc,
de Vtopiana re-
publica, post an-
num fermē ad te mittere, quem te
nō dubito intra sesquimēsem ex-
pectasse. quippe quum scires mi-
hi demptum in hoc opere inveni
c endi

endi laborem, neque de dispositione quicquam
fuisse cogitandum, cui tantum erant ea recitan-
da, quæ tecum unâ pariter audiui narrantem Ra-
phaelem. quare nec erat quod in eloquendo labo-
raretur, quando nec illius sermo potuit exquisitus
esse, quum esset primum subitarius, atque extem-
poralis, deinde hominis, ut scis, non perinde Lati-
ne docti quàm Græce, & mea oratio quanto acce-
deret propius ad illius neglectam simplicitatem,
tanto futura sit propior ueritati, cui hac in re soli
curam & debeo & habeo. Fateor mi Petre, mihi
adeo multum laboris hîjs rebus paratis detra-
ctum, ut penè nihil fuerit relictum. alioquin hu-
ius rei uel excogitatio, uel œconomia, potuisset,
ab ingenio neque infimo, neque prorsus indocto
postulare, tum temporis nonnihil, tum studiij.
quod si exigeretur, ut diserte etiam res, non tan-
tum uere scriberetur, id uero à me præstari, nul-
lo tempore, nullo studio potuisset. Nunc uero
quum ablatis curis hîjs, in quibus tantum fuit su-
doris exhauriendum, restiterit tantum hoc, uti sic
simpliciter scriberentur audita, nihil erat negocij.
sed huic tamen tam nihilo negocij peragendo, cæ-
tera negocia mea minus ferè quàm nihil tempo-
ris reliquerūt

ris reliquerunt. Dum causas forenseis assidue alias ago, alias audio, alias arbiter finio, alias iudex dirimo, dum hic officij causa uisitur, ille negocij, dum foris totum ferme diem alijs impartior, reliquum meis, relinquo mihi, hoc est literis, nihil. Nempe reuerso domum, cum uxore fabulandum est, garrandum cum liberis, colloquendum cum ministris. quæ ego omnia inter negocia numero, quando fieri necesse est (necesse est autem, nisi uelis esse domi tuæ peregrinus) & danda omnino opera est, ut quos uitæ tuæ comites, aut natura prouidit, aut fecit casus, aut ipse delegisti, hijs ut te quàm iucundissimum compares, modo ut ne comitate corrumpas, aut indulgentia ex ministris dominos reddas. Inter hæc quæ dixi elabitur dies, mensis, annus. Quando ergo scribimus? nec interim de somno quicquàm sum loquutus, ut nec de cibo quidem, qui multis non minus absumit temporis, quàm somnus ipse, qui uitæ absumit ferme dimidium. At mihi hoc solum temporis adquire quod somno ciboque suffuror, quod quoniam parcum est, lente, quia tamen aliquid, aliquando perfeci, atque ad te mi Petre transmisi Vtopiam ut legeres, & si quid ef-

fugisset nos, uti tu admoneres. Quanquã enim non hac parte penitus diffido mihi (qui utinam sic ingenio atque doctrina aliquid essem, ut memoria non usquequaque destituor) non usqueadeo tamen confido, ut credam nihil mihi potuisse excidere. Nam & Ioannes Clemens puer meus, qui adfuit ut scis unã, ut quem à nullo patior sermone abesse in quo aliquid esse fructus potest, quoniam ab hac herba qua & latinis literis & Græcis cœpit euirefcere, egregiam aliquando frugem spero, in magnam me coniecit dubitationem, si quidem quum, quantum ego recordor, Hythlodæus narrauerit Amauroticum illum pontem, quo fluuius Anydrus insternitur, quingentos habere passus in longum, Ioannes meus ait detrahendos esse ducentos, latitudinem fluminis haud supra trecentos ibi continere. Ego te rogem ut reuoces in memoriam. Nam si tu cum illo sentis, ego quoque adsentiar & me lapsum credam, si ipse non recolis, scribam ut feci quod ipse recordari uideor mihi, nam ut maxime curabo, ne quid sit in libro falsi, ita si quid sit in ambiguo, potius mendacium dicam, quàm mentiar, quod malim bonus esse quàm prudens. Quanquàm facile

Nota The/
ologicã dif/
ferentiã in/
ter mentiri
& menda/
ciũ dicere.

facile fuerit huic mederi morbo, si ex Raphaelē ipso, aut praesens scisciteris, aut per literas, quod necesse est facias, uel ob alium scrupulum, qui nobis incidit nescio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaelis ipsius. Nam neque nobis in mentem uenit quærere, neque illi dicere, qua in parte noui illius orbis Vtopia sita sit. Quod non fuisse praetermissum sic, uellem profecto mediocri pecunia mea redemptum, uel quod subpudet me nescire, quo in mari sit insula de qua tam multa recensendam, uel quod sunt apud nos unus & alter, sed unus maxime, uir pius & professione Theologus, qui miro flagrat desyderio adeũdæ Vtopiæ, non inani & curiosa libidine collustrandi noua, sed uti religionem nostram, feliciter ibi cœptam, foueat atque adaugeat. Quod quo faciat rite, decreuit ante curare ut mitratur à Pontifice, atque adeo ut creetur Vtopiensibus Episcopus, nihil eo scrupulo retardatus, quod hoc antistitium sit illi precibus impetrandum. Quippe sanctum ducit ambitum, quem non honoris aut quæstus ratio, sed pietatis respectus pepererit. Quamobrem te oro mi Petre uti aut praesens, si potes commodè, aut absens per epistolam, compelles Hythlodæum

Sanctus
ambitus.

Ingrata ho-
minum iu-
dicia.

dæum, atq; efficias, ne quicquàm huic operi meo, aut insit falsi, aut ueri desyderetur. Atque haud scio an præstet ipsum ei librum ostendi. Nam neque aliud æque sufficit, si quid est erratum corrigere, neq; is, ipse aliter hoc præstare potest, quàm si quæ sunt à me scripta perlegerit. Ad hæc: fiet ut hoc pacto intelligas, accipiat ne libenter, an grauatim ferat, hoc operis à me conscribi. Nempe si suos labores decreuit ipse mandare literis, nolit fortasse me: neque ego certe uelim, Vtopiensium per me uulgata republica, florem illi gratiamque nouitatis historiæ suæ præripere. Quancquàm ut uere dicam, nec ipse mecum satis adhuc constitui, an sim omnino æditurus. Etenim tam uaria sunt palata mortalium, tam morosa quorundam ingenia, tam ingrati animi, tam absurda iudicia, ut cum hijs haud paulo felicius agi uideatur, qui iucundi atque hilares genio indulgent suo, quàm qui semet macerant curis, ut ædant aliquid quod alijs, aut fastidientibus, aut ingratiss, uel utilitati possit esse, uel uoluptati. Plurimi literas nesciunt: multi contemnunt. Barbarus ut durum reijcit, quicquid non est planè barbarum, Scioli aspernâtur ut triuiale, quicquid obsoletis uerbis

AD PETRVM AEGIDIVM PRAEFATIO. 23

letis uerbis non scatet. quibusdam solum placent
 uetera, plerisque tantum sua. Hic tam tetricus est,
 ut non admittat iocos, hic tam insulsus, ut non fe-
 rat sales, tam simi quidam sunt, ut nasum omnem
 uelut aquam ab rabido morsus cane, reformidēt.
 adeo mobiles alij sunt, ut aliud sedentes probent,
 aliud stantes. Hi sedent in tabernis, & inter pocu-
 la de scriptorum iudicant ingenijs, magnaq; cum
 autoritate condemnant utcunque lubitum est, su-
 is quenque scriptis, ueluti capillicio uellicantes, ipsi
 interim tuti, & quod dici solet, ἔξω βέλους. quip-
 pe tam leues & abrasi undique, ut ne pilum qui-
 dem habeant boni uiri, quo possint apprehendi.
 Sunt praeterea quidam tam ingrati, ut quum im-
 pense delectentur opere: nihilo tamen magis a-
 ment autorem. non absimiles inhumanis hospi-
 tibus, qui quum opiparo conuiuio prolixè sint
 excepti, saturi demum discedunt domum, nullis
 habitis gratijs ei, à quo sunt inuitati. I nunc & ho-
 minibus tam delicati palati: tam uarij gustus:
 animi praeterea tam memoris & grati, tuis impen-
 sis epulum instrue. Sed tamen mi Petre tu illud
 age quod dixi cum Hythlodæo. postea tamen in-
 tegrum erit hac de re consultare denuo. Quan-
 quam si

Simos, uo
 cat homi-
 nes nullo
 naso.

Prouerbi-
 um.

Mira co-
 latio,

24 MORI AD PET. AEGID. PRAEFATIO,
quàm si id ipsius uoluntate fiat : quandoquidem
scribendi labore defunctus : nunc sero sapio:
quod reliquum est de ædendo : se/
quar amicorum consilium : at/
que in primis tuum. Va-
le dulcissime Petre
Aegidi : cum
optima
con/
iuge : ac
me ut soles a-
ma : quando ego te
amo etiam plus quàm soleo.

Io. Clemens. Hythlodæus. Tho. Morus. Pet. Aegid.

SERMONIS QVEM

RAPHAEL HYTHLODÆVS VIR EXIMIVS,
DE OPTIMO REIPVBLICAE STATV HA-
BVIT, LIBER PRIMVS, PER ILLVSTREM
VIRVM THOMAM MORVM INCLYTAE
BRITANNIARVM VRBIS LONDINI
ET CIVEM, ET VICECOMITEM.

VVM NON EXIGVI MOMEN-
ti negocia quædam inuictissimus An-
glia Rex HENRICVS eius nominis
octauus, omnibus egregij principis
artibus ornatissimus, cum serenissi-
mo Castel,

mo Castellæ principe CAROLO controuersa nuper habuisset, ad ea tractanda, componendâq; oratorē me legauit in Flandriam, comitem & collegam uiri incomparabilis Cuthberti Tunstalli, quem sacris scrinijs nuper ingenti omnium gratulatione præfecit, de cuius sane laudibus nihil à me dicitur, nõ quod uerear ne parum synceræ fidei testis habēda sit amicitia, sed quod uirtus eius, ac doctrina maior est, c̄p̄ ut à me prædicari possit, tum notior ubiq; atq; illustrior, c̄p̄ ut debeat, nisi uideri uelim solem lucerna, quod aiunt, ostendere. Occurrunt nobis Brugis (sic enim cōuenerat) hi, quibus à principe negociū demandabatur, egregij uiri omnes, in his præfectus Brugensis uir magnificus, princeps & caput erat, cæterum os & pectus Georgius Temficus Cassiletanus Præpositus, non arte solum, uerū etiam natura facundus, ad hæc iureconsultissimus, tractandi uero negocij cum ingenio, tum assiduo rerum usu eximius artifex, ubi semel atq; iterum congressi, quibusdā de rebus non satis cōsentiremus, illi in aliquot dies uale nobis dicto, Bruxellas profecti sunt, principis oraculum sciscitaturi. Ego me interim (sic enim res ferebat) Antuerpiam cōfero. Ibi dum uersor, sæpe me inter alios, sed quo nõ alius gratior, inuisit Petrus Aegidius Antuerpiæ natus magna fide, & loco apud suos honesto, dignus honestissimo, quippe iuuenis haud scio doctior ne, an moratior, est em̄ & optimus & literatissim⁹, ad hæc animo in omnes

Parœmia .

omnes candido, in amicos uero tam propēso pectore amore, fide, adfectu tam syncero, ut uix unum aut alterum usq̄ inuenias, quem illi sentias omnibus amicitiae numeris esse conferendum. Rara illi modestia, nemini longius abest fucus, nulli simplicitas inest prudentior, porro sermone tam lepidus, & tam innoxie facetus, ut patriæ desyderium, ac laris domestici, uxoris, & liberorum, quorum studio reuifendorū nimis q̄ anxie tenebar (iam tum enim plus quatuor mensibus abfuerā domo) magna ex parte mihi dulcissima cōsuetudine sua, & mellitissima confabulatione leuauerit. Hunc quum die quadā in templo diuæ Mariæ, quod & opere pulcherrimum, & populo celeberrimū est, rei diuinæ interfuissem, atq̄ peracto sacro, pararem inde in hospitium redire, forte colloquētem uideo cum hospite quodam, uergentis ad senium ætatis, uultu adusto, promissa barba, penula neglectim ab humero dependēte, qui mihi ex uultu atq̄ habitu nauclerus esse uidebatur. At Petrus ubi me cōspexit, adit ac salutatur. respondere conan- tem seducit paululum, & uides inquit hunc? (simul designabat eum cum quo loquētem uideram) eum inquit iam hinc ad te rectā parabam ducere. Venisset inquā pergratus mihi tua causa. Imo inquit ille, si nosses hominem, sua. Nam nemo uiuit hodie mortaliū omniū, qui tantam tibi hominū, terrarūq̄ incognitarum narrare possit historiam. quarum rerum audiendarū scio

auidissimum esse te. Ergo inquā non pessime coniecta
 ui. Nam primo aspectu protinus sensi hominem esse
 nauderum. Atqui inquit aberrasti longissime: nauiga-
 uit quidem non ut Palinurus, sed ut Vlysses: imo uelut
 Plato. Nempe Raphaël iste, sic enim uocatur gentilitio
 nomine Hythlodæus, & latinæ linguæ nō indoctus, &
 græcæ doctissimus (cuius ideo studiosior q̄ Romanæ
 fuit, quoniam totum se addixerat philosophiæ: qua in
 re nihil quod alicuius momenti sit, præter Senecæ quæ
 dam, ac Ciceronis extare latine cognouit) relicto fratri-
 bus patrimonio, qd̄ ei domi fuerat (est em̄ Lusitanus)
 orbis terrarū contemplandi studio Americo Vesputio
 se adiunxit, atq; in tribus posterioribus illarū quatuor
 navigationū quæ passim iā legūtur, perpetuus eius co-
 mes fuit, nisi qd̄ in ultima cū eo nō redijt. Curauit em̄
 atque adeo extorsit ab Americo, ut ipse in his XXIII
 esset q̄ ad fines postremæ nauigatiōis in Castello relin-
 quebant̄. Itaq; relictus est, uti obtēperaret̄ animo eius,
 peregrinationis magis q̄ sepulchri curioso. quippe cui
 hæc assidue sunt in ore, Cælo tegitur qui non habet ur-
 nam, & Vndiq; ad superos tantundem esse uia. Quæ
 mens eius, nisi deus ei propitijs adfuisset, nimio fuerat
 illi cōstatura. Cæterū postq̄ digresso Vesputio multas
 regiones cū quinq; Castellanorū comitibus emensus
 est, mirabili tandē fortuna Taprobanen delatus, inde
 peruenit in Caliquit, ubi repertis cōmode Lusitanorū
 nauibus

Apophthe-
 gma.

nauibus, in patriā deniq; præter spem reuehitur. Hæc
 ubi narrauit Petrus, actis ei gratijs quod tã officiosus
 in me fuisset, ut cuius uiri colloquiũ mihi gratum spera
 ret, eius uti sermonẽ fruerer, tantã rationem habuisset,
 ad Raphaëlem me conuerto, tum ubi nos mutuo salu/
 tatemus, atq; illa cõmunia dixissemus, quæ dici in pri
 mo hospitem cõgressu solent, inde domũ meam digre
 dimur, ibiq; in horto confidentes in scamno cespitibus
 herbeis constrato, cõfabulamur. Narrauit ergo nobis,
 quo pacto posteaq; Vespucius abierat, ipse, socij q;
 eius, qui in Castello remanserant, conueniendo atque
 blandiẽdo cõeperint se paulatim eius terræ gentibus
 insinuare, iamq; non innoxie modo apud eas, sed etiã
 familiariter uersari, tum principi cuidã (cuius & patria
 mihi, & nomen excidit) grati, chariq; esse, eius liberalita
 te narrauit cõmeatum, atq; uiaticũ ipsi & quinq; eius
 comitibus affatim fuisse suppeditatũ, cũ itineris (quod
 per aquam ratibus, per terram curru peragebant) fide
 lissimo duce, qui eos ad alios principes, quos diligẽter
 cõmendati petebant, adduceret. Nam post multorum
 itinera dierum, oppida atque urbes aiebat reperisse se,
 ac non pessime institutas magna populorum frequen
 tia respublicas. Nempe sub æquatoris linea tum hinc
 atq; inde ab utroq; latere quantum ferè spatij solis or
 bita cõplectitur, uastitas obiacere solitudines perpetuo
 feruore torridas. Squalor undiq; & tristis rerum facies

horrida atq; inculta omnia feris habitata, serpētibusq;
 aut deniq; hominib⁹, neq; minus efferis quàm sint be
 luae, neq; minus noxijs. Cæterum ubi longius euectus
 sis, paulatim omnia māsuescere, cælum minus asperū,
 solum uirore blandū, mitiora animantiū ingenia, tan
 dem aperiri populos, urbes, oppida, in his assidua non
 inter se modo, ac finitimos, sed procul etiā dissitas gen
 tes, terra mariq; cōmercia. Inde sibi natam facultatem
 multas ultro citroq; terras inuisendi, quod nulla nauis
 ad iter quodlibet instruebatur, in quam non ille, comi
 tesq; eius libentissime admittebantur. Naues quas pri
 mis regionibus conspexerūt, carina plana fuisse narra
 bat. uela confutis papyris aut uiminibus intendebant,
 alibi coriacea. post uero acuminatas carinas canabea
 uela reppererunt. omnia deniq; nostris similia. nauæ
 maris ac cæli nō imperiti. Sed miram se narrabat inisse
 gratiā, tradito magnetis usu, cuius antea penitus erant
 ignari. ideóq; timide pelago consueuisse sese, neq; aliās
 temere, q̄ æstate credere. Nunc uero eius fiducia lapi
 dis contemnūt hyemem, securi magis, q̄ tuti, ut pericu
 lum sit, ne quæ res magno eis bono futura putabatur,
 eadem per imprudētiam magnorum causa malorum
 fiat. Quid quoq; in loco se uidisse narrauit, & longum
 fuerit explicare, neq; huius est operis institutum, & alio
 fortasse loco dicetur à nobis, præsertim quicquid ex usu
 fuerit nō ignorari, qualia sūt in primis ea, quæ apud po
 pulos

pulos usq̄ ciuiler cōiuentes animaduertit, recte prudenterq̄ prouisa. His enim de rebus & nos auidissime rogabamus, & ille libentissime differebat, omitta interim inquisitione monstrorū, quibus nihil est minus nouum. Nam Scyllas & Celenos rapaces, & Lestrigonas populi ueros, atq̄ eiuscemodi immania portēta, nusq̄ ferē non inuenias, at sane ac sapienter instituto ciues haud reperias ubilibet. Ceterū ut multa apud nouos illos populos adnotauit p̄perā cōsulta, sic haud pauca recensuit, unde possint exempla sumi corrigendis harū urbiū, nationū, gentium, ac regnorū erroribus idonea, alio, ut dixi, loco à me cōmemoranda. Nunc ea tantum referre animus est, quā de moribus atq̄ institutis narrabat Vtopiensium, prēmiso tamen eo sermone, quo uelut tractu quodam ad eius mētionem reipublicæ deuentum est. Nam quū Raphaël prudentissime recensuisset, alia hic, alia illic errata, utrobique certe plurima, tū quæ apud nos, quæue itē sunt apud illos cauta sapientius, quum uniuscuiusq̄ populi mores atq̄ instituta sic teneret, tanq̄ in quēcunq̄ locum diuertisset, totā ibi uitam uixisse uideretur, admiratus hominem Petrus, Miror profecto mi Raphaël, inquit, cur te regi cui piā non adiungas, quorū neminē esse satis scio, cui tu non sis futurus uehemēter gratus, utpote quē hac doctrina, atq̄ hac locorum hominumq̄ peritia nō oblectare solum, sed exemplis quoque instruere, atq̄ adiuuare consilio

sis idoneus, simul hoc pacto & tuis rebus egregie cōsu-
 lueris, & tuorum omnium commodis magno esse adiu-
 mento possis. Quod ad meos attinet, inquit ille, nō ual-
 de cōmoueor, nempe in quos mediocriter opinor me
 officij mei partes impleuisse. nam quibus rebus alij nō
 nisi senes & aegri cedunt, imo tum quoq; aegre cedunt,
 quum amplius retinere non possunt, eas res ego nō sa-
 nus modo ac uegetus, sed iuuenis quoq; cognatis, ami-
 cisq; dispartiui, quos debere puto hac mea esse beni-
 gnitate cōtentos, neq; id exigere atq; expectare prate-
 rea, ut memet eorum causa regibus in seruitiū dedam.
 Bona uerba inquit Petrus, mihi uisum est non ut ser-
 uias regibus, sed ut inseruias. Hoc est inquit ille, una syl-
 laba plusq; seruias. At ego sic cēseo inquit Petrus, quo
 quo tu nomine rē appelles, eam tamen ipsam esse uia,
 qua non alijs modo & priuatim, & publice possis cōdu-
 cere, sed tuam quoq; ipsius cōditionem reddere felicio-
 rem. Feliciorem ne inquit Raphael, ea uia facerē, à qua
 abhorret animus? Atqui nunc sic uiuo ut uolo, quod
 ego certe suspicor paucissimis purpuratorū cōtingere.
 Quin satis est eorum, qui potētum amicitias ambiunt,
 ne magnā putes iacturam fieri, si me atq; uno aut altero
 mei similibus sint carituri. Tum ego, perspicuum est
 inquā te mi Raphael, neq; opū esse, neq; potētia cupi-
 dum, atq; ego pfecto huius tuæ mentis hominē nō mi-
 nus ueneror ac suspicio, q̄ eorū quēuis, q̄ maxime rerū
 sunt

sunt potentes. Cæterum uideberis planè rem te atque
isthio canimo tuo tam generoso, tam uere philosopho
dignam facturus, si te ita compares, ut uel cum aliquo
priuatim incòmodo ingenium tuū atq; industriā, pu-
blicis rebus accòmodes, quod nunq; tanto cum fructu
queas, quāto si à consilijs fueris magno alicui principi,
eiq; (quod te facturū certe scio) recta atq; honesta per-
suaseris, nempe à principe bonorū, malorumq; omniū
torrens in totum populū, uelut à perenni quodā fonte
promānat. In te uero tam absoluta doctrina est, ut uel
citra magnū rerum usum, porrò tanta rerum peritia, ut
sine ulla doctrina, egregium còsiliariū cuius regum sis
præstaturus. Bis erras, inquit ille, mi More, primum in
me, deinde in re ipsa, nam neq; mihi ea est facultas, quā
tu tribuis, & si maxime esset, tamē quū ocio meo nego-
cium facesterem, publicam rem nihil promoueam. Pri-
mum em̄ principes ipsi pleriq; omnes militaribus stu-
dijs (quorum ego neq; peritiam habeo, neq; desydero)
libentius occupantur, q̄ bonis pacis artibus, maiusq;
multo studiū est, quibus modis per fas ac nefas noua
sibi regna pariant, q̄ uti parta bene administrent. Præ-
terea quicunq; regibus à consilio sunt, eorū nemo est,
qui non aut uere tantū sapit, ut non egeat, aut tantum
sibi sapere uidetur, ut non libeat alterius probare consi-
lium, nisi quod absurdissimis quibusq; dictis assentiū-
tur & supparalitātur eorū, quos ut maxime apud prin-
cipem

cipem gratiæ, student assentatione demereri sibi. Et certe sic est natura comparatum, ut sua cuiq; inuēta blandiantur. Sic & coruo suus arridet pullus, & suus simiæ carulus placet. Quod si quis in illo cœtu uel alienis inuidentium, uel præferentium sua, aliquid afferat, quod aut alijs temporibus factum legit, aut alijs fieri locis uidit, ibi qui audiunt, perinde agunt, ac si tota sapientiæ suæ periditaretur opinio, & post illa pro stultis planè sint habendi, nisi aliquid sufficiant inuenire, quod in aliorū inuentis uertant uitio. Si cætera destituant, tum huc confugiunt, hæc nostris, inquit, placere maioribus, quorum prudentiã utinam nos æquaremus. itaq; hoc dicto ueluti egregie perorata re confidunt. Tanq; magnū sit periculū, si quis ulla in re deprehendatur maioribus suis sapientior. à quibus tamen, ut quicq; optime consultū est, ita æquissimo animo ualere sinimus. at si qua de re potuit consuli prudentius, eam protinus ansam cupide arreptam mordicus retinemus. Itaq; in hæc superba, absurda, ac morosa iudicia, cū sæpe alibi, tum semel in Angliã quoq; incidi. Obsecro inquã, fuisti apud nos? Fui inquit, atq; aliquot menses ibi sum uersatus, non multo post eam cladem, qua Anglorū occidentalium ciuile aduersus regem bellum miserada ipsorum strage cōpressum est. Interea multum debui reuerendissimo patri Ioanni Mortono Cantuariensi Archiepiscopo & Cardinali, ac tum quoq; Angliæ Cancellario, uiro

rio. uiro mi Petre (nā Moro cognita sum narraturus)
 nō autoritate magis, q̄ prudentia ac uirtute uenerabili.
 Etenim statura ei mediocris erat, nec aetati, q̄q̄ seræ ce-
 dens. uultus quē reuereare, nō horreas. in congressu nō
 difficilis. serius tamen & grauis. libido erat asperius in-
 terdum cōpellando supplicātes experiri, sed sine noxa,
 quid ingenij, quā animi præsentiā quisq; prae se ferret,
 qua uelut cognata sibi uirtute, modo abesset impuden-
 tia delectabatur, & ut idoneā ad res gerēdas amplecte-
 batur, Sermo politus & efficax, Iuris magna peritia, in-
 genium incōparabile, memoria ad prodigiū usq; excel-
 lens. Hæc em̄ natura egregia, discendo atq; exercendo
 p̄uexit. Huius cōsilijs rex plurimū fidere, multū Resp.
 niti (cū ego aderā) uidebatur. quippe qui ab prima ferē
 iuuenta protinus à schola cōiectus in aulā, maximis in
 negocijs per omnē uersatus aetate, acuarijs fortunæ aēsti-
 bus assidue iactatus prudentiā rerum (quæ sic recepta
 nō facile elabatur) multis, magnisq; cū periculis didice-
 rat. Forte fortuna quū die quodā in eius mensa essem,
 laicus quidam legum uestratiū peritus aderat, is nescio
 unde nactus occasiōē, cœpit accurate laudare, rigidā
 illā iustitiā, quæ tū illic exercebat in fures, quos passim
 narrabat nōnunq; suspēdi uiginti in una cruce, atq; eo
 uehementius dicebat se mirari, cū tam pauci elaborent
 supplicio, quo malo fato fieret, uti tā multi tamē ubiq;
 grassarent. Tum ego, ausus em̄ sum libere apud Cardī-

De legib^s
 parū æqs

nalem loqui: nihil mireris inquā. Nam hæc punitio furum & supra iustum est, & nō ex usu publico. Est enim ad uindicanda furta nimis atrox, nec tamē ad refrenanda sufficiens. Quippe neq; furtum simplex tam ingēs facinus est, ut capite debeat plecti, neque ulla pœna est tanta, ut ab latrocinijs cohibeat eos, qui nullam aliā artem quærendi uictus habent. Itaq; hac in re non uos modo, sed bona pars huius orbis imitari uideretur malos præceptores, qui discipulos uerberant libentius q̄ docent. Decernūtur enim furanti grauiā atq; horrēda supplicia, cum potius multo fuerit prouidendū, uti aliquis esset prouentus uitæ, ne cuiq; tam dira sit furandi primū, dehinc pereundi necessitas. Est inquit ille, satis hoc prouisum: sunt artes mechanicæ, est agricolatio, ex his tueri uitā liceat, ni sponte mali esse mallent. At non sic euades inquā. Nam primū omitteremus eos, qui sæpe uel ab externis bellis, uel ciuilibus mutili redeūt domum, ut nuper apud uos e Cornubiensi prælio, & non ita pridem e Gallico, qui uel Reip. impendūt mēbra, uel regi, quos neq; pristinas artes exercere debilitas patitur, neq; ætas nouam discere. hos inquā omitteremus, quando bella per intermissas uices cōmeant. Ea cōtemplemur, quæ nullo die nō accidunt. Tantus est ergo nobilium numerus, qui nō ipsi modo degant ociosi tanq; fuci laboribus aliorū, quos puta suorū prædiorū colonos augēdis redditibus ad uiuū usq; radunt. Nam eam
solam

Qua ratio
ne fieri pos
sit, ne tam
multi sint
fures.

solam frugalitatem nouere, homines alioquin ad mendicitatem usq; prodigi: uerū immensam quoq; ociosorum stipatorum turbam circūferunt, qui nullam unq; quærēdi uictus artē didicere. Hi simul atq; herus obierit, aut ipsi ægrotauerint, eijciuntur ilico, nam & ociosos libentius q̄ ægrotos alunt, & sæpe morientis heres nō p̄tinus alendæ sufficit paternæ familiæ, interim illi esuriunt strennue, nisi strennue latrocinentur. Nam quid faciant? Siquidē ubi errando paululū uestes ac ualetudinem attriuere, morbo iam squalidos, atq; obsitos panis, neq; generosi dignātur accipere, neq; audent rustici: non ignari eum qui molliter educatus in ocio ac delicijs, solitus sit accinctus acinace ac cetra, totam uiciniam uultu nebulonico desp̄icere & contemnere omnes præ se, haudqua q̄ idoneum fore, qui cum ligone ac marra, maligna mercede ac uictu parco, fideliter inferuiat pauperi. Ad hæc ille, atqui nobis inquit, hoc hominum genus in primis fouendū est. In his enim, utpote hominibus animi magis excelsi ac generosioris, q̄ sunt opifices aut agricolæ, consistunt uires ac robur exercitus, si quando sit cōstigendū bello. Profecto inquā ego, eadē opera dicas licet, belli gratia fouēdos esse fures, quibus haud dubie nunq; carebitis, dum habebitis hos. Quin neq; latrones sunt instrennuī milites, neq; milites ignauissimi latronū, adeo inter has artes belle conuenit. At hoc uitium tamē frequens est uobis, nō propriū. est em̄

omniū ferè gentiū cōmune. Nam Gallias infestat alia
 præterea pestis pestilentior, Tota patria stipendiarijs,
 in pace quoq; (si illa pax est) oppleta atq; obfessa mili-
 tibus, eadem per suafione inductis, qua uos ociosos hic
 ministros alendos esse cēsuiſtis. nempe quod Moroſo/
 phis uiſum eſt, in eo ſitam eſſe publicam ſalutem, ſi in
 promptu ſemper adſit ualidum, firmūq; præſidium,
 maxime ueteranorū, neq; enim cōfidunt in exercitatis
 quicq;. ut uel ideo quærendū eis bellum ſit, ne imperi-
 tos habeāt milites, & homines iugulandi gratis, ne (ut
 habet facete Saluſtius) manus aut animus incipiat per
 ocium torpeſcere. At quàm ſit pernicioſum huiusmodi
 beluas alere, & Gallia ſuo malo didicit, & Romanorū,
 Carthaginenſium, ac Syrorum, tum multarū gentium
 exempla declarant, quorū omniū non imperiū modo,
 ſed agros quoq; atq; adeo urbes ipſas parati ipſorum
 exercitus alijs atq; alijs occaſionibus euerterūt. Quam
 uero nō magnopere neceſſariū, uel hinc eluceſcit, quod
 ne Galli quidem milites armis ab unguiculis exercita-
 tiſſimi cum euocatis comparati ueſtris, admodū ſæpe
 gloriantur ſuperiores ſeſe diſceſſiſſe, ut ne quid dicam
 amplius, ne præſentibus uidear ad blandiri uobis. Sed
 nec ueſtri illi uel opifices urbici, uel rudes atq; agreſtes
 agricolæ ocioſos generoſorū ſtipatores creduntur ual-
 de pertimeſcere, niſi aut hi quibus ad uires atq; auda-
 ciam corpus contigit ineptius, aut quorum animi uis
 inopia

Quā per/
 niciē adfe/
 rant perpe/
 tua militū
 præſidia.

inopia rei familiaris infringitur, adeo periculū nullum est, ne quorū ualida & robusta corpora (neq; enim nisi selectos dignantur generosi corrumpere) nunc uel elanguescūt ocio, uel negocijs propè muliebribus emolliuntur. ijdem bonis artibus instructi ad uitam, & uirilibus exercitati laboribus effœminentur. Certe utcunq; sese hæc habet res, illud mihi nequaquā uidetur publicæ rei conducere, in euentum belli, quod nuncq; habetis, nisi quum uultis, infinitam eius generis turbam alere, quod infestat pacem, cuius tanto maior haberi ratio, quàm belli debeat. Neque hæc tamen sola est furandi necessitas. Est alia magis quantum credo, peculiaris uobis. Quænam est ea inquit Cardinalis. Oues inquam uestræ, quæ tam mites esse, tamq; exiguo solent ali, nunc (uti fertur) tam edaces atq; indomitæ esse cœperunt, ut homines deuorēt ipsos, agros, domos, oppida uastent ac depopulentur. Nempe quibuscunq; regni partibus nascitur lana tenuior, atque ideo preciosior, ibi nobiles & generosi, atq; adeo Abbates aliquot sancti uiri, non his contenti redditibus, fructibusq; annuis, qui maioribus suis solebant ex prædijs crescere, nec habētes satis, quod ociose ac laute uiuentes, nihil in publicū profint, nisi etiā obsint, aruo nihil relinquunt, omnia claudunt pascuis, denoliuntur domos, diruunt oppida, templo duntaxat stabulandis ouibus relicto, & tanq; parum soli perderent apud uos ferarum saltus, ac uiuaria, illi
boni

boni uiri habitationes omnes, & quicquid usque est culti, uertunt in solitudinem. Ergo ut unus helluo inexplibilis ac dira pestis patriae, continuatis agris, aliquot millia iugerum uno circūdet septo, eijciuntur coloni quidam, suis etiam aut circūscripti fraude, aut uī oppressi exuuntur, aut fatigati iniurijs, adiguntur ad uenditionē. Itaque quoquo pacto emigrant miseri, uiri, mulieres, mariti, uxores, orbi, uiduæ, parētes cum paruis liberis, & numerosa magis que diuite familia, ut multis opus habet manibus res rustica, emigrant inquā è notis atque assuetis laribus, nec inueniūt quo se recipiāt, supellectilē omnē haud magno uendibilem, etiā si manere possit emptorem, quū extrudī necesse est, minimo uenūdant, id quū breui errando insumperint, quid restat aliud denique, que uti furentur, & pendeant iuste scilicet, aut uagentur atque mendicent, quanque tum quoque uelut errone conijciuntur in carcerem, quod ociosi obambulent, quorū operā nemo est qui conducatur, quū illi cupidissime offerant. Nam rusticæ rei cui assueuerūt nihil est quod agatur, ubi nihil feritur. Siquidem unus opilio atque bubulcus sufficit ei terræ depascendæ pecoribus, in cuius cultum, ut sementi faciendæ sufficeret, multæ poscebantur manus. Atque hac ratione fit, ut multis in locis annona multo sit carior. Quin lanarum quoque adeo increuit precium, ut à tenuioribus, qui pānos inde solent apud uos conficere, prorsus emi non possint, atque ea ratione
plures

plures ab opere ablegantur in ocium. Nam post aucta pascua infinitam ouium uim absumpsit tabes, uelut eorum cupiditatē ulciscēte deo immissa in oues lue, quā in ipsorum capita contortam esse fuerat iustius. Quod si maxime increseat ouium numerus, precio nihil decreuit tamen. quod earum, si monopolium appellari non potest quod nō unus uendit, certe oligopolium est. Reciderunt enim ferē in manus paucorum, eorundemq; diuitū, quos nulla necessitas urget ante uendēdi quā libet, nec ante libet quā liceat quanti libet. Iam cætera quoque pecorum genera, ut æque cara sint, eadem ratio est, atq; hoc etiam amplius, quod dirutis uillis, atq; imminuta re rustica non sint qui foeturam curent. Neq; enim diuites illi, ut ouium, sic etiam armentorum foetus educant: sed aliunde macra empta uili, posteaq; suis pascuis pinguerint, magno reuendunt. Ideoq; sicuti reor, nondum sentitur totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo locis reddunt cara, ubi uendunt. cæterum ubi aliquandiu celerius extulerint illinc, quā nasci possint, tū demū ibi quoq; paulatim decrescente copia, ubi coëmuntur, necesse est hic insigni laboretur inopia. Ita qua re uel maxime felix hæc uestra uidebatur insula, iam ipsam paucorum improba cupiditas uertit in perniciem. Nam hæc annonæ caritas in causa est, cur quisq; quā possit plurimos è familia dimittat, quo quæso nisi mendicatum, aut quod genero-

f sis

sis animis persuadeas facilius latrocinatū? Quid quod
 ad miseram hanc egestatem, atq; inopiam adiungitur,
 importuna luxuries, Nam & ministris nobilium, & opi
 ficibus, & ipsis propemodū rusticis, & omnibus deniq;
 ordinibus, multū est insolētis apparatus in uestibus, ni
 mius in uictu luxus. Iā ganea, lustra, lupanar, & aliud lu
 panar tabernæ, uinaria, ceruisiaria, postremo tot im
 probi ludi, alea, charta, fritillus, pila, sphaera, discus, an
 non hæc celeriter exhausta pecunia, recta suos mystas
 mittunt aliquò latrocinatum? Has perniciosas pestes
 erjcite, statuite, ut uillas atq; oppida rustica, aut hi resti
 tuant qui diruere, aut ea cedant reposituris, atq; ædifi
 care uolentibus. Refrenate coëmptiones istas diuitum,
 ac uelut monopolij exercendi licentiã. Pauciores alant
 ocio, reddatur agricolatio, lanificium instauretur, ut sit
 honestum negociū, quo se utiliter exerceat ociosa ista
 turba, uel quos hactenus inopia fures fecit, uel qui nūc
 erroneos aut ociosos sunt ministri, fures nimirum utriq;
 futuri. Certe nisi his malis medemini, frustra iactetis
 exercitam in uindicanda furta iustitiam, nempe specio
 sam magis, q̄ aut iustã aut utilem. Siquidē quū pess
 ime finitis educari, & mores paulatim ab teneris annis
 corrūpi, puniendos uidelicet, tum demū quū ea flagi
 tia uiri designent, quorum spem de se perpetuã à pueri
 tia usq; præbuerāt, quid aliud quæso q̄ facitis fures, &
 ijdem plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille consul
 tus inte

tus interim se ad dicendum composuerat, ac statuerat
 secum modo illo solenni disputantium uti, qui diligen-
 tius repetunt quæ respondent, adeo bonam partem lau-
 dis ponunt in memoria. Belle, inquit, dixisti profecto,
 quum sis uidelicet hospes, qui magis audire his de re-
 bus aliquid potueris, quæ exacte quicquæ cognoscere, id
 quod ego paucis efficiam perspicuum. Nam primum
 ordine recensebo quæ tu dixisti. deinde ostendam qui
 bus in rebus imposuit tibi nostrarum rerum ignora-
 tio, postremo rationes tuas omnes diluam atque dissol-
 uam. Igitur ut à primo quod sum pollicitus exordiar,
 quatuor mihi uisus es: Tace inquit Cardinalis: nam
 haud responsurus paucis uideris qui sic incipias. Quæ-
 obrem leuabimus in præsentem te hac respondendi mo-
 lestia, seruaturi tamen integrum id munus tibi in pro-
 ximum congressum uestrum, quem (nisi quid impe-
 diat, aut te, aut Raphælem hunc) crastinus dies uelim re-
 ferat. Sed interim abste mi Raphælem perquam libenter
 audierim, quare tu furtum putes ultimo supplicio non pu-
 niendum quam uel aliam poenam ipse statuas, quæ ma-
 gis conducatur in publicum. Nam tolerandum ne tu qui
 dem sentis. At si nunc per mortem quoque, tamen in fur-
 tum ruitur, proposita semel uitæ securitate, quæ uis,
 quis metus posset absterrere maleficos: qui mitigatio-
 ne supplicij, uelut præmio quodam ad maleficium se in-
 uitatos interpretaretur. Omnino mihi uidetur inquam

Expressit
 morem et
 Cardinali
 familiarē
 interpellā-
 di si quis
 loquacius
 ageret.

pater benignissime homini uitā eripi propter ereptam pecuniam prorsus iniquum esse. Siquidem cum humana uita ne omnibus quidē fortunæ possessionibus paria fieri posse arbitror. Quod si læsam iustitiam, si leges uiolatas, hac rependi pœna dicant, haud pecuniā: quid ni merito summum illud ius, summa uocetur iniuria?

Manliana
imperia
ex Liuiō.

Nam neq; legū probanda sunt tam Manliana imperia, ut sicubi in leuissimis parum obtemperetur, illico stringant gladium: neq; tam Stoica scita, ut omnia peccata adeo existiment paria, uti nihil iudicent interesse, occidat ne aliquis hominem, an nummum ei surripiat, inter quæ (si quicq; æquitas ualeat) nihil omnino simile aut affine. Deus ueruit occidi quenq;, & nos tam facile occidimus ob ademptā pecuniolam? Quod si quis interpretetur, illo dei iussu interdictam necis potestatem, nisi quatenus humana lex declaret occidēdū, quid obstat quo minus homines eodem modo constituent inter se, quatenus stuprum admittendum sit, adulterandum, peierandum? Siquidem quum deus non alienæ modo, uerum etiam suæ cuique mortis ius ademerit, si hominum inter se consensus de mutua cede, certis placitis consentientium, adeo debet ualere, ut illius præcepti uinculis eximat suos satellites, qui sine ullo exemplo dei, eos interemerint, quos humana sanctio iussit occidi: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iuris est habiturum, quantū humana iura permiserint? ac fiet

ac fiet nimirum ut ad eundem modum omnibus in re-
 bus statuant homines, quatenus diuina mandata con-
 ueniat obseruari. Denique lex Mosaica, quanquā inde-
 mens & aspera: nempe in seruos, & quidem obstinatos
 lata, tamē pecunia furtum haud morte mulctauit. Ne
 putemus deum in noua lege clemētia: qua pater impe-
 rat filijs maiorem indulgisse nobis inuicem sauiendi li-
 centiam. Hæc sunt cur non licere putem. Quam uero sit
 absurdum, atque etiam perniciosum reipub. furem, atque
 homicidam ex æquo puniri, nemo est, opinor, qui nesci-
 at. Nempe quum latro conspiciat non minus immine-
 re discriminis duntaxat furti damnato, quā si præterea
 conuincatur homicidij, hac una cogitatione impellitur
 in cædem eius, quem alioqui fuerat tantum spoliaturus.
 quippe præterquod deprehenso nihil sit plus pericu-
 li, est etiā in cæde securitas maior, & maior cælādi spes
 sublato facinoris indice. Itaque dū fures nimis atrociter
 studemus perterrefacere, in bonorum incitamus perni-
 ciam. Iam quod quæri solet: quæ punitio possit esse cō-
 modior: hoc meo iudicio haud paulo facilius est reper-
 tu: quā quæ possit esse deterior. Cur enim dubitemus eā
 uiam utilem esse castigādis sceleribus: quā scimus olim
 tam diu placuisse Romanis administrandæ reipub. pe-
 ritissimis? Nempe hi magnorum facinorum cōuictos
 in lapidicinas, atque fodienda metalla damnabant, per-
 petuis adseruādos uinculis. Quanquā ego quod ad hanc
 f 3 rem

Respubli /
ca Polyleri
tarū apud
Perlas.

Annotan /
dum nobis
qui secus
facimus.

rem attinet, nullius institutū gentis magis p̄bo, quàm id quod interea dū peregrinabar, in Perside obseruatū apud uulgo dictos Polyleritas adnotauī, populū neq; exiguū, neq; imprudenter institutū, & nisi quod tributum quotannis Persarū pendit regi: cætera liberū ac suis p̄missum legibus. Cæteræ quoniā longe ab mari, montibus ferè circūdati, & suæ terræ nulla in re maligne cōtenti fructibus, neq; adeūt alios s̄ape, neq; adeūt tur, tamē ex uetusto more gentis, neq; fines prorogare student, & quos habent ab omni facile iniuria, & montes tuent, & pensio quā rerum potienti persoluunt, immunes prorsus ab militia, haud perinde splēdide, atq; cōmode, felicesq; magis quàm nobiles, aut clari degūt. quippe ne nomine quidē opinor præter q̄ conterminis admodum, satis noti. Ergo apud hos furti qui peraguntur, quod sustulere domino reddūt, non, quod alibi fieri solet, principi: utpote cui tantū iuris esse censent in rem furtiuam quantū ipsi furi: Sin res perierit, precio ex bonis furum confecto, ac persoluto tum reliquoribus eorū, atq; liberis integro, ipsi damnantur in opera, ac nisi atrociter cōmissum furtū est, neq; claudūt ergastulo, neq; gestant compedes, sed liberi, ac soluti in publicis occupantur operibus. detrectantes ac languidius gerentes sese: non tā uinculis cohercent quàm excitant uerberibus, strēnuam nauantes operā, absunt à contumelijs, noctu tantū nominatim censiti cubiculis includunt

includuntur. præter assiduam laborem nihil incōmodi
 est in uita. Aluntur enim haud duriter qui publicæ rei
 seruiūt, è publico. alibi aliter. Si quidē alicubi quod im-
 penditur in eos ex eleemosyna colligitur, atq; ea uia cō-
 q; incerta: tamen ut est ille populus misericors nulla re
 perit uberior. alibi reditus quidā publici ad id destinā-
 tur. Est ubi certum in eos usus tributum uiritim confe-
 runt. Quin aliquot in locis nullum publicum opus fa-
 ciūt, sed ut priuatus quisq; eget mercenarijs, ita illorum
 cuiuspiam in eum diem operam, stata mercede condu-
 cit apud forum, paulo minoris quàm quanti liberā fue-
 rat conducturus: præterea fas est seruilem ignauia fla-
 gris corripere. Sic fit uti nunq; opere careant: & præter
 uictum aliquid quoq; die ab singulis publico inferat
 ærario. Vno quodam colore uestiuntur & omnes & so-
 li, capillo non abraſo uerum paulo supra auriculas at-
 tonſo, è quarum altera paululum præſcinditur. Cibum
 cuiq; ab amicis dari, potumq; ac sui coloris uestem, li-
 cet pecuniam datam esse danti pariter, atq; accipiēti ca-
 pitale, neq; minus periculofum etiā homini libero qua-
 cunq; de causa nummum à damnato recepisse, & ser-
 uos item (sic enim damnatos uocant) arma contingere.
 Suos quæq; regio propria distinguit nota, quàm ab-
 iecisse capitale est, ut uel extra suos conspici fines, uel cū
 alterius regionis seruo quicq; esse collocutum. At neq;
 tuior fugæ meditatio q; ipsa est fuga. Quin consciū
 talis fuisse

At idē ho-
 die famuli
 nobilium
 pulchrum
 sibi ducūt

talis fuisse cōsilij in seruo nex est: in libero seruitus. Cō
 tra iudici præmia decreta sunt: libero pecunia, seruo li-
 bertas. utriq; uero uenia atq; impunitas consciētia, ne
 quando persequi malum consilium q̄ pœnitere sit tu-
 tius. Huius rei hæc lex atq; hic ordo est. quem dixi. qui
 quātum habeat humanitatis & commodi, facile patet.
 quando sic irascitur, ut uitia perimat seruatis homini-
 bus, atq; ita tractatis, ut bonos esse necesse sit. & quan-
 tum ante damni dederunt, tantum reliqua uita refarti-
 ant. porrò ne ad pristinos relabantur mores, adeo nul-
 lus est metus, ut uiatores quoq; quibus iter aliquò in-
 stitutum est, non alijs uia ducibus sese tutioreis arbitre-
 tur, q̄ seruis illis ad quamq; regionem subinde cōmu-
 tatis. Nempe ad perpetrandum latrocinium nihil ha-
 bent usquàm non importunum: manus inermes: pecu-
 nia tantum sceleris index: deprehenso parata uindicta
 neq; spes ulla prorsus fugiendi quoquàm. Quo enim
 pacto falleret ac tegeter fugam: homo nulla uestiū par-
 te populo similis: nisi abeat nudus: quin sic quoq; fugi-
 entem proderet auricula. At ne inuito saltē consilio cō-
 iurent in repub. id demum scilicet periculū est. quasi
 in tantam uenire spem ulla possit uicinia non tentatis
 ac sollicitatis ante multarum regionū seruitijs. quæ tan-
 tum absunt à facultate conspirandi: ut ne cōuenire qui-
 dem: & colloqui aut salutare se mutuo liceat: ut credan-
 tur interim id consilium intrepide credituri suis: quod
 reticentibus

reticentibus periculosum, pro dentibus maximo esse bono sciant. Quum contra nemo sit prorsus ex spes, obediendo ac perferendo, bonamq; de se prebendo spem, emendationis in posterum uitæ, posse his modis fieri, ut libertatē aliquando recuperet. quippe nullo non anno restitutis aliquot cōmendatione patiētia. Hæc quū dixissem atq; adiecissem nihil mihi uideri causæ, quare non hic modus haberi uel in Anglia possit, multo maiore cū fructu, quàm illa iustitia, quàm iuris ille peritus tantopere laudauerat, Sub hæc ille, nempe iureconsultus, Nunq̄ inquit istud sic stabiliri queat in Anglia, ut nō in summum discrimen adducat remp. & simul hæc dicens, cōmouit caput, ac distorsit labrum, atq; ita conticuit. Et omnes qui aderant, pedibus in eius ibant sententiā. Tum Cardinalis nō est, inquit, prodiue diuinare, commode ne an secus res cessura sit, nullo prorsus facto periculo. Verū si pronuntiata mortis sententia, differri executionem iubeat princeps, atq; hūc experiatur morem, cohibitis asylorū priuilegijs. Tum uero si res comprobetur euentu esse utilis, rectum fuerit eam stabiliri. alioqui tunc quoq; afficere supplicio eos, qui sunt ante damnati, neq; minus è republica fuerit, neq; magis iniustum, quàm si nunc idē fieret, nec ullum interea nasci ex ea re potest periculum. Quin mihi certe uidentur erroneos quoq; ad eundē posse modum nō pessime tractari, in quos hactenus tã multis æditis legibus, nihil

g promovimus

Festius
dialogus
fratris &
morionis.

promouimus tamē. Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ me narrante contempserant omnes, eadem nemo non certatim laudibus est prosequutus, maxime tamen illud de erronibus, quoniam hoc ab ipso adiectum est. Nescio an quæ sunt secuta silere prestiterit, erant enim ridicula, sed narrabo tamen, nam non erant mala, & aliquid ad hanc rem pertinebant. Adstabat forte parasitus quidā, qui uideri uolebat imitari morionē, sed ita simulabat, ut propior uero esset, tã frigidis dictis captās risum, ut ipse sapius, quàm dicta sua rideretur. Excidebant homini tamē interdū quædam, adeo non absurda, ut fidem adagio facerēt, crebro iactu iaci aliquādo Venere rem. Is ergo, dicente quodam è conuiuuis: Iam meo sermone bene puissum esse furibus, atque à Cardinale etiā cautum de erronibus, restare nunc uti his præterea consuleretur publicitus, quos ad egestatē morbus aut senectus impulisset, atque ad labores unde uiui possit, reddidisset impotes. Sine, inquit, me, nam ego & hoc recte ut fiat uidero. Etenim hoc genus hominum misere cupio aliquò è cōspectu amoliri meo, ita me male uexarūt sæpe, cum querulis illis opplorationibus flagitarent pecuniam, quas nunquàm tamen tam commode potuerunt occinere, ut nummum à me extorquerent. Quippe semper alterum euenit, ut aut non libeat dare, aut ne liceat quidem, quando nihil est quod detur. Itaque nunc cœperūt sapere, nam ne perdant operam, ubi me præterire uident, præter

dent, prætermittunt taciti, ita nihil à me sperant ampli-
 us, non hercule magis quàm si essem sacerdos. Sed illos
 ego mendicos omnes lata lege distribui ac dispartiri iu-
 beo in Benedictinorum cœnobia, & fieri laicos ut uo-
 cant monachos: Mulieres moniales esse impero. Sub-
 risit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam serio.
 Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacer-
 dotes ac monachos adeo est exhilaratus, ut iam ipse
 quoq; cœperit ludere homo alioqui prope ad toruita-
 tem grauis. At ne sic quidem, inquit, extricaberis à mè-
 dicis, nisi nobis quoq; prospexeris fratribus. Atqui, in-
 quit Parasitus, hoc iam curatum est. Nam Cardinalis
 egregie prospexit uobis quum statueret de cohercen-
 dis, atq; opere exercendis erroribus. nam uos estis er-
 rones maximi. Hoc quoque dictum, quum coniectis
 in Cardinalem oculis eum uiderent non abnuere, cœ-
 perunt omnes non illibenter arripere, excepto fratre.
 Nam is (neque equidè miror) tali perfusus aceto, sic in-
 dignatus est, atque incanduit, ut nec à conuicijs qui-
 dem potuerit temperare: hominem uocauit nebulo-
 nem, detractorem, susurrionem, & filium perditionis,
 minas interim terribiles citans è scriptura sacra. Iam
 scurra serio scurrari cœpit. & erat planè in sua palæ-
 stra. Noli, inquit, irasci bone frater, scriptum est, in
 patientia uestra possidebitis animas uestras. Rur-
 sum frater (referam enim ipsius uerba) non irascor,
 g 2 inquit,

Prouerbii
 uulgo ia-
 ctatū apud
 mendicos.

Alludit ad
 illud Hora-
 tianum, ita
 lo pfusus
 aceto.

Vt seruat
decorū in
narratiōe

Apparet
fratrem ob
imperitiā,
zelus abu-
sum neu-
tro genere,
sicut hoc
scelus.

inquit furcifer, uel saltem non pecco. Nam Psalmi-
sta dicit, Irascimini & nolite peccare. Admonitus de-
inde frater à Cardinale suauiter, ut suos affectus com-
pesceret, Non domine, inquit, ego loquor nisi ex bo-
no zelo sicut debeo, Nam uiri sancti habuerunt bonū
zelum, unde dicitur, Zelus domus tuæ comedit me-
& canitur in ecclesijs, Irrisores Helizei, dum conscendit
domum dei, zelus calui sentiunt, sicut fortasse sentiet
iste derisor, scurra, ribaldus. Facis inquit, Cardinalis bo-
no fortassis affectu, sed mihi uideris facturus, nescio
an sanctius, certe sapientius, si te ita compares, ne cum
homine stulto & ridiculo ridiculum tibi certamen insti-
tuas, Non domine inquit, non facerem sapientius. Nā
Solomon ipse sapientissimus dicit: Responde stulto se-
cundum stultitiam eius, sicut ego nunc facio, & demon-
stro ei foueam in quam cadet, nisi bene præcaueat.
Nam si multi irrisores Helizei, qui erat tātum unus cal-
uus, senserunt zelus calui, quāto magis sentiet unus de-
risor multorum fratrum, in quibus sunt multi calui? &
etiam habemus bullam Papalem, per quā omnes qui
derident nos, sunt excommunicati. Cardinalis, ubi ui-
dit nullum fieri finem, nutu ablegato parasito, ac aliam
in rem commodum uerso sermone, paulo post surgit è
mensa, atque audiendis clientum negotijs dedit se, nos
q̄ dimisit. En mi More, quā longo te sermone onera-
ui, quod tam diu facere planè puduisset me, nisi tu &
cupide

cupide flagitasses, & sic uidereris audire, tanquam nolles quicquam eius confabulationis omitti, quæ quamquam aliquanto perstrictius, narranda tamē mihi fuit omnino propter eorum iudicium, qui quæ me dicente spreuerant, eadē rursus euestigio nō improbante Cardinale, etiam ipsi comprobarunt, usq; adeo assentantes ei, ut parasiti quoq; eius inuentis, quæ dominus per iocum non aspernabatur, adblandirentur & serio prope modū admitterēt. Ut hinc possis æstimare quanti me ac mea cōsilia aulici forēt æstimaturi. Profecto mi Raphæel inquā magna me affecisti uoluptate, ita sunt abs te dicta prudenter simul & lepide omnia, præterea uisus mihi interim sum, non solū in patria uersari, uerum etiam repuerascere quodāmodo iucunda recordatione Cardinalis illius, in cuius aula puer sum educatus, cuius uiri memoriæ quod tu tam impense faues, non credas mi Raphæel quanto mihi sis effectus hoc nomine charior: cū esses alioqui charissimus. Cæterum nō possum adhuc ullo pacto meā demutare sententiā, quin te plañe putem, si animū inducas tuum, uti ne ab aulis principum abhorreas, in publicum posse te tuis consilijs plurimū boni cōferre, quare nihil magis incumbit tuo, hoc est boni uiri, officio. Si quidem cū tuus censeat Plato, resp. ita demum futuras esse felices, si aut regnēt philosophi, aut reges philosophentur, q̄s procul aberit felicitas, si philosophi regibus nec dignentur saltē suum im-

g : partiri

partiri consiliū? Non sunt, inquit, ille tam ingrati, quin id libenter facerēt, imo multi libris æditis iam fecerūt, si hij qui rerum potiuntur essent parati, bene consultis parēre. Sed bene haud dubie præuidit Plato, nisi reges philosophentur ipsi, nunq̄ futurū, ut peruersis opinio nibus à pueris imbuti, atq; infecti penitus philosophā tium cōprobent consilia: quod ipse quoq; experiebat apud Dionysiū. An non me putas, si apud aliquē regū decreta sana pponerem, & pernicioſa malorū semina, conarer illi euellere, ptinus aut erjciēdum aut habendū ludibrio? Age finge me apud regē esse Gallorū, atq; in eius cōſidere cōſilio, dū in secretissimo secessu præſiden te rege ipſo, in corona prudentissimoꝝ hominum, ma gnis agitur studijs, qbus artibus ac machinamētis Me diolanū retineat, ac fugitiuā illam Neapolim ad se re trahat: postea uero euertat Venetos, ac totā Italiā subij ciat sibi. deinde Flandros Brabātos, totā postremo Bur gundiā suæ faciat ditionis. Atq; alias præterea gentes, quarū regnū iam olim animo inuasit. Hic dū alius sua det feriendū cū Venetis foedus tantisper duraturū, dū ipsis fuerit commodum, cum illis communicandum cō silium. quin deponendam quoq; apud eosdem aliquā prædæ partem, quam rebus ex sententia peractis repe tat, dum alius consulit conducendos Germanos, alius pecunia demulcendos Eluetios. Alius aduersus nu men imperatoriae maiestatis, auro, uelut anathemate, propi

Teſte Gal
los dehor,
taē ab Ita
lia paran
da.

Eluetij cō/
ductitij.

propitiandum. Dum alijs uideatur cum Arragonum rege componendas esse res, & alieno Nauaria regno, uelut pacis authoramento cedendum: Alius interim censeat Castellia principem aliqua spe affinitatis irretientum, atq; aulicos nobiles aliquot in suam factionem certa pensione esse pertrahendos. Dū maximus omnium nodus occurrit, quid statuendum interim de Anglia sit. Caterum de pace tractandum tamen, & constringenda firmissimis uinculis, semper infirma societas, amici uocentur, suspiciantur ut inimici. Habendos igitur paratos, uelut in statione Scotos, ad omnem intentos occasionem, si quid se commoueant Angli protinus immittendos. Ad hæc fouendum exulem nobilem aliquem occulte, nãq; id aperte ne fiat prohibent fœdera, qui id regnum sibi deberi contendat, ut ea uelut ansa contineat, suspectum sibi principem. Hic, inquam, in tanto rerum molimine, tot egregijs uiris ad bellum sua certatim consilia conferentibus, si ego homuncio surgam, ac uerti iubeam uela, omittendam Italiam censeam & domi dicam esse manendū, unū Gallia regnū ferè maius esse, q̃ ut cōmode possit ab uno administrari, ne sibi putet rex de alijs adiciendis esse cogitādū. Tū si illis pponerem decreta Achoriorū populi, Vtopien siū insulæ ad Euronoton oppositi, q̃ quū, olim bellum gessissent, ut regi suo aliud obtinerent regnum, quod affinitatis antiquæ causa sibi contendeat hæreditate deberi.

Exemplū
annotādū.

deberi,consequuti tandē id,ubi uiderunt nihilo sibi mi-
 nus esse molestiæ in retinendo,quàm in quærēdo per-
 tulerūt,uerum assidua pululare semina,uel internæ re-
 bellionis,uel externæ incursionis,in deditos ita semper
 aut pro illis,aut contra pugnandum,nunquā dari facul-
 tatem dimittendi exercitus,compilari interim se,efferi
 foras pecuniā,alienæ gloriolæ suum impendi sangui-
 nem,pacem nihilo tutiorē,domi corruptos bello mo-
 res,imbibitam latrocinandī libidinē,confirmatam cæ-
 dibus audaciā,leges esse contemptui,quod rex in du-
 orum curam regnorum distractus,minus in utrumuis
 animum posset intendere. Cum uiderēt alioqui tantis
 malis nullum finem fore,inito tādē consilio,regi suo
 humanissime fecerunt optionem retinēdi utrius regni
 uellet,nam utriusq; nō fore potestatem,se plures esse,
 quàm qui à dimidiato possint rege gubernari,quū ne-
 mo sit libenter admissurus mulionē sibi cum alio com-
 munē. Ita coactus est ille bonus princeps,nouo regno
 cuiuspiam ex amicis relicto (qui breui etiam post eiectus
 est) antiquo esse contētus. Præterea si ostenderē omēs
 hos conatus bellorum, quibus tot nationes eius causa
 tumultuarentur,quum thesauros eius exhausissent, ac
 destruxissent populum, aliqua tandem fortuna frustra
 cessuros tamē,proinde auitum regnum coleret, onaret
 quantū posset,& faceret quàm florētissimū. Amet suos
 & ametur à suis,cum his unā uiuat,imperetq; suauiter,
 atq;

atq; alia regna ualere sinat, quando id quod nūc ei con-
 tigisset, satis amplum superq; esset. hanc orationē qui-
 bus auribus mi More, putas excipiendam? Profecto
 nō ualde pronis inquam. Pergamus ergo inquit, si con-
 siliarijs cum rege quopiam tractantibus, & cōminiscen-
 tibus quibus technis ei queant coaceruare thesauros,
 dum unus intendendam cōsulit æstimationem mone-
 re, quum ipsi sit erogāda pecunia. deiciendam rursus
 infra iustum, quū fuerit corroganda. uti & multū aris
 paruo dissoluat, & pro paruo multum recipiat: Dum
 alius suadet ut bellū simulet, atq; eo pretextu coacta
 pecunia cum uisum erit, faciat pacē, sanctis cerimonijs,
 quo plebeculæ oculis fiat præstigium, miseratus uideli-
 cet humanum sanguinem princeps pius: Dum alius ei
 suggerit in mētem, antiquas quasdā, & tūc adefas le-
 ges, lōga desuetudine antiquatas, quas quod nemo la-
 tas meminisset, omnes sint trāsgressi, earū ergo multas
 iubeat exigi, nullum uberiolem prouētum esse, nullum
 magis honorificum, utpote qui iustitiæ præ se personā
 ferat: Dum ab alio admonetur, uti sub magnis multis
 multa prohibeat, maxime talia, quæ ne fiant, in rem sit
 populi, post pecunia cum illis dispenset, quorum com-
 modis obstat interdīctum, sic & à populo gratiā iniri,
 & duplex adferri compendiū, uel dum hī mulctantur,
 quos quæstus cupiditas pellexit in casses, uel dum alijs
 uendit priuilegia, tanto pluris, quanto scilicet fuerit me-
 h lior

lior princeps, utpote qui grauatim quicquid contra populi
 commodum priuato cuiusque indulgeat, & ob id non nisi ma-
 gno precio. Dum alius ei persuadet obstringendos sibi
 iudices, qui quauis in re pro regio iure disceptet, accersen-
 dos praeterea in palatium, atque inuitandos uti coram se de
 suis rebus differant, ita nullam causam eius tam aperte ini-
 quam fore, in qua non aliquis eorum uel contradicendi stu-
 dio, uel pudore dicendi eadem, uel quo gratiam ineant, apud
 eum aliquam reperiant rimam, qua possit intendi calumnia.
 Sic dum iudicibus diuersa sentiuntibus, res per se clarissi-
 ma disputatur, & ueritas in quaestione uenit, ansam com-
 modum regi dari, pro suo comodo ius interpretandi. ceteros
 aut pudore accessuros, aut metu, sic intrepide fert, postea
 pro tribunali sententia. Neque enim deesse praetextus
 potest pronuntianti pro principe. Nempe cui satis est aut
 aequitate a sua parte esse, aut uerba legis, aut contortum
 scripti sensum, aut quae legibus denique omnibus praepo-
 derat, apud religiosos iudices principis indisputabilem
 praerogatiuam. Dum omnes in Crassiano illo consentiunt
 atque conspirant, Nullam auri uim satis esse principi, cui sit
 alendus exercitus, praeterea nihil iniuste regem facere, ut
 maxime etiam uelit posse. Quippe omnia omnium eius
 esse, ut homines etiam ipsos, tantum uero cuique esse proprium
 quantum regis benignitas ei non ademerit, quod ipsum ut
 quicquam minimum sit, principis multum referre, ut cuius tamen
 tum in eo situm sit, ne populus diuitijs ac libertate lasciuat,
 quod

Crassi diui-
 tis dictum

qd hæ res minus paciēter ferāt dura atq; iniusta impe-
 ria. quū cōtra egestas atq; inopia retundat animos, ac
 paciētes reddat, adimatq; pressis generosos rebellandi
 spiritus. Hic si ego rursus adsurgēs cōtendā hæc cōsilia
 omnia regi & inhonesta esse, & pnciosa. Cui⁹ nō honor
 modo, sed securitas q̄q; in populi. magis opibus sita sit
 q̄ suis. q̄s si ostendā, regē sibi deligere sua causa, nō re-
 gis, uidelicet uti ei⁹ labore ac studio ipsi cōmode uiuāt,
 tutiq; ab iniurijs. eōq; magis ad principē eam p̄tinere
 curā, ut populo bene sit suo, q̄ ut sibi, nō aliter ac pasto-
 ris officium est, oues potius q̄ semet pascere, quatenus
 opilio est. Nam qd populi egestatē censeant pacis præ-
 sidiū esse, longissime aberrare eos ipsa res docet. Nepe
 ubi plus rixarū cōperias, q̄ inter mēdicos? Quis inten-
 tius mutatiōi rerū studet, q̄ cui minime placet præsens
 uitæ status? Aut cui deniq; audacior impetus ad cōtur-
 banda omnia, spe alicūde lucrādi, q̄ cui iā nihil est qd
 possit p̄dere? Quod si rex aliquis adeo aut cōtemptus
 esset, aut inuisus suis, ut aliter eos cōtinere in officio nō
 possit, nisi cōtumelijs, cōpilatione, & sectione grassetur,
 eosq; redigat ad mēdicitatē, præstiterit illi profecto re-
 gno abdicare, q̄ his retinere artibus, qbus q̄q; imperij
 nomē, retineat, certe amittit maiestātē. Neq; em̄ regix
 dignitatis est, imperiū in mēdicos exercere, sed in opulē-
 tos potius, atq; felices. Quod ip̄m sensit certe uir erecti
 ac sublimis animi Fabricius, cū responderet malle se im-
 perare

perare diuitibus, quæ diuitem esse. Et profecto unum aliquem uoluptate ac delicijs fluere, gemetibus undique ac lamentantibus alijs, hoc non est regni, sed carceris esse custodem. Denique ut imperitissimus medicus est, qui morbum nescit nisi morbo curare, ita qui uitam ciuium non nouit alia uia corrigere, quam ademptis uitæ commodis, is se nescire fateatur imperare liberis. quin aut inertiam potius mutet suam, aut superbiam, nam his ferè uitijs accidit, ut populus eum uel cõtemnat, uel habeat odio. uiuat innocuus de suo, sumptus ad reditus accommodet, refrenet maleficia, & recta institutiõ suorũ præueniat potius, quæ sinat increscere, quæ deinde puniat. leges abrogatas consuetudine haud temere reuocet, præsertim quæ diu desitæ nunc quæ desideratæ sunt. neque unquam commissi nomine eiusmodi quicquam capiat, quale priuatum quæpiam iudex, uelut iniquum ac uasfrum non pateretur accipere. Hic si proponerẽ illis Macarensium legem, qui & ipsi non longe admodum absunt ab Utopia, quorũ rex quo primũ die auspiciatur imperiũ, magnis adhibitis sacrificijs iurjurando astringitur, nuncquam se uno tempore supra mille auri pondo in thesauris habiturum, aut argenti, quatum eius auri precium æquet. Hanc legem ferunt ab optimo quodam rege institutã, cui maiori curæ fuit patriæ comodum, quæ diuitiæ suæ, uelut obicem aceruadæ pecuniæ tantæ, quanta faceret inopiam eius in populo. Nempe eum thesaurum uidebat suffe-

Mira lex
Macarẽsiũ

bat suffecturū, siue regi aduersus rebelles, siue regno aduersus hostium incursions esset confligendum. Cæterum minorē esse q̄ ut animos faciat inuadendi aliena, quæ potissima condendæ legis causa fuit. Proxima quod sic prospectum putauit, ne desit pecunia, quæ in quotidiana ciuium commutatione uersetur, & quum regi necesse est erogare, quicquid thesauro supra legitimum accreuit modum, nō quæsiturum censuit occasiones iniuriæ. Talis rex & malis erit formidini, & à bonis amabitur. Hæc ergo atq; huiusmodi si ingererē apud homines in cōtrariam partē uehementet inclinatos, q̄ surdis essem narraturus fabulam? Surdissimis inquā, haud dubie, neq; hercule miror, neq; mihi uidetur (ut uere dicā) huiusmodi sermones ingerēdi, aut talia danda consilia, quæ certus sis nunq̄ admissum iri. Quid enim prodesse possit, aut quomodo in illorum pectus influere sermo tam insolens, quorū præoccupauit animos, atq; insedit penitus diuersa persuasio? Apud amicos in familiari colloquio nō insuauis est hæc philosophia scholastica. Cæterū in cōsilijs principū, ubi res magnæ magnæ autoritate aguntur, nō est his rebus locus. Hoc est, inquit ille, quod dicebam nō esse apud principes locum philosophiæ. Imo inquā est uerum, nō huic scholasticæ, quæ quiduis putet ubiuis conuenire, sed est alia philosophia ciuiliior, quæ suam nouit scenam, eiq; sese accōmodans, in ea fabula quæ in manibus est, suas

Philosophia scholastica.

ὁμοίωσις
mira.

κωφὸν
πρῶτον

partes concinne & cum decoro tutatur. Hac utendū est tibi. Alioquin dum agitur quæpiam Plauti comœdia, nugantibus inter se uernulis, si tu in prosceniū prodeas habitu philosophico, & recēseas ex Octauia locum in quo Seneca disputat cum Nerone, nonne præstiterit egisse mutam personam, quæ aliena recitando talem fecisse tragicomœdiam? Corrueris enim, peruerteris quæ præsentē fabulam, dum diuersa permisces, etiam si ea quæ tu affers meliora fuerint. Quæcunq; fabula in manu est, eam age quæ potes optime, neque ideo totā perturbes, quod tibi in mentem uenit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in Rep. sic in consultationibus principū. Si radicibus euelli non possint opiniones prauæ, nec receptis usu uitij mederi queas, ex animi tui sententia, non ideo tamē deferenda Resp. est, & in tempestate nauis destituenda est, quoniā uentos inhibere non possis. at neque insuetus & insolens sermo inculcandus, quæ scias apud diuersa persuasos pondus non habiturum, sed obliquo ductu conandū est, atque adnitendū tibi, uti pro tua uirili omnia tractes cōmode, & quod in bonū nequis uertere, efficias saltē, ut sit quæ minime malū. Nam ut omnia bene sint, fieri non potest, nisi omnes boni sint, quod ad aliquot abhinc annos adhuc non expecto. Hac, inquit, arte nihil fieret aliud, quæ ne dum aliorum furori mederi studeo, ipse cum illis insaniam. Nam si uera loqui uolo, talia loquar necesse est. Cæterū falsa loqui, sit ne philosophi

sophi nescio, certe non est meum. Quantū ille meus sermo ut fuerit fortasse ingratus illis, atq; molestus, ita nō uideo cur uideri debeat usq; ad ineptias insolēs. Quod si aut ea dicerē, quæ fingit Plato in sua Rep. aut ea quæ faciūt Vtopiēs in sua, hæc quāq; essent, ut certe sunt, meliora, tamē aliena uideri possint, quod hic singulorū priuatæ sunt possessiones, illic omnia sunt communia. Mea uero oratio nisi quod ad eos qui statuisent secū, ruere diuersa uia præcipites, iucundus esse non potest, qui reuocet ac præmonstret pericula, alioquin quid habuit, quod non ubiuis dici, uel cōueniat, uel oporteat? Equidem si omittenda sunt omnia tanquā insolentia atq; absurda, quæcunq; peruersi mores hominum fecerūt, ut uideri possint aliena, dissimulemus oportet, apud Christianos, pleraq; omnia quæ CHRISTVS docuit, ac dissimulari usqueadeo uetuit, ut ea quoque quæ ipse in aures insurrasset suis, palam in tectis iusserit prædicari. Quorum maxima pars ab istis moribus lōge est alienior, quā mea fuit oratio. Nisi quod concionatores homines callidi, tuum illud consilium secuti puto, quando mores suos homines ad CHRISTI normam grauatim paterentur aptari, doctrinam eius uelut regulam plumbeam accommodauerunt ad mores, ut aliquo saltem pacto coniungerentur scilicet, qua re nihil uideo quid profecerint, nisi ut securius liceat esse malos, atque ipse profecto tantundem proficiam

Vtopiēsū
instituta.

ficiam in consilijs principum. Nam aut diuersa sentiã,
quod perinde fuerit, ac si nihil sentiam. aut eadem, &
ipforum adiutor sim, ut inquit Mitio Teretianus, infa-
niã. Nam obliquus ille ductus tuus non uideo quid
sibi uelit, quo censes adnitendum, si nõ possint omnia
reddi bona, tamen ut tractentur commode, fiantque,
quoad licet, q̄ minime mala. Quippe non est ibi dissi-
mulandi locus, nec licet cõnuere. approbãda sunt aper-
te pessima cõsilia. & decretis pestilētissimis subscribēdū
est. Speculatoris uice fuerit, ac penè proditoris, etiã qui
improbe consulta maligne laudauerit. Porrò nihil oc-
currit, in quo prodesse quicq̄ possis, in eos delatus col-
legas, qui uel optimum uirum facilius corruperint, q̄
ipsi corrigantur. quorum peruersa consuetudine uel de-
prauaberis, uel ipse integer atq; innocens, alienæ mali-
tiã, stultitiãq; pratexeris, tantum abest ut aliquid pos-
sit in melius obliquo illo ductu conuertere. Quam ob-
rem pulcherrima similitudine declarat Plato, cur meri-
to sapientes abstineãt à capeßenda Rep. Quippe quũ
populum uideãt in plateas effusum assiduis imbribus
perfundi, nec persuadere queant illis, ut se subducãt plu-
uiã, tectãq; subeãt. gnari nihil profuturos sese si exeãt,
q̄ ut unã compluãtur, semet intra tecta continent ha-
bentes satis, quando alienæ stultitiã nõ possunt mede-
ri, si ipsi saltem sint in tuto. Quanq̄ profecto mi More
(ut ea uere dicam, quæ meus animus fert) mihi uiderur
ubicunq;

ubicunq; priuatae sunt possessiones, ubi omnes omnia pecunijs metiuntur, ibi uix unq; posse fieri, ut cū Rep. aut iuste agatur, aut prospere, nisi uel ibi sentias agi iuste, ubi optima quaeq; perueniūt ad pessimos, uel ibi feliciter, ubi omnia diuiduntur in paucissimos, nec illos habitos undecunq; commode, ceteris uero planè miseris. Quam ob rem quū apud animum meum reputo, prudentissima atq; sanctissima instituta Vtopiēsium, apud quos tam paucis legibus, tam cōmode res administrantur, ut & uirtuti precium sit, & tamen aequatis rebus omnia abundant omnibus, tum ubi his eorū moribus ex aduerso cōparo, tot nationes alias, semper ordinantes, nec ulla[m] satis ordinatam unq;, earū omniū in quibus quod quisq; nactus fuerit, suum uocat priuatum, quorum tam multae indies conditae leges nō sufficiunt, uel ut consequatur quisq;, uel ut tucatur, uel ut satis internoscat ab alieno, illud quod suū inuicē quisq; priuatum nominat, id quod facile indicant infinita illa tam assidue nascentia, q̄ nuncq; finienda litigia. haec inquam, dum apud me consydero, aequior Platoni fio, minusq; demiror, dedignatum illis leges ferre ulla[s], qui recusabant eas quibus ex aequo omnes omnia partirentur commoda. Siquidem facile prauidit homo prudentissimus, unam atq; unicam illam esse uiam ad salutem publicā, si rerum indicatur aequalitas, quae nescio an unq; possit obseruari, ubi sua sunt singulorum

i propria.

propria. Nam quū certis titulis, quisq; quantū potest,
 ad se cōuerit, quantacūq; fuerit rerū copia, eam omnē
 pauci inter se partiti, reliquis relinquūt inopiam, ferēq;
 accidit, ut alteri sint alterorum sorte dignissimi, quū illi
 sint rapaces, improbi atq; inutiles, contra hi modesti ui
 ri, ac simplices, & cotidiana industria, in publicum q; in
 semet benigniores. Adeo mihi certe psuadeo, res æqua
 bili ac iusta aliqua ratione distribui, aut feliciter agi cū
 rebus mortalium, nisi sublata prorsus proprietate, non
 posse. Sed manente illa, mansurā semper apud multo
 maximā, multoq; optimam hominū partem, egestatis
 & erumnarū anxiam atq; ineuitabilem sarcinā. Quam
 ut fateor leuari aliquantulū posse, sic tolli planē cōten
 do nō posse. Nempe si statuatur ne quis supra certum
 agri modum possideat, & uti sit legitimus cuiq; census
 pecuniæ, si fuerit legibus quibusdam cautum, ut neq;
 sit princeps nimium potens, neq; populus nimis inso
 lens, Tum magistratus ne ambiantur, neu dentur ue
 num, aut sumptus in illis fieri sit necesse, alioquin & oc
 casio datur per fraudem ac rapinas sarcindæ pecuniæ,
 & fit necessitas eis muneribus præficiendi diuites, quæ
 potius fuerant administranda prudentibus. talibus in
 quam legibus, quemadmodum ægra assiduis solent fo
 mentis fulciri corpora deploratæ ualitudinis, ita hæc
 quoq; mala leniri queant, ac mitigari. ut sanentur uero
 atq; in bonū redeāt habitū, nulla omnino spes est, dum
 sua

sua cuiq; sunt ppria. Quin dum unius partis curæ studeas, aliarū uulnus exasperaueris, ita mutuo nascitur ex alterius medela alterius morbus, quādo nihil sic adiūci cuiq; potest, ut non idem adimatur aliq;. At mihi inquā cōtra uidetur, ibi nuncq; cōmode uiui posse, ubi omnia sint cōmunia. Nam quo pacto suppetat copia rerum, unoquoq; ab labore subducente se: utpote quē neq; sui quæstus urget ratio, & alienæ industriæ fiducia reddit segnem. At quum & stimulentur inopia, neque quod quisq; fuerit nactus, id pro suo tueri ulla possit lege, an nō necesse est perpetua cæde ac seditione laboretur: Sublata præsertim autoritate ac reuerentiā magistratū, cui quis esse locus possit, apud homines taleis, quos inter nullū discrimē est, ne cōminisci quidē queo. Nō miror inquit, sic uideri tibi, quippe cui eius imago rei, aut nulla succurrit, aut falsa. Verū si in Vtopia fuisset mecum, moresq; eorum atq; instituta uidisses præsens, ut ego feci, q plus annis quinq; ibi uixi, neq; unq; uoluissē inde discedere, nisi ut nouū illum orbē proderem, tum planē faterere, populū recte institutum nusq; alibi te uidisse q; illic. Atqui profecto inquit Petrus Aegidius, ægre persuadeas mihi, melius institutū populū in nouo illo, q; in hoc noto nobis orbe reperiri, ut in quo neq; deteriora ingenia, & uetustiores opinor esse, q; in illo Resp. & in quibus plurima ad uitam commoda longus inuenit usus, ut ne adiūciam apud

nos casu reperta quædam, quibus excogitâdis nullum potuisset ingenium sufficere. Quod ad uetustatem, inquit ille, rerum attinet publicarû, tum pronunciare posset rectius, si historias illius orbis perlegisses, quibus si fides haberi debet, prius apud eos erât urbes, quàm homines apud nos. iam uero quicquid hæctenus uel ingenium inuenit, uel casus repperit, hoc utrobicq; potuit extitisse. Cæterum ego certe puto, ut illis præstemus ingenio, studio tamen atq; industria longe à tergo relinquitur. Nam (ut ipsorum habêt annales) antè appulsum illuc nostrû de rebus nostris (quos illi uocât Ultraequinoctiales) nihil unq; quicq; audierât, nisi quod olim annis ab hinc ducētis supra mille, nauis quædam apud insulam Vtopiam naufragio perijt, quâ tempestas eò detulerat. Eiecti sunt in littus Romani quidam, atque Aegyptij, qui postea nuncq; inde discessere. Hanc unâ occasionem, uide quàm commodam illis sua fecit industria. Nihil artis erat intra Romanû imperium, unde possit aliquis esse usus, quod nō illi aut ab expositis hospitiibus didicerint, aut acceptis quærēdi seminibus adinuenerint. tanto bono fuit illis aliquos hinc semel illuc esse delatos. At si qua similis fortuna quempiam antehac illinc huc perpulerit, tam penitus hoc oblitteratum est, q̄ istud quoq; forsan excidet posteris, me aliquando illic fuisse. Et ut illi uno statim congressu quicquid à nobis commode inuentum est, fecerunt suum: Sic diu futurum

futurū puto, priusq̄ nos accipiamus quicquā quod apud illos melius q̄ nobis est institutum. Quod unū maxime esse reor in causa, cur quū neq̄ ingenio, neq̄ opibus inferiores simus eis, ipsorum tamen res quā nostra prudentius administraretur, & felicius efflorescat. Ergo mi Raphaël inquā, quāso te atq̄ obsecro, describe nobis insulam. nec uelis esse breuis, sed explices ordine, agros, fluuios, urbes, homines, mores, instituta, leges, ac deniq̄ omnia, quæ nos putes uelle cognoscere. putabis autē uelle quicquid adhuc nescimus. Nihil inquit faciam libētius. Nam hæc in promptu habeo. Sed res ocium poscit. Eamus ergo inquam intro pransum, mox tempus nostro arbitrato sumemus. Fiat inquit. Ita ingressi prandemus. pransi, in eundē reuersi locum, in eodem sedili confedimus, ac iussis ministris ne quis interpellaret, ego ac Petrus Aegidius hortamur Raphaëlem, ut præstet quod erat pollicitus. Is ergo ubi nos uidit intentos, atq̄ auidos audiendī, quum paulisper tacitus & cogitabundus assedisset, hunc in modū exorsus est.

PRIMI LIBRI

FINIS.

i 3 Sermonis

SERMONIS QVEM

RAPHAEL HYTHLODAEVS DE OPTI

MO REIP. STATV HABVIT, LI

BER SECVNDVS, PER THO

MAM MORVM CIVEM.

ET VICECOMITEM

LONDINENSEM.

*

Sit⁹ & for/
ma Vto/
pia nouæ
insulæ.

TOPIENSIVM INSVLA
in media sui parte (nā hac
latissima est) millia passuū
ducenta porrigit, magnūq;
per insulæ spatium nō mul-
to angustior, fines uersus
paulatim utrinq; tenuatur.
hi uelut circumducti circino
quingentorum ambitu mil-
lium, insulam totam in lunæ speciem renascentis effi-
giant. Cuius cornua fretum interfluens, millibus pas-
suū plus minus undecim dirimit, ac per ingens inane
diffusum, circūiectu undiq; terræ prohibitis uentis, ua-
sti in morem lacus stagnans magis, q̄p̄ sæuiens omnem
propè eius terræ aluum pro portu facit. magnūq; ho-
minum usu naues quaquà uersus transmittit. fauces
hinc

hinc uadis, inde saxis formidolosæ. In medio fermè interstitio una rupes eminent, eoque innoxia, cui inædificata turrim præsidio tenent, cæteræ latentes & insidiosæ. Canales solis ipsis noti, atque ideo non temere accidit, uti exterus quisquàm hunc in sinum, nisi Vtopia no duce, penetret, ut in quem uix ipsis tutus ingressus est, nisi signis quibusdam è litore uiam regentibus. His in diuersa translatis loca, hostium quamlibet numerosam classem facile in perniciem traherèt. Ab altera parte non infrequentes portus. At ubique descensus in terram ita natura munitus, aut arte, ut ingentes copiae paucis inde queant propugnatoribus arceri. Cæterum uti fertur, utique ipsa loci facies præ se fert, ea tellus olim non ambiebatur mari. Sed Vtopus cuius utpote uictoris nomè refert insula, Nam ante id temporis Abraxa dicebatur, quique rudem atque agrestem turbam ad id quonunc cæteros propè mortales antecellit cultus, humanitatisque perduxit, primo protinus appulsu uictoria potius, passuum milia quindecim, qua parte tellus cõtinenti adhæsit, excindendum curauit, ac mare circum terram duxit. Quumque ad id operis non incolas modo coegisset (ne cõtumeliæ loco laborè ducerent) sed suos præterea milites omnes adiungeret, in tantam hominum multitudinè opere distributo incredibili celeritate res perfecta, finitimos (quod initio uanitatè incepti riserant) admiratione successus ac terrore perculerit. Insula ciuitates habet quatuor

Locus natura tutus unico præsidio defenditur.

Stratagemata ex mutatis signis

Vtopia insula ab Vtopo duce.

Hoc plus erat quàm Isthmum perfodere. Facile ferè quod omnibus cõmune est.

Oppida
Vtopiæ in
sulæ.

Sifitudo
concordiã
facit.

Vrbiũ in/
ter se me/
diocre in
teruallum.

Distribu/
tio agrorũ.

At hinc ho
die pestis
rerump.
omnium.

Prima cu/
r i agricola
uonis.

quatuor & quinquaginta spatiosas omnes ac magni-
ficas lingua, moribus, institutis, legibus, prorsus iisdẽ,
idem situs omniũ, eadem ubiq; quatenus per locum li-
cet, rerũ facies. Harum quæ proximæ inter sunt millia
quatuor ac uiginti separant. Nulla rursus est tam deser-
ta, è qua nõ ad aliam urbẽ pedibus queat unius itinere
diei perueniri. Ciues quaq; ex urbe terni senes ac rerũ
periti tractatum de rebus insulæ cõmunibus, quotãnis
cõueniunt Amaurotum. Nam (ea urbs quod tanq; in
umbilico terræ sita maxime iacet omniũ partium lega-
tis opportuna) prima, princepsq; habetur. Agri ita cõ-
mode ciuitatib; assignati sunt, ut ab nulla parte minus
soli quàm XX passuũ millia una quæuis habeat. ab ali-
qua multo etiam amplius, uidelicet qua parte longius
urbes inter se distunguntur. Nulli urbi cupido promo-
uendorum finiũ. Quippe quos habet agricolas magis
eorum se, q; dominos putant. Habent ruri per omnes
agros commode dispositas domos, rusticis instrumẽtis
instructas. Hæ habitantur ciuib; per uices eò commi-
grantibus. Nulla familia rustica in uiris mulieribusq;
pauciores habet, q; quadraginta præter duos ascripti-
tios seruos, qbus pater materq; familias graues ac ma-
turi præficiũtur, & singulis tricenis familijs philarchus
unus. E quaq; familia uiginti quotãnis in urbem remi-
grat, hi qui bienniũ ruri compleuere. In horum locum
totidẽ recentes ex urbe subrogantur, ut ab his qui annũ
ibi fuere,

ibi fuere. atq; ideo rusticarum peritiores rerum, institu-
antur, alios anno sequente docturi, ne si pariter omnes
ibi noui, agricolationisq; rudes essent, aliquid in anno
na per imperitiam peccaretur. Is innouandorum agri-
colarū mos, & si solennis sit, ne quisquā inuitus aspe-
riorem uitam cogatur continuare diutius, multi tamen
quos rusticæ rei studium natura delectat, plures sibi an-
nos impetrant. Agricolaë terram colunt, nutriunt ani-
malia, ligna comparant, atq; in urbem qua commodū
est, terra, mariue conuehunt. Pullorum infinitam edu-
cant multitudinem, mirabili artificio. Neq; enim incu-
bant oua gallinæ, sed magnum eorum numerum calo-
re quodam æquabili fouentes animant, educantq; hi
simul atq; è testa prodire, homines, uice matrum comi-
tantur, & agnoscunt. Equos alunt perq; paucos, nec ni-
si ferocientes, neq; alium in usum quā exercendæ re-
bus equestribus iuuentuti. Nam omnem, seu colendi,
seu uehendi laborem, boues obeunt, quos (ut fatentur)
equis impetu cedere, sic patientia uincere, nec tot obno-
xios morbis putant, ad hæc minore impendio, & ope-
ræ, & sumptus ali, ac deniq; laboribus emeritos, in cibū
tandem usui esse. Semente in solum panem utuntur.
Nam aut uuarum uinum bibunt, aut pomorum, piro-
rumue, aut deniq; aquam nōnunq; meram, sæpe etiā,
qua mel, aut glycyrizam incoxerint, cuius haud exiguā
habent copiam. Quum exploratum habeant (habent

Agricola /
rū officia.

Mira ratio
fouendi
oua.

Vsus equo-
rum.

Vsus bouū.

Cibus, ac
potus.

Modus se/
mentis. enim certissimum) quantum annonæ consumat urbs,
& circuniectus urbi conuentus, tamen multo amplius
& sementis faciunt, & pecudum educant, quæ quod in su-
os usus sufficiat, reliquū impartituri finitimis. Quibus-
cunq; rebus opus est, quæ res ruri non habentur, eam
supellectilem omnem ab urbe petunt, & sine ulla rerū
commutatione, à magistratibus urbanis nullo negotio
consequuntur. Nam illò singulo quoq; mense, pleriq; ad
festum diem conueniunt. Quum frumentandi dies in-
stat, magistratibus urbanis agriculturalum phylarchi de-
nunciant, quantum ciuium numerum ad se mitti cōue-
niat, quæ multitudo frumentatorum, quum ad ipsum
diem opportune adsit, uno propè sereno die tota fru-
mentatione defunguntur.

Mutua o/
pera quan-
tū ualeat.

DE VRBIBVS, AC NOMINA
TIM DE AMAVROTO.

VRbium qui unam norit, omnes nouerit. ita sunt
inter se (quatenus loci natura nō obstat) omnino
similes. Depingam igitur unam quampiam (neq; enim
admodum refert quam) Sed quam potius, quæ Amau-
rotum? qua nec ulla dignior est, quippe cui senatus gra-
tia reliquæ deferunt, nec ulla mihi notior, ut in qua an-
nos quinq; perpetuo uixerim. Situm est igitur Amau-
rotum, in leni deiectione montis, figura ferè quadrata. Nā
latitudo eius paulò infra collis incepta uerticem, milli-
bus pas-

Amauroti
primariæ
Vtopiæ siū
urbis de-
scriptio.

bus passuū duobus ad flumen Anydrū pertinet, secun-
 dum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus mili-
 bus octoginta supra Amaurotum, modico fonte, sed
 aliorum occurſu fluminum, atq; in his duorum etiam
 mediocrium auctus, ante urbem ipsam, quingentos in
 latum passus extenditur, mox adhuc amplior, sexaginta
 milia prolapsus, excipitur oceano. Hoc toto spacio,
 quod urbem ac mare interiacet, ac supra urbem quoq;
 aliquot milia, sex horas perpetuas influens æstus, ac re-
 fluus alternat celeri flumine. Quum sese pelagus infert,
 triginta in longū milia, totum Anydri alueum suis oc-
 cupat undis, profligato retrorsum fluuio. Tum aliquan-
 to ultra liquorem eius salſugine corrumpit, dehinc pau-
 latim dulcescens amnis, syncerus urbem perlabitur, ac
 refugientem uicissim purus & incorruptus, ad ipsas pro-
 pè fauces insequitur. Vrbs aduersæ fluminis ripæ, non
 pilis ac sublicibus ligneis, sed ex opere lapideo, egregie
 arcuato ponte, commissa est, ab ea parte, quæ longissi-
 me distat à mari, quo naues totum id latus urbis pos-
 sint inoffensæ præteruehi. Habent alium præterea flu-
 uium, haud magnum quidem illum, sed perquam pla-
 cidum, ac iucundum. Nam ex eodem scaturiens mon-
 te, in quo ciuitas collocatur, mediam illam per deuexa
 perfluēs Anydro miscetur. Eius fluuij caput, fontemq;
 quod paulo extra urbem nascitur, munimentis ample-
 xi, Amaurotani iunxerunt oppido. ne si qua uis ho-

Anydri flu-
 minis de-
 scriptio.

Idem fit a/
 pud An/
 glos in flu/
 mine Tha/
 mysi.

Et in hoc
 Londinū
 cū Amau/
 roto conue-
 nit.

Vfus a/
 quæ pota-
 bilis.

stium ingruat, intercipi, atq; auerti aqua, né ue corruppi queat. Inde canalibus coctilibus, diuersim ad inferiores urbis partes aqua diriuatur, id sicubi locus fieri ueritat, cisternis capacibus, collecta pluuia, tantundē usus adfert. Murus altus, ac latus oppidū cingit, turribus, ac propugnaculis frequens, arida fossa, sed alta, lataq; ac ueprium sepibus impedita tribus ab lateribus circūdat mœnia, quarto flumen ipsum pro fossa est. Plateæ cū ad uecturam, tum aduersus uentos descriptæ, cōmode ædificia neutiq; sordida, quorum longa, & totum per uicum, perpetua series, aduersa domorum fronte conspicitur. has uicorum frontes uia distinguit pedes uiginti lata. Posterioribus ædium partibus, quanta est uici longitudo, hortus adiacet, latus, & uicorū tergis undiq; circumseptus. Nulla domus est, quæ non ut hostium in plateam, ita posticum in hortum habeat. Quin bifores quoq; facili tractu manus apertiles, ac dein sua sponte coeuntes, quemuis intromittūt, ita nihil usquam priuati est. Nam domos ipsas uno quoq; decennio sorte cōmutant. Hos hortos magnificiunt. in his uineas, fructus, herbas, flores habent, tanto nitore, cultuq; ut nihil fructuosius usquam uiderim, nihil elegantius. qua in re studium eorum, non ipsa uoluptas modo, sed uicorum quoq; inuicem de suo cuiusq; horti cultu certamen accendit. & certe non aliud quicq; temere urbe tota reperias, siue ad usum ciuium, siue ad uoluptatem cōmodius.

Mœnium
munimen
ta.

Plateæ cu/
iუსmodi.

Ædificia.

Horti ædi/
bus adhæ/
rentes.

Hæc sapiūt
cōmunita/
tē Platonis

Vtilitas
hortorum
etiā Maro/
ni prædi/
cata.

modius. eóq; nullius rei, quàm huiusmodi hortorum, maiorem habuisse curam uidetur is qui cōdidit. Nam totam hanc urbis figuram, iam inde ab initio descriptā ab ipso Vtopo ferunt. Sed ornatū, cæterumq; cultum, quibus unius ætatem hominis haud suffecturam uidit, posteris adijciendum reliquit. Itaq; scriptum in analibus habent, quos ab capta usq; insula, mille septingentorum, ac sexaginta annorum complectentes historiam, diligenter & religiose perscriptos adseruant, ædes initio humiles, ac ueluti casas, & tuguria fuisse, è quolibet ligno temere factas, parietes luto obductos, culmina in aciem fastigiata stramentis operuerant. At nunc omnis domus uisenda forma tabulatorum trium, parietum facies, aut silice, aut cementis, aut latere coctili constructæ, in aluum introrsus congesto rudere. Tecta in planum subducta, quæ intritis quibusdam insternunt, nullius impendij, sed ea temperatura, quæ nec igni obnoxia sit, & tolerandis tempestatum iniurijs plumbū superet. Ventos è fenestris uitro (nam eius ibi creberri-
 mus usus est) expellunt. Interim etiam lino tenui, quod
 perlucido oleo, aut succino perlinunt, gemino nimirū
 commodo. Siquidem ad eum modum fit, ut & plus lu-
 cis transmittat, & uentorum minus admittat.

Vitreæ aut
 linteatæ fe-
 nestræ.

DE MAGISTRATIBVS.

TRiginta quæq; familiæ magistratum sibi quotannis eligunt, quæ sua prisca lingua Syphograntum
 k 3 uocant

uocant, recentiore phylarchum, Syphograntis decem

Tranibor⁹ cum suis familijs Traniborus olim, nunc protophylar-
 Vtopiēsiū chus dictus praeficitur. Demum Syphogranti omnes,
 lingua so- qui sunt ducenti, iurati lecturos sese, quem maxime
 nat praefe- censent utilem, suffragijs occultis renunciant principem
 ctū prima- unum uidelicet ex his quatuor, quos eis populus nomi-
 rium.

Mira ratio unum uidelicet ex his quatuor, quos eis populus nomi-
 creādi ma- nauit. Nam à quaq; urbis quarta parte, selectus unus
 gistratus. commendatur senatui. Principis magistratus perpe-
 Tyrannis tuus est in omnem illius uitam, nisi tyrannidis affecta-
 inuisa be- tā suspicio impediāt. Traniboros quotannis eligunt,
 ne institu- ta reip.

Cito diri- Ceterum haud temere commutant. Reliqui magistra-
 mendā cō- tus omnes annui. Tranibori tertio quoq; die, interdū
 trouersia, si res postulat sapius, in consiliū cum principe ueniunt.
 quas nunc De rep. consultant. controuersias priuatorum (si qua
 data opera in immen- sunt) quæ perquam paucae sunt, mature dirimunt. Sy-
 sum proro- phograntos semper in senatum duos adsciscunt, atque
 gant.

Nihil subi- omni die diuersos. cautumq; ut ne quid ratū sit quod
 to statuen- ad remp. pertineat, de quo non tribus in senatu diebus
 dum. ante agitatum, quàm decretum sit. Extra senatum, aut
 comitia publica de rebus cōmunibus inire consilia capi-
 tale habetur. Hæc eō ferunt instituta, ne procliue esset,
 cōiuratione principis, ac Tranibororum, oppresso per
 tyrannidem populo, statum reipub. mutare. Atq; ideo
 quicquid magni momenti iudicatur, ad Syphogran-
 tum comitia defertur, qui cum suis familijs communica-
 ta re, post inter se consultant, ac suum consilium renun-
 ciant

cliant senatui. Interdum ad totius insulæ consilium res
 defertur. Quin id quoque moris habet senatus, ut nihil, Vtinã idẽ
 hodie fiat i
 nostris cõ/
 silijs.
 quo die primum proponitur, eodem disputetur. sed in
 sequentem senatũ differatur, ne quis ubi quod in buc
 cam primum uenerit, temere effutierit, ea potius exco
 gitet postea, quibus decreta tueatur sua, quàm quæ ex
 reip. usu sint. malitẽ salutis publicæ, quàm opinionis
 de se iacturam facere, peruerso quodam ac præpostero Hoc sibi
 uolebat ue
 tus prouer
 bium, εὐ υῦ
 κτι βουλή.
 pudore, ne initio parũ prospexisse uideat. Cui prospici
 endũ initio fuit, ut consulto potius, quàm cito loqueretur.

DE ARTIFICIIS.

Ars una est omnibus uiris, mulieribusque promi
 scua agricultura, cuius nemo est expers. Hac à pu
 eritia erudiuntur omnes, partim in schola traditis præ
 ceptis, partim in agros uiciniores urbi, quasi per ludum
 educti, non intuentes modo, sed per exercitandi corpo
 ris occasionem tractantes etiam. Præter agriculturam
 (quæ est omnibus, ut dixi, cõmunis) quilibet unã quã
 piã, tanquàm suam docetur, ea est ferè aut lanificiũ, aut
 operandi lini studium, aut cemētariorum, aut fabri, seu
 ferrarij, seu materiarij artificium. Neque enim aliud est
 opificium ullum, quod numerũ aliquem, dictu dignũ
 occupet illic. Nam uestes, quarum, nisi quod habitu Cultus si
 militudo.
 sexus discernitur, & calibatus à coniugio, una per to
 tam insulam forma est, eademque per omne æuum per
 petua, nec ad oculum indecora, & ad corporis motum
 habilis

Nemo ciui
um experts
artificij.

Ad quam
quisq; na /
tura sit ap /
positus, eã
discat artẽ.

Ociosi pel /
lendi e Re /
publica.

Moderan /
dus opifi /
cum labor.

habilis, tum ad frigoris æstusque rationem apposita. Eas inquam, quæque sibi familia conficit. Sed ex alijs illis artibus unusquisque aliquam discit, nec uiri modo, sed mulieres etiam. cæterum hæ uelut imbecilliores, leuiora tractant. lanam ferè, linumq; operantur. uiris artes reliquæ magis laboriosæ mandantur, maxima ex parte quisq; in patrijs artibus educatur. nam eò pleriq; natura feruntur. Quod si quem animus aliò trahat, in eius opificij, cuius capitur studio, familiam quampiam adoptione traducitur. cura non à patre modo eius, sed magistratibus etiam præstita, ut graui, atq; honesto patrifamilias mancipetur. Quin si quis unam perdoctus artem, aliam præterea cupiuerit, eodem modo permittitur. Vtramq; nactus, utram uelit exercet, nisi alterutra ciuitas magis egeat. Syphograntorum, præcipuû ac prope unicum negocium est, curare, ac prospicere, ne quisquam desideat ociosus. Sed uti suæ quisque arti sedulo incumbat, nec ab summo mane tamen, ad multam usque noctem perpetuo labore, uelut iumenta, fatigatus. nam ea plusquam seruilis erumna est, quæ tamen ubiq; ferè opificum uita est, exceptis Vtopiensibus, qui cum in horas uigintiquatuor æquales, diem connumerata nocte diuidant, sex duntaxat operi deputant, tres ante meridiem, à quibus prandium ineunt, atq; à prandio duas pomeridianas horas, quum interquieuerint, tres deinde rursus labori datas, cœna claudunt.

dunt. Quum primam horam ab meridie numerēt: sub octauam cubitum eunt. horas octo somnus uendicat. Quicquid inter operis horas ac somni cibiq; medium esset, id suo cuiusq; arbitrio permittitur, non quo per luxum, aut segnitiam abutatur, sed quod ab opificio suo liberum, ex animi sententia in aliud quippiam studij bene collocet. has intercapedines pleriq; impendūt literis. Solenne est enim publicas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus ut intersint, ij dumtaxat adiguntur, qui ad literas nominatim selecti sunt. Cæterum ex omni ordine mares simul, ac fœminæ multitudo maxima ad audiendas lectiones, alij alias, prout cuiusq; fert natura confluit. Hoc ipsum tempus tamen, si quis arti suæ malit insumere quod multis usu uenit (quorum animus in nullius contemplatione disciplinae consurgit) haud prohibetur, quin laudatur quoq; ut utilis reipublicæ. Super cœnā tum unam horam ludendo producunt, æstate in hortis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt. Ibi aut musicen exercent, aut se sermone recreant. Aleam atq; id genus ineptos ac perniciosos ludos ne cognoscunt quidem, cæterum duos habent in usu ludos, latrunculorum ludo non dissimiles. Alterum numerorū pugnam, in qua numerus numerum prædatur. Alterum in quo collata acie cum uirtutibus uitia conflagunt. Quo in ludo perçescite ostenditur & uitiorū inter se dissidiū, & aduersus

Studia literarum

Lusus in cœnis.

At nunc alea principum lusus est.

Lusus utiles quoq;.

l uirtutes

uirtutes concordia. item quæ uitia, quibus se uirtutibus opponant, quibus uiribus aperte oppugnent, quibus machinamētis ab obliquo adoriātur, quo præsidio, uirtutes uitiorum uires infringant, quibus artibus eorum conatus eludant, quibus deniq; modis alterutra pars uictoriæ compos fiat. Sed hoc loco, ne quid erretis quiddā pressius intuendū est. Etenim quod sex dumtaxat horas in opere sunt, fieri fortasse potest, ut inopiā aliquā putes, necessariarū rerum sequi. Quod tam longe abest ut accidat, ut id temporis ad omniū rerum copiam quæ quidem ad uitæ uel necessitatem requirantur uel cōmoditatem non sufficiat modo, sed supersit etiam, id quod uos quoq; intelligetis si uobiscum reuertetis apud alias gētes, quā magna populi pars iners degit. primum mulieres ferè omnes, totius summæ dimidium, aut sicubi mulieres negotiosæ sunt, ibi ut plurimum, earum uice, uiri stertunt. ad hæc, sacerdotum ac religiosorum, quos uocant quanta quāq; ociosa turba, adiūce diuites omnes maxime prædiorum dominos, quos uulgo generosos appellant ac nobiles, his adnumera ipsorum famulitiū, totam uidelicet illam cetratorum nebulonum colluuiem, robustos deniq; ac ualentes mendicos adiūce, morbum quempiam prætextentes inertia, multo certe pauciores esse quā putaras inuenies eos, quorū labore constant hæc omnia quibus mortales utuntur. Expēde nunc tecū ex his ipsis quā pauci

Ociosorū
hominū
genera.

δορυφοί
σημοί
nobilium

Prudentis/
sime dictū.

pauci in necessarijs opificijs uersant. siquidē ubi omnia pecunijs metimur, multas artes necesse est exerceri inanes prorsus ac supfluas, luxus tantū ac libidinis ministras. nā hęc ipsa multitudo quæ nūc opat, si partiret in tam paucas artes, q̄ paucas cōmodus naturæ usus postulat: in tāta rerū abūdātia: quantā nūc esse necesse sit, precia nimirū uiliora forent, q̄ ut artifices inde uitā tueri suam possent. At si isti omnes quos nūc inertes artes distringunt: ac tota insup ocio ac desidia languescēs turba, quorū unus quiuis earū rerum quæ aliorū laboribus suppeditātur: quantū duo earundē operadores cōsumit: in opera uniuersi atq; eadē utilia collocarent, facile animaduertis: quantulū tēporis ad suppeditāda omnia: quæ uel necessitatis ratio: uel cōmoditatis efflagitet (adde uoluptatis etiā quæ quidē uera sit ac naturalis) abūde satis supq; foret. atq; id ipsum in Vtopia res ipsa pspiciū facit. Nam illic in tota urbe cū adiacēte uicinia uix homines qngēti ex omī uirorū ac mulierū numero, quorū ætas ac robur opī sufficit, uacatio pmittit. In hijs syphogrāti (q̄q; leges eos labore soluerūt) ipsi tamē sese nō eximūt: quo facilius exēplo suo reliquos ad labores inuident. Eadē immunitate gaudēt hi: quos cōmēdatiōe sacerdotū, psuasus populus occultis syphogratorū suffragijs ad pdiscēdas disciplinas ppetuā uacationē indulget. Quorū si qs cōceptā de se spem fefellerit: ad opifices retrudit, cōtracq; nō rarēter usu uenit:

Ne magi/
stratus qui
dē ab ope/
re cessant.

1 2 ut mechanicus

ut mechanicus quispiã, subcisiuas illas horas tam gna-
uiter impēdat literis, tantū diligentia proficiat, ut opifi-
cio suo exemptus, in literatorum classē prouehatur.

Soli litera-
ti ad magi-
stratus uo-
cantur.

Ex hoc literatorum ordine legati, sacerdotes, Tranibori
ac ipse deniq; deligitur princeps, quem illi prisca ipso-
rum lingua Barzanem, recentiore Ademum appellāt.

Reliqua ferē multitudo omnis: quum neq; ociosa sit
nec inutilib⁹ opificijs occupata, procliuis aestimatio est,
quàm pauca horæ quantū boni operis pariant, ad ea
quæ commemorauī, hoc præterea facilitatis accedit

Quomo-
do uitetur
impensæ in
ædificijs.

quod in necessarijs pleriq; artibus, minore opa quàm
aliæ gentes, opus habent. Nam primum ædificiorum,
aut structura: aut resectio ideo tam multorum assiduã

ubiq; requirit operã, quod quæ pater ædificauit: hæres
parū frugi, paulatim dilabi sinit, ita quod minimo tue-
ri potuit: successor eius de integro impendio magno co-
gitur instaurare. quin frequēter etiam quæ domus aliq;

ingenti sumptu stetit, hanc alius delicato animo con-
temnit, eãq; neglecta: atq; ideo breui collapsa: aliã ali-
bi impensis non minoribus extruit. At apud Vtopien-

ses compositis rebus omnibus: & constituta rep. rarissi-
me accidit: uti noua collocandis ædibus area deligatur
& non modo remedium celeriter præsentibus uitijs ad-
hibetur, sed etiam imminentibus occurritur. Ita fit, ut
minimo labore, diutissime perdurent ædificia, & id ge-
nus opifices uix habeant interdum quod agant: nisi

quod

quod materiam dolare domi & lapides interim qua/
drare atq; aptare iubentur, quo (si quod opus incidat)
maturius possit exurgere. Iam in uestibus uide, quàm
paucis operis egeant: primū dum in opere sunt: corio
neglectim aut pellibus amiciuntur quæ in septenniū
durent. quum procedunt in publicū, superinduūt chla/
mydem uestem, quæ rudiores illas uestes cōtegat: eius
per totam insulam unus color est, atq; is natiuus. Itaq;
lanei panni, nō modo multo minus quæ usquàm alibi
sufficit, uerū is ipse quoq; multo minoris impendij est,
at lini minor est labor, eōq; usus crebrior, sed in lineo
solus candor, in laneo sola mundicies conspicit̄, nullū
tenuioris fili precium est. Itaq; fit, ut quum alibi nusq;
uni hominī quatuor aut quinq; togæ laneæ diuersis co/
loribus, ac totidem sericiæ tunicæ sufficiant, delicatiori/
bus paulo ne decem quidem, ibi una quisq; contentus
est, plerunq; in biennium. Quippe nec causa est ulla
eius plures affectet, quas consecutus neq; aduersus fri/
gus esset munitior, neq; uestitu uideretur uel pilo cul/
tior. Quamobrem quū & omnes utilibus sese artibus
exerceant, & ipsarum etiam opera pauciora sufficiant,
fit nimirum, ut abundante rerum omnium copia, inter/
dum in reficiendas (si quæ detrita sunt) uias publicas
immensam multitudinē educant, persæpe etiam quū
nec talis cuiuspiam operis usus occurrat, pauciores ho/
ras operādi publice denuntiēt. neq; enim supuacaneo

Quomō
in amictu.

labore ciues inuitos exercent magistratus: quandoquidem eius reipub. institutio hunc unum scopum in primis respicit: ut quoad per publicas necessitates licet: quæ plurimū temporis ab seruitio corporis ad animi libertatem cultumque ciuibus uniuersis afferatur. In eo enim sitam uitæ felicitatem putant.

DE COMMERCIIIS MUTVIS.

Numerus
ciuium.

Ed iam quo pacto sese mutuo ciues utantur: quæ populi inter se commercia: quæque sit distribuendarum rerum forma uideatur explicandum. Quum igitur ex familiaribus constet ciuitas: familias ut plurimū, cognationes efficiunt. Nam foeminae (ubi maturuerint) collocatae maritis: in ipsorum domicilia concedunt. at masculi filij, ac deinceps nepotes: in familia permanent, & parentū antiquissimo parent. nisi præ senectâ mente parum ualuerit. tunc enim ætate proximus ei sufficitur. Verum ne ciuitas aut fieri infrequentior: aut ultra modum possit increfcere, cauetur, ne ulla familia, quarum millia sex: quæque ciuitas, excepto conuentu, complectitur: pauciores quàm decem: pluresue quàm sexdecim puberes habeat. Impuberum enim nullus præfiniri numerus potest. Hic modus facile seruatur, transcriptis hijs in rariiores familias, qui in plenioribus excrescunt. At si quâdo in totum plus iusto abundauerit: aliarum urbium suarum infrequentiam sarciant. Quod si forte per totam insulam

insulam plus æquo moles intumuerit, tum ex qualibet urbe descriptis ciuibus in continente proximo ubicūq; indigenis agri multum superest, & cultu uacat: coloniā suis ipsorum legibus propagant, ascitis unā terræ indigenis si conuiuere secum uelint. Cum uolentibus coniuncti in idem uitæ institutum: eosdemq; mores, facile coalescunt, idq; utriusq; populi bono, efficiunt enim suis institutis ut ea terra, utrisq; abunda sit: quæ alteris aut parca ac maligna uidebatur. Renuentes ipsorum legibus uiuere, propellunt his finibus quos sibi ipsi describūt. Aduersus repugnantes, bello conflagūt. nam eam iustissimam belli causam ducunt, quum populus quispiam eius soli quo ipse non utitur, sed uelut inane ac uacuum possidet, alijs tamen qui ex naturæ præscripto inde nutriri debeant, usum ac possessionem interdicat. Si quando ullas ex suis urbibus aliquis casus, eousq; imminuerit, ut ex alijs insulæ partibus seruato suo cuiusq; urbis modo, resarciri nō possint (quod bis dumtaxat ab omni æuo pestis grassante sæuitia fertur contigisse) remigrantibus è colonia ciuibus replentur. Perire enim colonias potius patiūtur, quàm ullam ex insulanis urbibus imminui. Sed ad conuictum ciuium reuertor. Antiquissimus (ut dixi) præest familia. Ministri sunt uxores maritis, & liberi parentibus, atq; in summa minores natu maioribus. Ciuitas omnis in quatuor æquales partes diuiditur. In medio cuiusq;

Sic excludi
potest ocio
sa turba mi
nistrorum.

partis forū est omniū rerum. Eo in certas domos opa cuiusq; familiæ conuehuntur, atq; in horrea singula seorsum species distributæ sunt. Ab hijs quilibet paterfamilias quibus ipse suiq; opus habent, petit, ac sine pecunia, sine omni prorsus hostimento quicquid petierit, aufert. Quare enim negetur quicq; quum & omnium rerum abunde satis sit nec timor ullus subsit, ne quisq; plusquam sit, opus flagitare uelit? Nam cur supuacua petiturus putetur is, qui certū habeat, nihil sibi unquam defuturum? Nempe auidum ac rapacem, aut timor ca rendi facit, in omni animantū genere, aut in homine sola reddit superbia, quæ gloriæ sibi ducit, superflua rerū ostentatione ceteros antecellere, quod uitij genus in Vtopiensium institutis nullum omnino locū habet. Adiuncta sunt foris (quæ cōmemorauī) fora cibaria, in quæ nō olera modo, arborumq; fructus & panes comportantur, sed pisces præterea quadrupedūq; & auium quicquid esculentū est, extra urbem locis apposis ubi fluente tabum ac sordes eluant. Hinc deportant pedes occisas depuratasq; manibus famulorū (nam neq; suos ciues patiuntur assuescere laniatu animalium, cuius usu, dementiam humanissimū naturæ nostræ affectū paulatim deperire putant, neq; sordidū quicq; atq; im mundū, cuius putredine corruptus aer morbū possit inuehere) pferri in urbem sinunt. Habet præterea quilibet uicus, aulas quasdā capaces, æquali ab sese inuicem interuallo

Rapacitas
unde.

Tabes ac
sordes pe/
stem inue/
hit ciuita/
tibus.
Ex pecudū
laniena di/
dicimus &
homines
iugulare.

interuallo distantes, nomine quanq; suo cognitæ. Has colunt Syphogrāti, quarū unicuiq; triginta familiæ uidelicet ab utroq; latere quindecim sunt adscriptæ, cibū ibi sumpturæ. Obsonatores cuiusq; aulae, certa hora cōueniunt in forum, ac relato suorum numero, cibum petunt. Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publicis hospitijis curantur. Nam quatuor habent in ambitu ciuitatis hospitia, paulo extra muros tam capacia, ut totidem oppidulis æquari possint, tum ut neq; ægrotorū numerus quālibet magnus anguste collocaretur, & per hoc incōmode, tum quo hij qui tali morbo tenerentur, cuius contagio solet ab alio ad aliū serpere, longius ab aliorum cœtu semoueri possint. Hæc hospitia ita sunt instructa, atq; omnibus rebus quæ ad salutem conferant referta, tum tam tenera ac sedula cura adhibetur, tam assidua medicorū peritissimorū præsentia, ut quū illuc nemo mittatur inuitus, nemo tamē ferè in tota urbe sit, qui aduersa ualetudine laborans, non ibi decumbere q̄; domi suæ præferat. Quū ægrotorum obsonator cibos ex medicorū præscripto receperit, deinceps optima quæq; inter aulas æquabiliter pro suo cuiusq; numero distribuuntur, nisi quod principis, pontificis, & Tranibororū respectus habetur, ac legatorū etiam, & exterorū omniū (si qui sunt, qui pauci ac raro sunt) sed hijs quoq; cū adsunt, domicilia certa atq; instructa parantur. Ad has aulas prandij, cœnæq; statis horis totam

m . sypho-

Cura
ægrotorū.

Conuiuia
cōmunia,
p̄miscuaq;

Ut ubiq; li
bertatis ha
bet ratio,
ne qd fiat
a coactis.

Fœminæ
ministræ i
cōuiujs.

Syphograntia conuenit, æneæ tubæ clangore commo-
nēfacta, nisi qui aut in hospitij, aut domi decumbūt,
quanquàm nemo prohibetur, postquàm aulis est satis
factum è foro domum cibum petere. sciunt enim nemi-
nem id temere facere, nam & si domi prandere nulli ue-
titum sit, nemo tamen hoc libenter facit, cum neq; ho-
nestum habeatur, & stultum sit deterioris paradi pran-
dij sumere laborem, cum lautum atq; opiparum præ-
sto apud aulam, tam propinquam sit. In hac aula mini-
steria omnia in quibus paulo plus sordis, aut laboris est,
obeunt serui. Cæterum coquendi, parandiq; cibi offi-
cium, & totius deniq; instruendi cōuiujs solæ mulieres
exercent, cuiusq; uidelicet familiæ per uices. Tribus, plu-
ribusue mensis pro numero conuiuuarum discumbitur.
Viri ad parietem, fœminæ exterius collocantur, ut si
quid his subiti oboriatur mali, quod uterum gerenti-
bus interdum solet accidere, imperturbatis ordinibus
exurgant, atque inde ad nutrices abeant. Sedent illæ
quidem seorsum cum lactentibus in cœnaculo quo-
dam ad id destinato, nunquàm sine foco atque aqua
munda, nec absque cunis interim, ut & reclinare liceat
infantulos, & ad ignem cum uelint exemptos fascijs
liberare, ac ludo reficere. suæ quæq; soboli nutrix est,
nisi aut mors, aut morbus impediât. id cum accidit,
uxores Syphograntorum propere nutricem quærunt,
nec id difficile est. Nam quæ id præstare possunt, nul-
li officio

li officio sese offerunt libentius, quoniam & omnes
 eam misericordiam laude prosequuntur, & qui educa-
 tur, nutricem parentis agnoscit loco. In antro nutri-
 cum, confidunt pueri omnes, qui primum lustrum nō
 expleuere. ceteri impuberes, quo in numero ducunt
 quicūq; sexus alterius utrius intra nobiles annos sunt,
 aut ministrant discumbentibus, aut qui per aetatem
 nondum ualent, adstant tamen, atque id summo cum
 silentio. utrique quod à sedentibus porrigitur, eo ue-
 scuntur, nec aliud discretum prandendi tempus ha-
 bent. In medio primæ mensæ (qui summus locus est,
 & cui, Nam ea mensa suprema in parte cœnaculi trans-
 uersa est) totus conuentus conspicitur, Syphogran-
 tus cum uxore confidet. His adiunguntur duo ex na-
 tu maximis. Sedent enim per omnes mensas quater-
 ni. At si templum in ea Syphograntia situm est, sacer-
 dos, eiusque uxor cum Syphogranto sedent ut præsi-
 deant. Ab utraque parte collocantur iuniores, post se-
 nes rursus, atq; hoc pacto per totam domum, & æqua-
 les inter se iunguntur, & dissimilibus tamen immiscen-
 tur, quod ideo ferunt institutum, ut senum grauitas ac
 reuerentia (quum nihil ita in mensa fieri, diciue potest,
 ut eos ab omni parte uicinos effugiat) iuniores ab im-
 proba uerborum, gestuumq; licentia cohibeat. Cibo-
 rum fercula non à primo loco deinceps apponuntur,
 sed senioribus primum omnibus (quorum insignes

Laude &
 officio ci-
 ues opti-
 me iuitantē
 ad recte
 agendum.
 Educatio
 sobolis.

Sacerdos
 supra prin-
 cipem, At
 nūc etiā &
 Episcopi
 ipsi manci-
 piorum ui-
 cesunt.

Iuniores
 maioribus
 admixti.

Senū habi-
 ta ratio.

loci sunt) optimus quisque cibus infertur. deinde reliquis æqualiter ministratur. At senes lautitias suas (quarum non tanta erat copia, ut posset totam per domum affatim distribui) pro suo arbitratu circumsedentibus impartuntur. Sic & maioribus natu suus seruetur honos, & commodi tantundem tamen, ad omneis peruenit. Omne prandium, cenamque ab aliqua lectione auspicantur, quæ ad mores faciat, sed breui tamē ne fastidium sit. Ab hac seniores, honestos sermones, sed neque tristes, ac infacetos ingerunt. At nec longis logis totum occupant prandium, quin audiunt libetere iuuenes quoque atque adeo de industria prouocant, quo & indolis cuiusque & ingenij per conuiuij libertatem prodentis sese, capiant experimentum. Prandia breuiuscula sunt, cenæ largiores, quod labor illa, has somnus & nocturna quies excipit, quam illi ad salubrem concoctionem magis efficacem putant. Nulla cœna sine musica transigitur, nec ullis caret secunda mensa bellarijs. odores incendunt, & ungueta spargunt. nihilque non faciunt, quod exhilarare conuiuas possit. sunt enim hanc in partem aliquanto procliuiores, ut nullum uoluptatis genus (ex quo nihil sequatur incommodi) censeant interdictum. Hoc pacto igitur in urbe conuiuunt, at ruri, qui longius ab sese distiti sunt, omnes domi quisque suæ comedunt. nulli enim familiæ quicquam ad uictum deest, quippe à quibus id totum uenit, quo uescantur urbici.

De pere-

Id hodie
uix mona
chi obser
uant.

Sermones
in conuiuijs.

Id hodie
medici da
mnant.

Musica in
conuiuijs.

Voluptas
innoxia non
aspernanda

DE PEREGRINATIONE VTOPIENSIVM.

AT si quos aut amicorū alia in urbe cōmorantiū,
 aut ipsius etiam uidendi loci desyderium cōperit
 à Syphograntis ac Traniboris suis ueniā facile impe-
 trant, nisi si quis usus impediāt. Mittitur ergo simul, nu-
 merus aliquis cum epistola principis, quæ & datam pe-
 regrinandi copiā testatur, & reditus diem præscribit.
 Vehiculum datur cum seruo publico, qui agat boues &
 curet, cæterum nisi mulieres in cœtu habeāt, uehiculum
 uelut onus & impedimentum, remittitur. Toto itinere
 cum nihil secum efferant, nihil desit tamen, ubiq; enim
 domi sunt. Si quo in loco diutius uno die cōmorentur,
 suam ibi quisq; artem exercet, atq; ab artis eiusdē opi-
 ficibus, humanissime tractantur. Si semet autore quis-
 quā extra suos fines uagetur, deprehensus sine prin-
 cipis diplomate, contumeliose habitus, pro fugituo re-
 ducitur, castigatus acriter. idem ausus denuo, seruitute
 plectitur. Quod si quem libido incessat per suæ ciuita-
 tis agros palandi, uenia patris & consentiente coniuge,
 non prohibetur. Sed in quodcunq; rus peruenerit, nul-
 lus ante cibus datur, quā ante meridianū operis pen-
 sum, (aut quātum ante cœnam ibi laborari solet) absol-
 uerit. Hac lege quouis intra suæ urbis fines ire licet. Erit
 enim non minus utilis urbi, quā si in urbe esset. Iam
 uidetis q̄ nulla sit usq; ociandi licentiā, nullus inertiā
 prætext⁹, nulla taberna uinaria, nulla ceruisiaria, nusq;
 lupanar.

O sanctā
rēpublicā,
& uel Chri
stianis imi
tandam.

Aequabili
tas facit, ut
omnibus
sufficiat.

Respubli
ca nihil ali
ud q̄ ma
gna quæ
dam fami
lia est.

Negotiatio
Vtropicū.

lupanar, nulla corruptelæ occasio, nullæ latebræ, cōcilia
bulum nullum, sed omnium præsentis oculi necessita
tem aut consueti laboris, aut ocij non inhonesti faciūt.

Quem populi morem necesse est omnium rerum co
piam sequi. atq; ea quum æquabiliter ad omnes perue
niat, fit nimirū, ut inops esse nemo aut mendicus pos
sit. In senatu Amaurotico (quem uti dixi terni quotan
nis omni ex urbe frequētant) ubi primum constiterit,
quæ res quoq; loco abundet, rursus cuius alicubi ma
lignior prouentus fuerit, alterius inopiam, alterius pro
tinus ubertas explet, atque id gratuito faciunt, nihil uū
cissim ab his recipientes quibus donant. Sed quæ de
suis rebus unicuiqiā urbi dederint, nihil ab ea repeten
tes, ab alia cui nihil impenderūt, quibus egent accipiūt.

Ita tota insula uelut una familia est. At postquam satis
prouisum ipsis est, (quod non antea factum censent,
quàm in bienniū propter anni sequentis euentum pro
spexerint) tum ex his quæ supersunt magnā uim fru
menti, mellis, lanæ, lini, ligni, cocci, & conchyliorū, uelle
rum, ceræ, seui, corij, ad hæc animalium quoque in alias re
giones exportant. quarum rerum omnium, septimā par
tem inopibus eius regionis dono dant, reliquā precio
mediocri uenditant, quo ex cōmercio, non eas modo
merces, quibus domi egēt, (nam id ferè nihil est præter
ferrum) sed argenti atq; auri præterea, magnam uim in
patriam reportant. Cuius rei diutina consuetudine su
pra

pra q̄ credi possit, ubiq; iam earum rerum copia abundant. Itaq; nunc parum pensi habent, praesente ne pecunia, an in diem uendat, multoq; maximam partem habeant in nominibus, in quibus tamen faciendis non priuatorum unq; sed confectis ex more instrumentis, publicam urbis fidem sequuntur. Ciuitas ubi solutionis dies aduenerit, a priuatis debitoribus exigit creditum, atq; in ararium redigit, eiusq; pecuniae quoad ab Vtopiensibus repetatur, usura fruitur. Illi maximam partem nunq; repetunt. Nam quae res apud se nullum habet usum, eam ab his auferre, quibus usui est, haud aequum censent. Caeterum si res ita poscat, ut eius aliquam partem alij populo mutuam daturi sint, tum demum poscunt, aut quum bellum gerendum est, quam in rem unam totum illum thesaurum quem habent domi seruant, uti aut extremis in periculis, aut in subitis praesidio sit. potissimum quo milites externos (quos libentius quam suos ciues obijciunt discrimini) immodico stipendio conducant, gnari multitudine pecuniae hostes ipsos plerumq; mercabiles, & uel prodicione, uel infestis etiam signis inter se committi. Hanc ob causam inestimabilem thesaurum seruant, at non ut thesaurum tamen, sed ita habent, quomodo me narrare profecto deterret pudor, metuentem ne fidem oratio non sit habitura, quod eo iustius uereor, quo magis mihi sum conscius, nisi uissem praesens, q̄ aegre potuissem ipse perducere, ut alteri idem

Ut nusq; non meminerunt suae communitatis.

Qua ratione possit esse uilis pecunia.

Satius est bellum pecunia aut arte declinare, q̄ multa sanguinis humani iactura gerere.

O artificem.

ri idem recensenti crederē. Necesse est enim ferè quàm quicq; est ab eorum qui audiunt moribus alienū, tam idem procul illis abesse à fide. quanq; prudens rerum æstimator minus fortasse mirabitur, quum reliqua eorum instituta, tam longe ab nostris differant: si argenti quoq; atq; auri usus ad ipsorū potius, q̄ ad nostri moris rationem accōmodetur. Nempe quū pecunia non utantur ipsi, sed in eum seruent euentum, qui ut potest usu uenire, ita fieri potest ut nunq; incidat. Interim aurum, argentumq; (unde ea fit) sic apud se habent, ut ab nullo pluris æstimetur, q̄ rerum ipsarum natura meretur, qua quis non uidet q̄ longe infra ferrum sunt: ut sine quo non hercule magis q̄ absq; igni atq; aqua uere mortales queant, quū interim auro, argentoq; nullum usum, quo nō facile careamus, natura tribuerit, nisi hominū stultitia precium raritati fecisset. quin contra, uelut parens indulgentissima optima quæq; in propatulo posuerit, ut aerem, aquā, ac tellurem ipsam, longissime uero uana ac nihil profutura semouerit. Ergo hæc metalla si apud eos in turrim aliquam abstruderētur. princeps ac senatus in suspicionem uenire posset (ut est uulgi stulta solertia) ne deluso per technā populo, ipsi aliquo inde cōmodo fruerentur, porrò si phyalas inde aliāq; id genus opera fabre excusa conficerent, si quando incidisset occasio, ut conflanda sint rursus, atq; in militum eroganda stipendium, uident nimirum fore, ut

agre

Aurū ferro
uili⁹. quan
tū ad usum
attinet.

aggre patiantur auelli quæ semel in delitijs habere cœ-
 pissent. His rebus uti occurrant, excogitauere quandã
 rationem, ut reliquis ipsorum institutis cōsentaneam,
 ita ab nostris (apud quos aurũ tãti fit, ac tam diligẽter
 conditur) longissime abhorrẽtem, eóq; nisi peritis nõ
 credibilem. Nam quum in fictilibus è terra uitróq; ele-
 gantissimis quidẽ illis, sed uilibus tamen edãt bibãtq;
 ex auro, atq; argento nõ in cõmunibus aulis modo, sed
 in priuatis etiam domibus, matellas passim, ac sordidif-
 sima quæq; uasa conficiunt. Ad hæc catenas & crassas
 compedes, quibus coherent seruos: iisdem ex metallis
 operantur. Postremo quoscunq; aliquod crimen infa-
 mes facit, ab horum auribus anuli dependent aurei di-
 gitos aurum cingit, aurea torques ambit collum, & ca-
 put deniq; auro uincitur. Ita omnibus curant modis,
 uti apud se aurum argentumq; in ignominia sint, atq;
 hoc pacto fit, ut hæc metalla, quæ cateræ gentes nõ mi-
 nus ferè dolenter ac uiscera sua distrahi patiũtur, apud
 Vtropiẽ. si semel omnia res postularet efferri, nemo si-
 bi iacturam unius fecisse assis uideretur. Margaritas
 præterea legunt in littoribus, quin in rupibus quibus-
 dam adamantes ac pyropos quoq; neq; tamen quæ-
 runt, sed oblatos casu, perpoliunt. His ornant infantu-
 los, qui ut primis pueritiæ annis, talibus ornamẽtis glo-
 riantur, ac superbiunt: sic ubi plusculum accreuit ætatis,
 cum animaduertunt eiusmodi nugis non nisi pueros
 n uti, nullo

O magnifi-
 ficam auri
 cõtumeliã

Aurum ge-
 stamen in-
 famium,

Gemmæ
 puerorum
 delitiæ.

Elegantif-
sima fabu-
la.

uti, nullo parentum monitu, sed suomet ipso-
re deponunt. non aliter ac nostri pueri, quum grande-
scunt nuces, bullas, & pupas abijciunt. Itaque hæc tam di-
uersa ab reliquis gentibus instituta, quàm diuersas ite-
dem animorum affectiones pariat, nunquam æque mihi
atque in Anemoliorum legatis inclaruit. Venerunt hi
Amaurotum (dum ego aderam) & quoniam magnis
de rebus tractatum ueniebant, aduentum eorum terni illi
ciues, ex qualibet urbe præuenerant, sed omnes finiti-
marum gentium legati, qui eò ante appulerat, quibus
Vtopiensium perspecti mores erant, apud quos sum-
ptuoso uestitui nihil honoris haberi intelligebant, serui-
cum contemptui esse, aurum etiam infame sciebant, cul-
tu quàm poterant modestissimo uenire consueuerant.
At Anemolij, quod longius aberat, ac minus cum illis
comercij habuerant, quum accepissent, eodem omnes,
eoque rudi corporis cultu esse, persuasi non habere eos,
quo non utebantur, ipsi etiam superbi magis, quàm sapien-
tes, decreuerunt apparatus elegantia, deos quosdam re-
presentare, & miserorum oculos Vtopiensium, ornatus
sui splendore præstringere. Itaque ingressi sunt legati
tres, cum comitibus centum, omnes uestitu uersicolori,
plerique serico, legati ipsi (nam domi nobiles erant) ami-
ctu aureo, magnis torquibus, & inauribus aureis, ad-
hæc anulis aureis in manibus, monilibus insuper appen-
sis in pileo, quæ margaritis ac gemmis affulgebant, omni-
bus postre-

bus postremo rebus ornati, quæ apud Vtopienses, aut seruorum supplicia, aut infamium dedecora, aut puerorum nugamenta fuere. Itaq; operæ precium erat uideri, quo pacto cristas erexerint, ubi suum ornatū cum Vtopiensiu uestitu (nam in plateis sese populus effuderat) contulere. contraq; non minus erat uoluptatis cōsiderare quàm lōge sua eos spes expectatiōq; fefellerat, quāq; longe ab ea existimatione aberant, quā se consecuturos putauerāt. Nempe Vtopiensiu oculis omniu, exceptis perq; paucis, qui alias gentes aliqua idonea de causa inuiserant, totus ille splendor, apparatus pudendus uidebatur, & infimum quenq; pro dominis reuerenter salutantes, legatos ipsos ex aurearum usu catenarum p seruis habitos, sine ullo prorsus honore prætermiserunt. Quin pueros quoq; uidisses, qui gemmas ac margaritas abiecerant, ubi in legatorum pileis affixas conspexerunt, compellare matrem ac latus fodere. En mater, quàm magnus nebulo margaritis adhuc & ω τεχνη gemmulis utitur, ac si esset puerulus? At parens serio etiam illa, tace inquit fili, est opinor quispiā è morionibus legatorum. Alij catenas illas aureas reprehendere, utpote nullius usus, quippe tā graciles, ut eas facile seruus infringere, tam laxas rursus, uti quum fuerit libitū possit excutere, & solutus ac liber quouis aufugere. Verum legati postq; ibi unum, atq; alterum diem uersati tantam auri uim in tanta uilitate conspexerunt, nec in

n 2 minore

minore contumelia, quàm apud se honore habitam ui
 dissent, ad hæc in unius fugitiui serui catenas compe-
 desq; plus auri, atq; argenti congestum, q̄ totus ipso-
 rum trium apparatus cōstiterat, subsidentibus pennis
 omnem illum cultum, quo sese tam arroganter extule-
 rant, pudefacti, seposuerunt. Maxime uero postq̄ fa-
 miliarius cum Vtopiensibus collocuti, mores eorum
 atq; op̄iones didicere, mirant̄ illi siquidē quēq; esse
 mortalium quem exiguæ gemmulæ, aut lapilli dubius
 oblectet fulgor, cui quidē stellam aliquam, atq; ipsum
 deniq; solem liceat intueri, aut quēq; tam insanū esse,
 ut nobilior ipse sibi ob tenuioris lanæ filum uideatur, si
 quidē hanc ipsam (quātumuis tenui filo sit) ouis olim
 gestauit, nec aliud tamen interim, q̄ ouis fuit. Mirātur
 item aurum suapte natura tam inutile, nunc ubiq; gen-
 tium æstimari tantū, ut homo ipse per quem, atq; adeo
 in cuius usum id precij obtinuit, minoris multo q̄ au-
 rum ipsum æstimetur, usq; adeo ut plumbeus quispiā,
 & cui nō plus ingenij sit q̄ stipiti, nec minus etiā impro-
 bus quàm stultus, multos tamen & sapientes & bonos
 uiros in seruitute habeat, ob id duntaxat, quod ei ma-
 gnus contigit aureorum numismatū cumulus, quem
 si qua fortuna, aut aliqua legum strophæ (quæ nihil mi-
 nus ac fortuna ipsa summis ima permiscet) ab hero illo
 ad abiectissimum totius familiæ suæ nebulonē trans-
 tulerit, sit nimirum paulopost, ut in famuli sui famuli-
 licium

Dubius di-
 xit, ob gem-
 mas factiti-
 as, aut certe
 dubiū di-
 xit exiguū
 ac malignū.

Quā uere
 & q̄ apte.

licium concedat, uelut appendix additamentumq; numismatum. Cæterum multo magis eorum mirantur, ac detestantur insaniam qui diuitibus illis, quibus neq; debet quicq; neq; sunt obnoxij, nullo alio respectu, q̄ quod diuites sunt, honores tantū non diuinos impendunt, idēq; cum eos tam sordidos atq; auaros cognoscunt, ut habeant certo certius ex tanto nūmorū cumulo, uiuentibus illis ne unum quidem nūmulum unq; ad se uenturū. Has atq; huiusmodi opiniones partim ex educatione conceperunt. in ea educti Rep. cuius instituta longissime ab his stultitiæ generibus absunt, partim ex doctrina & literis. Nam & si haud multi cuiusq; urbis sunt, qui cæteris exonerati laboribus soli disciplinae deputantur. hī uidelicet in quibus à pueritia egregiam indolem, eximium ingenium, atq; animū ad bonas artes propensum deprehendere, tamen omnes pueri literis imbuuntur, & populi bona pars, uiri, foeminaeque, per totā uitam, horas illas quas ab operibus liberas diximus, in literis collocant. Disciplinas ipsorū lingua perdiscunt. est em̄ neq; uerborū inops, nec insuauius auditu, nec ulla fidelior animi interpres est. eadem ferē (nisi quod ubiq; corruptior, alibi aliter) magnā eius orbis plagam peruagatur. Ex om̄ibus his philosophis, quorū nomina sunt in hoc noto nobis orbe celebria, ante nostrū aduentū ne fama quidē cuiusq; eō puenerat. & tamen in musica, dialecticāq; ac numerādi & metiendi scientia,

Quanto
plus sapiūt
Vtopiā, q̄
Christiano
rū uulgus.

Studia &
disciplinae
Vtopiēsū.

Musica.
Dialectica.
Arithmeti-
ca.
Apparet
hoc loco
subesse na-
sum.

Astrologia

At hñ re/
gnāt. inter
Christia/
nos hodie.

Physica o/
mnium incer-
tissima.

Ethica.

tiendi scientia, eadem ferè quæ nostri illi ueteres inue-
nere, Cæterum ut antiquos omnibus propè rebus exæ-
quant, ita nuperorū inuentis dialecticorū longe sunt
impares. Nam ne ullam quidem regulam inuenerunt
earū, quas de restrictionibus, amplificationibus, ac sup-
positionibus acutissime excogitatis in paruis logicali-
bus passim hic ediscūt pueri. Porrò secūdas intētiones
tam longe abest ut inuestigare suffecerint, ut nec homi-
nē ipsum in cōmuni quē uocāt $\overline{\text{c}}\overline{\text{p}}\overline{\text{c}}$ (ut scitis) planè co-
losseū & quouis gigāte maiore, tū à nobis præterea di-
gito demonstratū, nemo tamē eorū uidere potuerit. At
sunt in astrorū cursu, & cælestiū orbium motu, peritissi-
mi. Quin instrumēta quoq; diuersis figuris solerter ex-
cogitarunt, quibus solis ac lunæ, & cæterorū itē astrorū
quæ in ipsorū horizonte uisunt, motiones ac situs exa-
ctissime cōprehēsos habent. Cæteræ amicitias, atq; errā-
tiū dissidia syderū, ac totā deniq; illā ex astris diuinādi
imposturā, ne somniāt quidē. Imbres, uētos, ac cæteras
tēpestatū uicissitudines, signis quibusdā longo perspe-
ctis usu præsentit. Sed de causis earū rerū omnium, &
de fluxu maris eiusq; falsitate, & in sūma de cæli mun-
diq; origine, ac natura partim eadē quæ ueteres philo-
sophi nostri differūt, partim ut illi inter se dissident, ita
hi quoq; dū nouas rerū ratiōes afferūt, ab omnibus illis
dissentit, nec inter se tamē usq; quaq; cōueniūt. In ea
philosophiæ parte qua de morib⁹ agit, eadē illis dispu-
tantur

tantur quæ nobis, de bonis animi quærūt & corporis, & externis, tū utrum boni nomen omnibus his, an solis animi dotibus conueniat, De uirtute differūt, ac uoluptate, sed omniū prima est ac princeps cōtrouersia, qua nam in re, una pluribus uē sitā hominis felicitatem putēt. At hac in re ppeniores æquo uident in factio- nē uoluptatis assertricē, ut qua uel totā, uel potissimā felicitatis hūanæ partē definiāt. Et quo magis mireris ab religione quoq; (quæ grauis & seuera est ferēq; tristis & rigida) petūt tamē sentētiā tā delicatæ patrocini- um. Neq; em̄ de felicitate disceptant unq̄, quin princi- pia quædā ex religiōe deprompta, tū philosophia quæ rationibus utitur cōiungant, sine qbus ad uerā felicitatis inuestigationē mancā, atq; imbecillā per se rationē putāt. Ea principia sūt huiusmodi. Animā esse immor- talē, ac dei beneficētia ad felicitatē natā, uirtutibus ac be- nefactis nostris præmia post hāc uitā, flagitijs destina- ta supplicia. Hæc tametsi religionis sint, ratiōe tamē cē- sent ad ea credēda, & cōcedenda perducī, qbus è medio sublatis, sine ulla cūctatiōe p̄nūciāt neminē esse tā stu- pidū, qui nō sentiat petendā sibi per fas ac nefas uolu- pratē, hoc tātū caueret ne minor uoluptas obstet maio- ri, aut eā persequat quā inuicem retaliet dolor. Nā uir- tutē asperā, ac difficilē sequi, ac nō abigere modo suauitatem uitæ, sed dolorem etiā sponte perpeti, cuius nul- lū expectes fructū (quis em̄ potest esse fructus si post mortem

Ordo bo-
norum

Fines bo-
norum.
Vtopiani
felicitatem
honestā uo-
luptate me-
tiuntur.

Principia
philoso-
phiae ere-
ligione
petenda.
Theologia
Vtopiēsiū.

Animorū
immortali-
tas, de qua
hodie non
pauci etiā
Christiani
dubitant.
Ut nō quæ-
uis expetē-
da uolu-
ptas, ita nec
dolor affe-
ctandus ni-
si uirtutis
causa.

Hoc iuxta
Stoicos,

mortem nihil assequeris quum hanc uitam totā in sua
uiter hoc est misere traduxeris) id uero dementissimū
ferunt. Nunc uero non in omni uoluptate felicitatem,
sed in bona, atq; honesta sitam putant. ad eam enim
uelut ad summum bonum, naturam nostram ab ipsa
uirtute pertrahi, cui sola aduersa factio felicitatem tri-
buit. Nempe uirtutem definiunt, secundum naturam
uiuere ad id siquidem à deo institutos esse nos. Eū ue-
ro naturæ ductum sequi quisquis in appetendis fugiē-
disq; rebus obtemperat rationi. Rationem porro, mor-
tales primum omnium in amorem, ac uenerationē di-
uinæ maiestatis incendere, cui debemus, & quod su-
mus, & quod compotes esse felicitatis possumus, secun-
dum id commonet, atq; excitat nos ut uitam q̄ licet mi-
nime anxiam, ac maxime latā ducamus ipsi, ceterisq;
omnibus ad idem obtinendum adiutores nos pro na-
turæ societate præbeamus. Neq; em̄ quisq; unq; fuit
tam tristis ac rigidus assecla uirtutis, & osor uoluptatis,
qui ita labores, uigilias & squalores indicat tibi, ut non
idem aliorum inopiam, atq; incōmoda leuare, te pro
tua uirili iubeat, & id laudādum humanitatis nomine
censeat, hominē homini saluti ac solatio esse, si huma-
num est maxime (qua uirtute nulla est homini magis
propria) aliorum mitigare molestiam, & sublata tristi-
tia uitæ iucunditati, hoc est uoluptati reddere. Quid ni
natura quenq; instiget ut sibimet idem præster. Nam
aut mala

aut mala est uita iucūda, id est, uoluptaria, quod si est, non solum neminem ad eam debes adiutare, sed omnibus utpote noxiam ac mortiferam, quantum potes adimere, aut si conciliare alijs eam, ut bonam nō licet modo, sed etiam debes, cur non tibi in primis ipsi? cui non minus propitium esse te quā alijs decet, neq; eīm quū te natura moneat uti in alios bonus sis, eadē te rursus iubet, in temet sœuum atq; inclemētem esse. Vitam ergo iucundam inquirunt, id est uoluptatem tanq̄ opera tionum omnium finem, ipsa nobis natura præscribit, ex cuius præscripto uiuere, uirtutem definiunt. At quū natura mortales inuitet ad hilarioris uitæ mutuū subsidium (quod certe merito facit, neq; eīm tam supra generis humani sortē quisq̄ est, ut solus naturæ curæ sit, quæ uniuerfos ex æquo fouet, quos eiusdem formæ cōmunionē cōplectitur) eadem te nimirū iubet etiā atq; etiā obseruare, ne sic tuis cōmodis obsecūdes: ut aliorū procures incōmoda. Seruanda igitur censent non inita solū inter priuatos pacta, sed publicas etiā leges, quas aut bonus princeps iuste pmulgauit, aut populus, nec oppressus tyrannide, nec dolo circūscriptus, de partien dis uitæ commodis, hoc est materia uoluptatis, cōmuni consensu sanxit. Hijs inoffensis legibus tuum curare commodum, prudentia est: publicum præterea, pietatis: Sed alienam uoluptatem præreptum ire, dum cōsequare tuam: ea uero iniuria est, cōtra tibi aliquid ipsi

o demere

At nunc quidam accersunt dolores uelut in his sita sit religio, cum ferēdi potius sint si incidant ad pietatis officium tēdēti, aut naturæ necessitate acci dant.

Pacta & leges.

Officia ui-
tæ mutua.

demere, quod addas alijs, id demū est humanitatis ac
benignitatis officiū, quod ipsum nunq̄ tantū aufert cō-
modi, quantū refert. Nam & beneficiorū uicissitudine
pensatur, & ipsa benefacti cōscientia, ac recordatio cha-
ritatis eorū & beneuolentiæ quibus benefeceris, plus
uoluptatis affert animo, quā fuisset illa corporis qua
abstinuisti. Postremo (quod facile persuadet animo li-
benter assentiēti religio) breuis & exiguæ uoluptatis
uicē, ingenti ac nunq̄ interituro gaudio rependit deus.
Itaq; hoc pacto censent, & excussa sedulo & perpen-
sa re omnes actiōes nostras, atq; in his uirtutes etiā ipsas,
uoluptatem tandē uelut finem, felicitate m̄q; respicere.

Voluptas
quid.

Falsæ uolu-
ptates.

Voluptatē appellant omnē corporis animi ue motū
statūq; in quo uersari natura duce delectet. Appetitu-
nem naturæ, non temere addunt. Nam ut quicquid na-
tura iucū dum est, ad quod neq; per iniuriam tenditur,
nec iucūdius aliud amittitur, nec labor succedit, nō sen-
sus modo, sed recta quoq; ratio persequit̄, ita quæ præ-
ter naturam dulciā sibi mortales uanissima cōspiratio-
ne confingunt (tanq̄ in ipsis esset perinde res ac uoca-
bula commutare) ea omnia statuunt adeo nihil ad feli-
citem facere, ut plurimū officiant etiam, uel eo quod
quibus semel insederunt, ne ueris ac genuinis oblecta-
mentis usq; uacet locus, totum prorsus animum falsa
uoluptatis opinione præoccupāt. Sunt enim perquam
multa, quæ quum suapte natura nihil contineant sua-
uitatis

nitatis, imo bona pars amaritudinis etiam plurimum, peruersa, tum improbarum cupiditatum illecebra, non pro summis tantum uoluptatibus habeantur: uerum etiam inter præcipuas uitæ causas numerentur. In hoc adulterinæ uoluptatis genere, eos collocant, quos ante memorauimus, qui quo meliorem togam habent, eo sibi meliores ipsi uidentur, qua una in re, bis errant. Neque enim minus falli sunt, quod meliorem putant togam suam, quam quod se. Cur enim si uestis usum spectes, tenuioris fili lana præstet crassiori? at illi tamen tanquam natura non errore præcellerent, attollunt cristas, & sibi met quoque præcipue credunt inde non nihil accedere. eoque honorem, quem uilius uestiti sperare non essent ausi elegantiori togæ, uelut suo iure exigunt, & prætermissi negligenter indignantur. At hoc ipsum quoque, uanis & nihil profuturis honoribus affici, an non eiusdem inscitie est? Nam quid naturalis & ueræ uoluptatis affert nudatus alterius uertex, aut curuati poplites, hoccine tuorum poplitum dolori medebitur? aut tui capitis phrenesim leuabit? In hac fucatæ uoluptatis imagine, mirum quam suauiter insaniunt illi qui nobilitatis opinione sibi blandiuntur ac plaudunt, quod eiusmodi maioribus nasci contigerit, quorum longa series diues (neque enim nunc aliud est nobilitas) habita sit, præsertim in prædijs, nec pilo quidem minus sibi nobiles uidentur, etiam si maiores nihil inde reliquerint, aut relictum

Error eorum
qui sibi ob
cultum placent.

Stulti honores.

Vana nobilitas.

o z ipsi obligu

Stultiffi/
ma uolu/
ptas ex gē/
mis.

Opinio ho/
minū p̄ciū
addit, aut
adimit gē/
mis.

Mira fictio
& aptiffi/
ma.

ipſi obliguerint. His adnumerant eos qui gemmis ac lapillis (ut dixi) capiuntur, ac dñi quodammodo ſibi uidentur facti, ſi quando eximium aliquē conſequantur, eius præſertim generis, quod ſua tempeſtate, maximo apud ſuos æſtimetur. neq; eñ apud omnes, neq; omni tempore, eadem genera ſunt in precio: Sed nec niſi exemptum auro ac nudum comparāt. Imo ne ſic quidē, niſi adiurato uenditore, & præſtanti cautionem, uerā gemmam ac lapidem uerum eſſe, tam ſolliciti ſunt: ne oculis eorū, ueri loco adulterinus imponat. At ſpectaturo tibi, cur minus præbeat oblectamēti factitiuſ, quē tuus oculus non diſcernit à uero. Vterq; ex æquo ualere debet, tibi, nō minus hercle q̄ cæco. Quid hi qui ſuperfluas opes adſeruant, ut nullo acerui uſu, ſed ſola cōtemplatione delectentur, num ueram percipiūt: an falſa potius uoluptate luduntur? aut hi qui diuerſo uitio; aurum quo nuncq; ſint uſuri, fortasſe nec uiſuri amplius, abſcondunt, & ſolliciti ne perdant, perdunt. quid eñ aliud eſt, uſibus demptum tuis & omniū fortasſe mortaliū, telluri reddere? & tu tamen abſtruſo theſauro, uelut animi iam ſecurus lætitiæ geſtis. Quem ſi quis furto ſuſtulerit, cuius tu ignarus furti, decem poſt annis obieris. toto illo decennio, quo ſubtractæ pecuniæ ſupfuisti, quid tua retulit, ſurreptū an ſaluū fuiſſe? utrōq; certe modo tantundē uſus ad te peruenit. Ad has ram Alea ineptas lætitiæ, alcatores (quorū infaniam auditu, non uſu

usu cognouere) uenatores præterea, atq; aucupes, adiū Venatio.
 gunt. Nam quid habet, inquit, uoluptatis, talos in al
 ueum proijcere, quod toties fecisti, ut si quid uolupta-
 tis inesset, oriri tamen potuisset ex frequenti usu satie-
 tas: aut quæ suauitas esse potest, ac nō fastidiū potius.
 in audiēdo latratu, atq; ululatu canum: aut qui maior
 uoluptatis sensus est, cum leporem canis insequitur, q̄
 quū canis canem: nempe idem utrobicq; agitur, accuri-
 tur enim, si te cursus oblectet. At si te cædis spes, lania-
 tus expectatio sub oculis peragendi retinet, misericor-
 diam potius mouere debet, spectare, lepusculum à ca-
 ne, imbecillum à ualidiore, fugacem actimidū à feroce,
 innoxiiū deniq; à crudeli discernitū. Ita q; Vtopiēs to
 tum hoc uenandi exercitium, ut rem liberis indignam,
 in lanios (quā artē per seruos obire eos supra diximus)
 reiecerunt. infimam enim eius partem esse uenationē
 statuūt, reliquas eius partes & utiliores & honestiores
 ut quæ & multo magis conferant, & animalia necessita-
 tis dūtaxat gratia perimāt, quū uenator ab miseri ani-
 malculi cæde ac laniatu, nihil nisi uoluptatē petat, quā
 spectandæ necis libidinē in ipsis etiam bestijs, aut ab
 animi crudelis affectu censent exoriri, aut in crudelitātē
 deniq; assiduo tā efferæ uoluptatis usu defluere. Hæc
 igitur & quicquid est eiusmodi (sunt em̄ innumera) q̄
 q̄ pro uoluptatibus mortalium uulgus habeat, illi ta-
 men quum natura nihil in sit suaue, planē statuūt, cum

At hæc ho-
 die ars est
 deorū au-
 licorum.

uera uoluptate nihil habere cōmerciū. Nam quod uulgo sensum iucunditate perfundunt (quod uoluptatis opus uidetur) nihil de sententia decedunt. nō em̄ ipsius rei natura, sed ipsorum peruersa consuetudo in causa est. cuius uitio fit, ut amara pro dulcibus amplectantur. Nō aliter ac mulieres grauidæ picem & seuum, corrupto gustu, melle mellitius arbitrantur. Nec cuiuscūq; tamen aut morbo, aut consuetudine deprauatum iudicium, mutare naturam, ut non aliarum rerum, ita nec uoluptatis potest. Voluptatum quas ueras fatētur, species diuersas faciunt. Siquidem alias animo, corpori alias tribuunt. Animo dant intellectum, eamq; dulcedinem quam ueri contemplatio pepererit. Adhæc suis additur bene actæ uitæ memoria, & spes nō dubia futuri boni. Corporis uoluptatem in duas partiuntur formas, quarū prima sit ea, quæ sensum perspicua suauitate perfundit, quod alias earum instauratione partium fit, quas insitus nobis calor exhauserit. Nam hæc cibo potūq; redduntur, alias dum egeruntur illa, quorum copia corpus exuberat. hæc suggeritur, dum excremetis intestina purgamus, aut opera liberis datur, aut ullius prurigo partis frictu scalptuū lenitur. Interdum uero uoluptas oritur, nec redditura quicquā quod mēbra nostra desyderent, nec ademptura quo laborent: cæterum quæ sensus nostros tamen ui quadam occulta, sed illustri motu titillet afficiatq; & in se conuertat,

qualis ex

Citta in
gravidis

Veræ uolu
ptatis spēs.

Volupta/
tes corpis.

qualis ex musica nascitur. Alteram corporeæ uoluptatis formã, eam uolunt esse, quæ in quieto, atq; æquabili corporis statu consistat, id est nimirum sua cuiusq; nullo interpellata malo sanitas. Hæc siquidẽ, si nihil eã doloris oppugnet, per se ipsa delectat, etiã si nulla extrinsecus adhibita uoluptate moueat. Quãtq; em̄ sese minus effert, minusq; offert sensui, q̄ tumida illa ededi bibe dicitq; libido, nihilo tamen secius multi eam statuunt uoluptatũ maximã, omnes ferè Vtopienses magnã & uelut fundamentũ omnium acbasim fatentur, ut quæ uel sola placidam & optabilem uitæ conditionem reddat, & qua sublata, nullus usq; reliquus sit cuiq; uoluptati locus. Nã dolore profus uacare, nisi adsit sanitas, stuporẽ certe nõ uoluptatẽ uocant. Iam dudum exploratum est apud eos decretũ illorũ, qui stabilem & trãquillam sanitatẽ (nam hæc quoq; quæstio gnauiter apud eos agitata est) ideo nõ habendã pro uoluptate censebant, quod præsentem nõ posse diceret, nisi motu quopiam extrario sentiri. Verũ cõtra nũc in hoc propè uniuersi cõspirant, sanitatem uel in primis uoluptati esse. Eteĩ quũ in morbo, inquit, dolor sit, qui uoluptati implacabilis hostis est, nõ aliter, ac sanitati morbus, qd ni uicissim insit sanitatis tranquillitati uoluptas: nihil em̄ ad hæc rem referre putãt, seu morbus dolor esse, seu morbo dolor inesse dicat. Tãtũdẽ em̄ utrõq; modo effici. Quippe si sanitas, aut uoluptas ipsa sit, aut necessaria uo/

Valeat
possessor
oportet.

rio uoluptatem pariat, uelut calor igni gignitur, nimirum utrobique efficitur, ut quibus immota sanitas adest his uoluptas abesse non possit. Præterea dum uescimur, inquirunt, quid aliud quam sanitas quæ labefactari ceperat, aduersus esurientem (cibo commilitone) depugnat, in qua dum paulatim inualefcit, ille ipse profectus ad solitum uigorem suggerit illam, qua sic reficimur, uoluptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu lætatur, eadem non gaudebit adepta uictoriam. Sed pristinum robur, quod solum toto conflictu petiuerat tandem, feliciter affecuta protinus obstupescet: nec bona sua cognoscat atque amplexabitur. Nam quod non sentiri sanitas dicta est, id uero per quam procul à uero putant. Quis enim uigilans, inquirunt, sanum esse se non sentit, nisi qui non est: quæ ne tatus, aut stupor, aut lethargus adstringit, ut sanitatem non iucundam sibi fateatur ac delectabilem: at delectatio quid aliud quam alio nomine uoluptas est. Amplectuntur ergo in primis animi uoluptates, (eas enim primas omnium principesque ducunt) quarum potissimum partem censent ab exercitio uirtutum bonæque uitæ conscientia proficisci. Earum uoluptatum quas corpus suggerit, palmam sanitati deferunt. Nam edendi, bibendique suauitatem, & quicquid eandem oblectamenti rationem habet, appetenda quidem, sed non nisi sanitatis gratia statuunt. Neque enim per se iucunda esse talia, sed quatenus aduersæ ualitudini clanculum surreptenti

surreptenti resistunt. ideóq; sapienti, sicuti magis depre-
candos morbos, quàm optandam medicinam, & dolo-
res profligandos potius, quàm adsciscenda solatia, ita
hoc quoq; uoluptatis genere non egere quàm deliniri
præstiterit, quo uoluptatis genere si quisq; se beatum
putet, is necesse est fateatur, se tum demum fore felicissi-
mum, si ea uita contigerit, quæ in perpetua fame, siti,
prutitu, esu, potatione, scalpitu, frictuq; traducat: quæ
quàm non fœda solum, sed misera etiam sit, quis non
uideret? Infimæ profecto omnium hæ uoluptates sunt,
ut minime synceræ, neq; enim unq; subeunt, nisi con-
trarijs coniunctæ doloribus, Nempe cum edendi uo-
luptate copulatur esuries, idq; nõ satis æqua lege. Nam
ut uehementior, ita longior quoq; dolor est. quippe &
ante uoluptatem nascitur, & nisi uoluptate unà cõmo-
riente, non extinguitur. Huiusmodi ergo uoluptates,
nisi quatenus expetit necessitas, haud magni habēdas
putat. Gaudēt tamē etiã his, gratiq; agnoscunt naturæ
parentis indulgentiam, quæ foetus suos ad id quod ne-
cessitatis causa tam assidue faciūdum erat, etiam blan-
dissima suauitate pelliceat. Quanto enim in tedio ui-
uendū erat, si ut cæteræ agritudines quæ nos infestant
rarius, ita hîj quoq; cotidiani famis ac sitis morbi, uene-
nis ac pharmacis amaris essent abigendi? At formam,
uires, agilitatem, hæc ut propria, iucundaq; naturæ do-
na libeter fouent. Quin eas quoq; uoluptates, quæ per
p aures,

aures, oculos, ac nares admittunt, quas natura proprias
 ac peculiare esse homini uoluit (neque enim aliud ani-
 mantium genus, aut mundi formam pulchritudineque
 suspicit, aut odorum: nisi ad cibi discrimen, ulla com-
 uetur gratia: neque consonas inter se discordesque sonorum
 distantias internoscit) & has inquam ut iucunda qua-
 dam uitae condimenta persequuntur. In omnibus autem
 hunc habet modum ne maiorem minor impediatur, neu
 dolorem aliquando uoluptas pariat, quod necessario
 sequi censent, si inhonesta sit. At certe formae decus con-
 temnere: uires deterere, agilitatem in pigritiam uertere,
 corpus exhaurire ieiunijs, sanitati iniuriam facere: & cae-
 tera naturae blandimenta respicere: nisi quis haec sua co-
 moda negligat, dum aliorum publicam ue ardentius pro-
 curat, cuius laboris uice maiorem a deo uoluptatem ex-
 pectet: alioquin ob inanem uirtutis umbram nullius bo-
 no, semet affligere: uel quo aduersa ferre minus mole-
 ste possit: nunquam fortasse uentura. hoc uero putant esse
 dementissimum, animique & in se crudelis: & erga naturam
 ingratisissimi: cui tanquam debere quicquam dedignetur:
 omnibus eius beneficijs renunciat. Haec est eorum de
 uirtute ac uoluptate sententia: qua nisi sanctius aliquid
 inspiret homini: caelitus immissa religio: nullam inuesti-
 gari credunt humana ratione ueriores: qua in re recte
 ne an secus sentiant, excutere nos, neque tempus patitur,
 neque necesse est. quippe qui narranda eorum instituta,
 non etiam

Annotan/
 dum & hoc
 diligenter.

non etiam tuenda suscepimus. Cæterum hoc mihi cer-
 te persuadeo, ut ut sese habeant hæc decreta: nusquam neque
 præstantiorem populum, neque feliciorum esse tempu-
 blicam. Corpore sunt agili uegetoque: uirium amplius
 quam statura promittat, nec ea tamen improcera: &
 quum neque solo sint usquequeque fertili: nec admodum sa-
 lubri cælo: aduersus aerem ita sese temperantia uictus
 muniunt: terræ sic medentur industria: ut nusquam gen-
 tium sit frugis, pecorisque prouentus uberior: aut homi-
 num uiuaciora corpora: paucioribusque morbis obnoxia.
 Itaque non ea modo quæ uulgo faciunt agricolæ: diligen-
 ter ibi administrata conspicias: ut terram natura ma-
 ligniorem, arte atque opera iuuent: sed populi manibus
 alibi radicitus euulsam syluam, alibi consitam uideas:
 qua in re habita est non ubertatis: sed uecturæ ratio: ut
 essent ligna, aut mari, aut fluuijs, aut urbibus ipsis uici-
 niora, minore enim cum labore terrestri itinere, fruges
 quam ligna longius afferuntur. Gens facilis ac faceta, sol-
 lers, ocio gaudens, corporis laborum (quum est usus) satis
 patiens, Cæterum aliàs haud quamquam sanè appetens: animi stu-
 dijs infatigata. Qui quum à nobis accepissent de literis &
 disciplina Græcorum (Nam in latinis præter historias ac
 poetas nihil erat quod uidebantur magnope probatu-
 ri) mirum quanto studio contenderunt, ut eas liceret ipsis: no-
 stra interpretatiōe perdiscere. Cœpimus ergo legere, ma-
 gis adeo primum, ne recusare laborem uideremur, quam quod

Felicitas
 Vtopiensiū
 ac descriptio.

Utilitas lin-
 guæ græcæ

Docilitas
 Vtopiensiū
 mira.

fructū eius aliquē speraremus. At ubi paulum processimus, ipso rū diligētia fecit, ut nostrā haud frustra impēdendā animo statim prācipereamus. Si quidē literarū formas, tam facile imitari, uerba tam expedite pronunciate, tam celeriter mandare memoriā, & tanta cum fide reddere cōperunt, ut nobis miraculi esset loco, nisi quod pleraq; pars eorum, qui non sua solum sponte

At nunc sit
pites & cau
dices dicā
literis: feli
cissima in
genia uolu
ptatib⁹ cor
rumpunt.

accensi, uerū senatus quoq; decreto iussi, ista sibi discenda sumpserūt: E numero scholasticorum, selectissimis ingenijs, & matura atate fuerunt. Itaq; minus quā triennio nihil erat in lingua, quod requirerent bonos autores, nisi obster libri menda, inoffense perlegerent. Eas literas ut equidem conijcio ob id quoq; facilius arripuerunt, quod nonnihil illis essent cognatae. Suspicionem enim eam gentem a grācis originē duxisse: propterea quod sermo illorum cætera ferē Persicus, nō nulla grāci sermonis uestigia seruet in urbium ac magistratuum uocabulis. Habent ex me, (Nam librorum sarcinā mediocrem loco mercium quarto nauigaturus in nauem conieci quod mecum planē decreueram nunq; potius redire quā cito) Platonis opera pleraq;, Aristotelis plura, Theophrastū item de plantis, sed pluribus, quod doleo, in locis mutilum. In librum enim dum nauigabamus negligentius habitum, cercopithecus incidit: qui lasciuiēs ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq; inde euulsas lacerauit. Ex hijs qui scripsere grammati-

cam.

cam, Lascarem habent tantum, Theodorum enim nō
 aduexi mecum, nec dictionarium aliquem præter He-
 sychium, ac Dioscoridem: Plutarchi libellos habēt cha-
 rissimos, & Luciani quoq; facetijs ac lepore capiuntur:
 Ex poetis habent Aristophanem, Homerum, atq; Eu-
 ripidem: tum Sophodem minusculis Aldi formulis. Ex
 historicis Thucydidem atq; Herodotum: necnon He-
 rodianum. Quin in re medica quoq; sodalis meus Tri-
 cius Apinatus aduexerat secum parua quædam Hip-
 pocratis opuscula, ac Microtechnen Galeni, quos li-
 bros magno in precio habent: siquidem & si omnium
 ferè gentium, re medica minime egent, nusq; tamen in
 maiore honore est, uel eo ipso quod eius cognitionem
 numerāt inter pulcherrimas atq; utilissimas partes phi-
 losophiæ: cuius ope philosophiæ dum naturæ secreta
 scrutantur, uidentur sibi non solum admirabilem inde
 uoluptatem percipere: sed apud autorem quoq; eius,
 atq; opificem summam inire gratiam: Quæ cæterorum
 more artificum arbitrātur: mundi huius uisendam ma-
 chinam homini (quem solum tantæ rei capacem fecit)
 exposuisse spectandam: eòq; chariorem habere: curio-
 sum ac sollicitum inspectorem, operisq; sui admirato-
 rem: quàm eum qui uelut animal expers mentis: tantū
 actam mirabile spectaculum, stupidus immotusq; ne-
 glexerit. Vtopiensium itaq; exercitata literis ingenia
 mire ualent ad inuentiones artium, quæ faciant aliquid
 ad commodam

Medicina
 utilissima.

Contēpla-
 tio naturæ.

ad commodæ uitæ compēdia. Sed duas tamen debent nobis Chalcographorū & faciendæ chartæ, nec solis tamen nobis sed sibi quoq; bonam eius partem. Nam quum ostenderemus eis libris chartaceis impressas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ materia, ac literas imprimendi facultate loqueremur: aliquid magis q̄ explicaremus (neq; enim quisq; erat nostrum qui alterutram calleret) ipsi statim acutissime coniecerunt rem: & quum ante pellibus corticibus ac papyro tantū scriberent, iam chartam ilico facere, & literas imprimere tentarunt: quæ quum primo non satis procederēt, eadem sapius experiēdo, breui sunt utrūq; consecuti, tantūq; effecerunt, ut si essent Græcorū exemplaria librorum: codices deesse nō possent. At nūc nihil habēt amplius, q̄ à me cōmemoratū est, id uero quod habēt impressis iam libris in multa exemplariorū millia propagauerunt. Quisquis eo spectādi gratia uenerit, quem insignis aliqua dos ingenij aut longa pegrinatione usum: multarum cognitio terrarum cōmendet (quo nomine gratus fuit noster appulsus) pronis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid ubiq; terrarum geratur. Cæterum mercandi gratia non admodum frequenter appellitur. Quid enim ferrent: nisi aut ferrum, aut quod quisq; referre mallet, aurum argētū uel? Tum quæ ex ipsis exportanda sint, ea consultius putant ab se efferri quàm ab alijs illinc peti, quo & exteras undiq; gentes exploratiores

exploratiores habeant, neq; maritimarū rerum usum
ac peritiam oblitum eant.

DE SERVIS.

Pro seruis neq; bello captos habent nisi ab ipsis ge-
sto, neq; seruorum filios: neq; deniq; quenq; quē
apud alias gentes seruientem possent comparare, sed
aut si cuius apud se flagitium in seruitium uertitur, aut
quos apud exterarū urbes (quod genus multo frequen-
tius est) admissum facinus destinavit supplicio. Eorum
enim multos, interdum æstimatos uili, sapius etiā gra-
tis impetratos, auferunt. Hæc seruorum genera non in
opere solum perpetuo: uerum etiam in uinculis habēt:
sed suos durius quos eo deploratiores, ac deteriora me-
ritos exempla censent, quod tam præclara educatione
ad uirtutem egregie instructi: contineri tamen ab sce-
lere non potuerint. Aliud seruorum genus est: quum
alterius populi mediastinus quispiā laboriosus ac pau-
per elegerit apud eos sua sponte seruire. Hos honeste
tractant ac nisi quod laboris: ut pote consuetis, impo-
nitur plusculum non multo minus clementer ac ciues
habent: uolentem discedere (quod non sæpe fit) neq;
retinent inuitum, neque inanem dimittunt. Egrotan-
tes: ut dixi, magno cum adfectu curant, nihilq; pror-
sus omittunt quo sanitati eos, uel medicinæ uel ui-
ctus obseruatione, restituant. Quin insanabili mor-
bo laborantes

Mira huius
gentis
æquitas.

De ægro-
tis.

Mors spon-
tanea.

bo laborantes assidendo, colloquendo, adhibendo demum quæ possunt leuamenta solantur. Cæterum si non immedicabilis modo morbus sit ueruetiam perpetuo uexet atq; disrutiet: tum sacerdotes ac magistratus hortantur hominem, quando quidem omnibus uitæ munis impar alijs molestus ac sibi grauis morti iam suæ superuiuat, ne secū statuat pestem diutius ac luem alere, neue quum tormentum ei uita sit mori dubitet, quin bona spe fretus acerba illa uita uelut carcere atq; aculeo uel ipse semet eximat: uel ab alijs eripi se sua uoluntate patiatur: hoc illum quum non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit prudenter facturum, quoniam uero sacerdotum in ea reconcilijs, id est interpretum dei sit obsecuturus, etiam pie sancte q; facturū. Hæc quibus persuaserint: aut inedia sponte uitā finiūt, aut sopiti sine mortis sensu soluūtur. Inuitum uero neminem tollunt nec officij erga eum quicq; imminuunt persuasos hoc pacto defungi honorificū. Alioqui qui mortem sibi consciuerit causa non probata sacerdotibus & senatui: hunc neq; terra neq; igne dignantur: sed in paludem aliquam turpiter insepultus abiicitur.

De con-
iugijs.

Fœmina non ante annum duodeuicesimū nubit. Mas non nisi expletis quatuor etiā amplius. Ante coniugiū, mas aut fœmina si conuincatur furtiue libidinis, grauius in eū eamue animaduertit: coniugioq; illis in totū interdicitur, nisi uenia principis noxam remiserit, sed &

pater

pater & materq; familias cuius in domo admissum flagitium est: tanq; suas partes parum diligēter tutati magna obiacent infamiæ: id facinus ideo tam seuerè uindiciant, quod futurum prospiciunt, ut rari in conjugale amorem coalescerent: in quo ætatem omnem cum uno uideant exigendā: & perferendas insuper quas ea res affert molestias, nisi à uago concubitu diligēter arceantur. Porro in deligendis coniugibus ineptissimū ritum (uti nobis uisum est) adprimeq; ridiculum, illi serio ac seuerè obseruant. Mulierem enim seu uirgo seu uidua sit, grauis & honesta matrona proco nudam exhibet, ac probus aliquis uir uicissim nudum puellæ procum sistit. Hunc morem quum uelut ineptum ridentes improbaremus, illi contra cæterarum omnium gentium insignem demirari stultitiam, qui quū in equuleo comparando, ubi de paucis agitur nummis, tam cauti sint, ut q; uis ferè nudū nisi detracta sella tamen, omnibusq; reuulsis ephippijs recusent emere, ne sub illis operculis hulus aliquod delitesceret, in deligenda coniuge, qua ex re aut uoluptas, aut nausea sit totā per uitam comitatura, tam negligenter agant, ut reliquo corpore uestibus obuoluto, totam mulierē uix ab unius palmæ spatii (nihil enim præter uultum uisitur) æstiment adiungantq; sibi non absq; magno (si quid offendat postea) male coherēdi periculo. Nam neq; omnes tam sapientes sunt ut solos mores respiciant, & in ipsorum quoq;

q sapientum

Et si parū uerecūde haud tamen incaute.

sapientum coniugijs, ad animi uirtutes non nihil addi-
 tamenti corporis etiam dotes adijciunt, certe tam foeda
 deformitas, latere sub illis potest inuolucris ut aliena-
 re prorsus animū ab uxore queat, quum corpore iam
 seiungi non liceat: Qualis deformitas si quo casu con-
 tingat post contractas nuptias, suam quisq; sortem ne-
 cesse ferat, ante uero ne quis capiatur insidijs, legibus
 caueri debet, idq; tanto maiore studio fuit curandum
 quod & soli illarū orbis plagarū singulis sunt contenti
 cōiugibus: & matrimoniū ibi haud saepe aliter, q̄ mor-
 te soluitur: nisi adulterium: in causa fuerit, aut morū nō
 ferenda molestia. Nempe alterutri sic offenso facta ab
 senatū coniugis mutādī uenia: alter infamem simul ac
 cælibem perpetuo uitam ducit. Alioquin inuitam con-
 iugē, cuius nulla sit noxa repudiare, quod corporis obti-
 gerit calamitas, id uero nullo pacto ferunt: nam & cru-
 dele iudicant, tum quenq; deserī, cum maxime eget so-
 latio, & senectuti, quum & morbos afferat & morbus
 ipsa sit: incertam atq; infirmā fidem fore. Cæterum ac-
 cidit interdum ut quum non satis inter se coniugum
 conueniant mores repertis utriq; alijs quibus cum spe-
 rent se suauius esse uicturos amborum sponte separa-
 ti: noua matrimonia cōtrahant, haud absq; senatus au-
 toritate tamen, qui nisi causa per se atq; uxores suas di-
 ligenter cognita: diuortia non admittit. Imo ne sic qui-
 dem, facile, quod rem minime utilem sciunt firmandæ
 coniugum

Diuortiu.

coniugum charitati, facilem nouarū nuptiarum spem esse propositam. Temeratores coniugij grauisima seruitute plectuntur, & si neuter erat caelebs, iniuriam passi (uelint modo) repudiatis adulteris cōiugio inter se ipsi iunguntur alioquin quibus uidebitur. At si læsorū alteruter erga tam male merentem coniugem: in amore persistat: tamen uti coniugij lege non prohibetur si uelit in opera damnatum sequi: acciditq; interdum ut alterius pœnitentia alterius officiosa sedulitas miserationem commouens principi, libertatem rursus impetret. Caterum ad scelus iam relapso nex infligitur. Cæteris facinoribus nullam certam pœnam lex ulla præstituit: sed ut quodq; atrox, aut contra uisum est: ita supplicium senatus decernit. Vxores mariti castigant, & parentes liberos: nisi quid tam ingens admiserint: ut id publice puniri, morum intersit. sed ferè grauisima quæq; scelera seruitutis incommodo puniuntur, id siquidem & sceleratis non minus triste: & reipublicæ magis commodum arbitrantur, quàm si mactare noxios & protinus amoliri festinent. Nam & labore quàm nece magis prosunt, & exemplo diutius alios ab simili flagitio deterrent. quod si sic habiti rebellent atq; recalcitent, tum demum uelut indomitæ beluæ. quos coercere carcer & catena non potest, trucidantur. At patientibus nō adimitur omnis omnino spes: quippe longis domiti

q 2 malis

Aestimatio supplicij penes magistratum.

malis si eam poenitentiam præ se ferant, quæ peccatum testetur magis eis displicere quàm poenam, principis interdum prærogatiua: interdum suffragijs populi, aut mitigatur seruitus aut remittitur. Sollicitasse ad stuprum nihilo minus quàm stuprasse periculi est. In omni siquidem flagitio certum destinatumq; conatum æquant facto. neq; enim id quod defuit ei putant prodesse debere: per quem nõ stetit: quo minus nihil defuerit. Moriones in delitijs habentur, quos ut affecisse contumelia magno in probro est, ita uoluptatem ab stultitia capere non uetant. Si quidem id morionibus ipsis maximo esse bono censent, cuius qui tam seuerus ac tristis est ut nullum neq; factum neq; dictum rideat ei tutandum non credunt, ueriti ne non satis indulgenter curetur ab eo, cui non modo nulli usui, sed ne oblectamento quidem (qua sola dote ualent) futurus esset. Irridere deformem aut mutilum, turpe ac deforme nõ ei, qui ridetur, habetur, sed irrisori qui cuiq; quod in eius potestate nõ erat ut fugeret, id uitij loco stulte exprobrat. Ut enim formã naturalem nõ tueri segnis atq; inertis ducunt, sic adiuumentũ ab fucis quærere infamis apud illos insolentia est. Vsu enim ipso sentiunt, quàm non ullum formæ decus uxores æque ac morum probitas & reuerentiã cõmendat maritis. Nam ut forma nõnulli sola capiuntur, ita nemo nisi uirtute atq; obsequio retinetur. Non poenis tantum deterrent à flagitijs, sed propositis

Stupri sol/
licitati poe/
na.

Voluptas
e morio/
nibus.

Fucata
forma.

Et præmijs
inuitãdi ci
ues ad offi
cium.

propositis quoq; honoribus ad uirtutes inuitat, ideocq; statuas uiris insignibus & de republica præclare meritis in foro collocant, in rerum bene gestarum memoriam, simul ut ipsorum posteris maiorum suorum gloria calcar & incitamentum ad uirtutem sit. Qui magistratum ullum ambierit ex spes omnium redditur. Conuiuunt amabiliter, quippe nec magistratus ullus insolens, aut terribilis est: patres appellantur: & exhibent. iisdem de fertur: ut debet: ab uolentibus honor: nõ ab inuitis exigitur. Ne principem quidẽ ipsum, uestis aut diadema, sed gestatus frumenti manipulus discernit, ut pontificis insigne est prælatus cereus. Leges habent per quàm pocas. sufficiunt enim sic institutis paucissimæ. Quin hoc in primis apud alios improbant populos, quod legum interpretumq; uolumina, non infinita sufficiunt. Ipsi uero censent iniquissimum: ullos homines his obligari legibus: quæ aut numerosiores sint, quàm ut perlegi queant: aut obscuriores quàm ut à quouis possint intelligi: porrò causidicos: qui causas tractent callide: ac leges uafre, disputent: prorsus omnes excludunt. censent enim ex usu esse: ut suam quisq; causam agat: eademq; referat iudici: quæ narraturus patrono fuerat. Sic & minus ambagum fore & facilius elici ueritatem, dum eo dicente: quem nullus patronus fucum docuit: iudex solerter expendit singula: & contra uersutorum calumnias simplicioribus ingenijs opitulat. hæc apud

Damnat⁹
ambitus.
Honor ma
gistratuũ.
Dignitas
principis.

Leges
paucæ.

Aduocato
rum inuti
lis turba.

alias gentes: in tanto perplexissimarum aceruo legum
 difficile est obseruari. Cæterum apud eos unusquisq;
 est legis peritus. Nam & sunt (ut dixi) paucissima: &
 interpretationum præterea ut quæc; est maxime cras-
 sa: ita maxime æquam censent. Nempe quum omnes
 leges (inquiunt) ea tantum causa promulgentur: ut ab
 hjs quisq; sui commonefiat officij: subtilior interpre-
 ratio paucissimos admonet (pauci enim sunt qui asse-
 quantur) quum interim simplicior ac magis obuius le-
 gum sensus: omnibus in apto sit: alioquin quod ad uul-
 gus attinet: cuius & maximus est numerus & maxi-
 me eget admonitu: quid referat utrum legem omnino
 non condas: an conditam in talem interpreteris sen-
 tentiam: quàm nisi magno ingenio & longa disputa-
 tione nemo possit eruere: ad quam inuestigandã neq;
 crassum uulgi iudiciũ queat attingere: neq; uita in
 comparando uictu occupata sufficere. Hjs eorum uir-
 tutibus incitati finitimi: qui quidem liberi sunt & suæ
 spontis (Multos enim ipsi iam olim tyrannide libera-
 uerunt) magistratus sibi: ab illis alij quotannis: alij in lu-
 strum impetrant: quos defunctos imperio, cum hono-
 re ac laude reducant: nouosq; secum rursus in patriã
 reuehant. Atq; hi quidem populi optime profecto ac
 saluberrime reipublicæ suæ consulunt: cuius & salus &
 perniciës, quum ab moribus magistratuum pendeat:
 quos nam potuissent elegisse prudentius, quàm qui
 neq;

neq; ullo precio queant ab honesto deduci (utpote quod breui sit remigraturis inutile) ignoti ciuibus, aut prauo cuiusq; studio aut similitate flecti. Quæ duo mala, affectus atq; auaritiæ, sicubi incubuere iudicijs, illico iustitiam omnem, fortissimum reipublicæ neruum dissoluunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui imperent ab ipsis petunt, appellant socios, cæteros quos beneficjs auxerunt amicos uocant. Fœdera quæ reliquæ De fœderibus. inter se gentes toties ineunt: frangunt ac renouant, ipsi nulla cum gente ferunt. Quorsum enim fœdus inquit: quasi non hominem homini satis natura conciliet quàm qui contempserit, hunc uerba scilicet putes curaturum. In hanc sententiam eo uel maxime trahuntur, quod in illis terrarum plagis, fœdera pactaq; principum solent parum bona fide seruari. Etenim in Europa idq; his potissimum partibus quas CHRISTI fides & religio possidet, sancta est & inuiolabilis ubiq; maiestas fœderum, partim ipsa iustitia & bonitate principum, partim summorum reuerentia metuq; pontificum, qui ut nihil in se recipiunt ipsi: quod non religiosissime præstant. ita cæteros omnes principes iubent, ut pollicitis omnibus modis immorentur, tergiuersantes uero pastoralis censura & seueritate compellunt. Merito sane censent turpissimam rem uideri si illorum fœderibus absit fides: qui peculiari nomine fideles appellantur. At in illo nouo orbe terrarum, quæ circulus æquator uix tam longe

ab hoc nostro orbe semouet: quæ uita moresque diffidetur
 foederum nulla fiducia est: quorum ut quoque plurimis
 ac sanctissimis ceremonijs innodatum fuerit: ita citissi-
 me soluitur inuenta facile in uerbis calumnia, quæ sic in-
 terim de industria dictant callide: ut nunquam tam firmis
 adstringi uinculis queant: quin elabantur aliqua, se-
 dusque & fidem pariter eludant. Quam uafriem, imo
 quam fraudem dolumque: si priuatorum deprehenderent
 interuenisse contractui: magno supercilio rem sacrile-
 gam: & furca dignam clamitarent, hi nimirum ipsi: qui
 eius consilij principibus dati: semet gloriatur Autores.
 Quo fit ut iustitia tota uideatur, aut non nisi plebea uir-
 tus & humilis, quæque longo interuallo subsidat infra re-
 gale fastigium: aut uti saltem duæ sint quarum altera
 uulgus deceat, pedestris & humirepa: neue usquam septa
 transilire queat, multis undique restricta uinculis, altera
 principum uirtus, quæ sicuti sit quam illa popularis au-
 gustior: sic est etiã longo interuallo liberior, ut cui nihil
 non liceat nisi quod non libeat. Hos mores ut dixi
 principum: illic foedera tam male seruantium puto in
 causa esse: ne ulla feriant Vtopiensis: mutaturi fortas-
 se sententiam si hic uiuerent. Quamquam illis uidetur ut
 optime seruentur: male tamen inoleuisse foederis omni-
 no sancienti consuetudinem qua fit, ut (perinde ac si
 populum populo: quos exiguo spacio, collis tantum
 aut riuus discriminat: nulla naturæ societas copularet)
 hostes

hostes atque inimicos inuicem sese natos putent, meritoque in mutuam grassari perniciem, nisi foedera prohibeant, quin his ipsis quoque initis, non amicitiam coalescere, sed manere praedandi licentiam, quatenus per imprudetiam dictandi foederis, nihil quod prohibeat satis caute comprehensum in pactis est. At illi contra censent, neminem pro inimico habendum, a quo nihil iniuriae profectum est. Naturae consortium, foederis uice esse, & satius, ualentiusque homines inuicem beneuolentia, quam pactis, animo quam uerbis connecti,

DE RE MILITARI.

Bellum utpote rem plane beluinae, nec ulli tamen beluarum formae in tam assiduo, atque homini est usu, summopere abominantur, contraque morem gentium ferme omnium nihil aequè ducunt in glorium, atque petitam è bello gloriam. eoque licet assidue militari sese disciplina exerceant, neque id uiri modo, sed foeminae quoque, statis diebus, ne ad bellum sint, quum exigat usus, inhabiles: non temere capeffunt tamen, nisi quo aut suos fines tueantur, aut amicorum terris, infusos hostes propulsent, aut populum quempiam tyrannide pressum, miserati, (quod humanitatis gratia faciunt) suis uiribus Tyrani iugo, & seruitute liberent. Quamquam auxilium gratificantur amicis non semper quidem, quo se defendant, sed interdum quoque illatas retulient,

lient, atq; ulciscantur iniurias. uerum id ita demum faciunt, si re adhuc integra consulantur ipsi, & probata causa, repetitis ac non redditis rebus belli autores inferendi sint, quod non tunc solum decernunt, quoties hostili incurfu abacta est praeda. uerum tum quoque multo infestius, quum eorum negotiatores usquam gentium, uel iniquarum praetextu legum, uel sinistra deriuatione bonarum, iniustam subeunt, iustitiae colore, calumniam. Nec alia fuit eius origo belli, quod pro Nephelogetis aduersus Alaopolitas, paulo ante nostram memoriam, Vtopienses gessere, quam apud Alaopolitas Nephelogetarum mercatoribus illata praetextu iuris (ut uisum est ipsis) iniuria certe, siue illud ius, siue ea iniuria fuit, bello tam atroci est uindicta, quam ad proprias utriusq; partis uires, odiaq; circumiectarum etiam gentium studia atque opes adiungerentur, ut florentissimis populorum alijs concussis, alijs uehementer afflictis, orientia ex malis mala, Alaopolitarum seruitus demum, ac deditio finierit, qua in Nephelogetarum (neq; enim sibi certabant Vtopienses) potestatem concessere, gentis, florentibus Alaopolitarum rebus, haud quaquam cum illis conferenda. Tam acriter Vtopienses amicorum, etiam in pecunijs, iniuriam persequuntur, suas ipsorum, non item, qui sicubi circumscripsi bonis excidant, modo corporibus absit uis haecenus irascuntur, uti quoad satisfactio fiat, eius commercio gentis abstineant.

neant. Non quod minoris sibi curæ ciues, quæ socij sint, sed horum tamen pecuniam intercipi, ægrius quæ suam ferunt, propterea, quod amicorum negotiatores, quoniam de suo perdunt priuato, graue uulnus ex iactura sentiunt. At ipsorum ciuibus nihil nisi de publica perit, præterea quod abundabat domi, ac ueluti supererat, alioqui non emittendum foras. Quo fit uti intertrimentum citra cuiusquàm sensum accidat. Quo circa nimis crudele censent id damnum multorum ulcisci moribus, cuius damni incommodum nemo ipsorum, aut uita, aut uictu persentiscat. Cæterum si quis suorū usque per iniuriam debilitetur, aut occidat, siue id publico factum consilio, siue priuato sit, per legatos re comperta, nisi deditis noxijs placari non possunt, quin ilico bellum denuncient. Noxæ deditos, aut morte, aut seruitio puniunt. Cruentæ uictoriæ non piget modo eos, sed pudet quoque, reputantes inscitiam esse quolibet preciosas merces nimio emisse, arte doloque uictos, oppressos hostes impendio gloriantur, triūphumque ob eam rem publicus agunt, & uelut re strenue gesta, tropheū erigunt, tunc enim demum uiriliter sese iactant, & cum uirtute gessisse, quoties ita uicerint, quomodo nullum animal præter hominē potuit, id est ingenij uiribus. Nam corporis inquit ursi, leones, apri, lupi, canes, cæteraque beluæ dimicant, quarum ut plerumque nos robore ac ferocia uincunt, ita cunctæ ingenio, & ratione superantur.

Magno
empta uictoria.

Hoc unum illi in bello spectant, uti id obtineant, quod si fuissent ante consequuti, bellum non fuerant illaturi, aut si id res ueter, tam seueram ab his uindictam expectant, quibus factum imputant, ut idem ausuros in posterum terror absterreat. Hos propositi sui scopos destinant, quos mature petunt. at ita tamē, uti prior uitandi periculi cura, quā laudis aut famae cōsequendae sit. Itaq; protinus indicto bello, schedulas ipsorum publico signo roboratas, locis maxime cōspicuis hosticae terrae, clam uno tempore multas appendi procurant, quibus ingentia pollicentur prēmia, si quis principem aduersarium sustulerit, deinde minora quā illa quoq; egregia decernunt, pro singulis eorum capitibus, quorum nomina in h̄isdem literis proscribūt, h̄i sunt quos secundum principem ipsum, autores initi aduersus se consilij ducunt. Quicquid percussori praefiniunt, hoc geminat ei, qui uiuū ē proscriptis aliquē ad se pduxerint, quum ipsos quoq; proscriptos, prēmij h̄isdem, addita etiam impunitate, contra socios inuitant. Itaq; fit celeriter, ut & ceteros mortales suspectos habeant, & sibi in uicem ipsi, neq; fidentes satis, neq; fidi sint, maximōq; in metu & non minore periculo uersentur. Nam saepe numero constat euenisse, uti bona pars eorum & princeps in primis ipse ab his proderentur, in quibus maximam spem reposuerunt. Tam facile quoduis in facinus impellūt munera, quibus illi nullum exhibent modum.

dum. Sed memores in quantum discrimen hortantur, operam dant, uti periculi magnitudo beneficiorū mole compensetur. eoque non immensam modo auri uim, sed prædîa quoque magni redit⁹ in locis apud amicos tutissimis, propria ac perpetua pollicitantur, & summa cū fide præstant. Hunc licitandi mercandique hostis morē, apud alios improbatum, uelut animi degeneris crudele facinus illi magnæ sibi laudî ducunt, tanquā prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, sine ullo prorsus prælio defungantur, humanique ac misericordes etiam, qui paucorum nece noxiorum, numerosas innocentium uitas redimant, qui pugnando fuerint occubituri. Partim è suis, partim ex hostibus, quorum turbam, uulgusque non minus fermè quàm suos miserantur, gnari non sua sponte eos bellum capessere, sed principum ad id furis agi. Si res hoc pacto non procedat, dissidiorum semina iaciunt, aluntque fratre principis, aut aliquo è nobilibus in spem potiundi regni perducto. Si factiones internæ languerint, finitimas hostibus gētes excitāt, committuntque, eruto uetusto quopiam titulo, quales nunquam regibus desunt, suas ad bellum opes polliciti, pecuniā affluenter suggerunt. Ciues parcissime, quos tam unice habent charos, tantique sese mutuo faciunt, ut neminem sint è suis cum aduerso principe libenter commutaturi. At aurum, argentumque quoniam unū hunc in usum omne seruant, haud grauatim erogant, utpote non mi-

nus cōmode uicturi, etiam si uniuersum impenderent. Quin præter domesticas diuitias est illis foris quoque infinitus thesaurus, quo plurimæ gentes, uti ante dixi, in ipsorum ære sunt. ita milites undiq; conductos ad bellum mittunt, præsertim ex Zapoletis. Hic populus quingentis passuum millibus ab Vtopia distat, orientem solem uersus, horridus, agrestis, ferox, syluas montesq; asperos, quibus sunt innutriti, præferunt. Dura gens, æstus, frigoris, & laboris patiens, deliciarū expers omniū, neque agriculturæ studens, & cum ædificiorum tum uestitus indiligens, pecorum duntaxat curam habent. Magna ex parte uenatu & raptu uiuunt. Ad solum bellum nati, cuius gerendi facultatē studiose quærunt, repertā cupide amplectuntur, & magno numero egressi, cuiuis requirenti milites uili semet offerūt. Hanc unam, uitæ artem nouerūt, qua mors quæritur, sub quibus merent, acriter pro hijs & incorrupta fide dimicāt. Verum in nullum certum diem sese obstringunt, sed ea lege in partes ueniunt, ut posteriore die, uel ab hostibus, oblato maiore stipendio sint staturi, iisdem perendie rursus inuitati plusculo remigrant. Rarum oritur bellum, in quo non bona pars illorū in utroq; sint exercitu. itaq; accidit quotidie, ut sanguinis necessitudine, coniuncti, qui & iisdem in partibus conducti familiarissime semet inuicem utebantur, paulo post in contrarijs distracti copias, hostiliter concurrant. & infestis animis,

mis,obliti generis,immemores amicitiae, mutuo sese cō
 fodiant,nulla alia causa in mutuam incitati perniciem,
 quàm quod à diuersis principibus exigua pecuniola
 conducti, cuius tam exactam habent rationem, ut ad
 diurnū stipendium unius accessione assis facile ad com
 mutandas partes impellantur. Ita celeriter imbiberunt
 auaritiam,quæ tamen nulli est eis usui. Nam quæ san
 guine quærunt, protinus per luxum,& eum tamen mi
 serum consumunt. Hic populus Vtopiensibus aduer
 sus quosuis mortales militat,quod tanti ab hñs eorum
 conducatur opera quanti nusquam alibi. Vtopienses si
 quidē ut bonos quærūt quibus utantur ita hos quoq;
 homines pessimos quibus abutantur. quos quū usus
 postulat,magnis impulsos pollicitationibus,maximis
 obijciunt periculis, unde plerunq; magna pars nunq;
 ad exigēda promissa reuertitur,superstitibus,quæ sunt
 polliciti bona fide,persoluunt, quoad similes ausus in
 cendantur. Neq; enim pensi quicquam habent,quàm
 multos ex eis perdant. rati de genere humano maxi
 mam merituos gratiam se, si tota illa colluue populi
 tam tetri,ac nepharij orbem terrarū purgare possent.
 Secundum hos eorum copijs utuntur, pro quibus ar
 ma capiunt,deinde auxiliaribus cæterorum amicorum
 turmis. Postremo suos ciues adiungunt, è quibus ali
 quem uirtutis probatæ uirum,totius exercitus summæ
 præficiunt.Huic duos ita substituunt, uti eo incolumi,
 ambo

ambo priuati sint, capto aut interempto, alter è duob⁹
 uelut hæreditate succedat, eiq; ex euentu tertius. ne (ut
 sunt bellorum sortes uariæ) periclitante duce totus peri-
 turbetur exercitus. E quaq; ciuitate delectus exercetur
 ex his, qui sponte nomen profitentur. neque enim inui-
 tus quisquam foras in militiam truditur, quod persua-
 sum habeant, si quis sit natura timidior, nō ipsum mo-
 do nihil facturum strennue, sed metum etiam comiti-
 bus incussurum. Cæterum si quod bellum ingruat in
 patriam, ignauos huiusmodi, modo ualeant corpore,
 in naues mixtos melioribus collocāt: Aut in mœnibus
 sparsim disponunt. unde non sit refugiendi locus. ita
 suorum pudor, hostis in manibus, atq; adempta fugæ
 spes, timorem obruunt, & sæpe extrema necessitas in
 uirtutem uertitur. At sicuti ad externū bellum ex ipsis
 nemo protrahitur nolens, ita fœminas uolentes in mi-
 litiam comitari maritos, adeo non prohibent, ut exhor-
 tentur etiam, & laudibus incitent, profectas cum suo
 quaq; uiro, pariter in acie constituūt. tum sui quæsq;
 liberi affines cognati circumsistunt, ut hi de proximo
 sint mutuo sibi subsidio, quos maxime ad ferendas
 inuicem suppetias natura stimulat. In maximo pro-
 bro est coniunx absq; coniuge redux, aut amisso paren-
 te reuersus filius. quo fit, uti si ad ipsorū manus uentū
 sit modo perstēt hostes, longo & lugubri prælio ad in-
 ternitionem usque decernatur. Nempe ut omnibus au-
 rant

rant modis ne ipsis dimicare necesse sit, modo bello possint uicaria conductitorum manu defungi, ita quū uitari non potest quin ipsi ineant pugnam, tam intrepide capeffunt, quā quoad licuit prudenter detrectabant, nec tam primo ferociunt impetu quā mora sensim & duratione inualescunt, tam offirmatis animis ut interimi citius quā auerti queant: Quippe uictus illa securitas quæ cuiq; domi est, ademptaq; de posteris anxia cogitādi cura (Nam hæc solitudo generosos ubique spiritus frangit) sublimem & uinci dedignantē facit. Ad hæc militaris disciplinæ peritiā fiduciam præbet, postremo rectæ opiniones (quibus & doctrina & bonis reipublicæ institutis imbuti à pueris sunt) uirtutē addunt, qua neq; tam uilem habent uitam, ut temere prodigant, neq; tam improbe charam, ut quum honestas ponendam suadeat, auare turpiterq; retineāt. Dū ubiq; pugna maxima feruet, lectissimi iuuenes coniuuati, deuotiq; ducem sibi deposcūt aduersum, hūc aperte inuadunt, hunc ex insidijs adoriuntur, idem eminus idem cominus petitur, longóq; ac ppetuo cuneo, summissis assidue in fatigantium locum recentibus, oppugnatur, raroq; accidit (ni sibi fuga prospiciat) ut non intereat aut uiuus in hostium potestatem ueniat. Si ab ipsis uictoria sit, haud quaquā cæde grassantur, fugatos enim comprehendunt, quā occidunt libentius: neq; unquā ita persequuntur fugientes, ut non unā

s interim

Dux potissimum impetendus, quo citius finiatur bellum.

interim sub signis instructam aciem retineant, adeo
 uisi ceteris superati partibus, postrema acie sua uictori-
 am adepti sint, elabi potius hostes uniuersos sinant,
 quàm insequi fugiētes perturbatis suorum ordinibus
 insuescant. memores sibimet, haud semel usu uenisse,
 ut mole totius exercitus uicta profligataq; quū hostes
 uictoria gestientes, hac atq; illac abeuntes persequerē-
 tur, pauci ipsorum in subsidijs collocati ad occasiones
 intenti, dispersos ac palantes illos & præsumpta securi-
 tate negligentes derepente adorti, totius euentum præ-
 lii mutauerunt. extortaq; è manibus tam certa & indu-
 bitata uictoria, uicti uictores inuicem uicerunt. Haud
 facile dictu est, astutiores instruendis insidijs, an cautio-
 res ad uitandas sient. fugam parare credas, quum ni-
 hil minus in animo habent, contra quum id consilij ca-
 piunt, nihil minus cogitare putes. Nam si nimium sese
 sentiunt, aut numero, aut loco premi, tunc aut noctu,
 agmine silente, castra mouent, aut aliquo stratagemate
 eludunt, aut interdiu ita sensim sese referunt, tali ser-
 uato ordine, ut non minus periculi sit cedentes quàm
 instantes adoriri. Castra diligentissime communiunt
 fossa prealta lataque, terra quæ egeritur introrsum reie-
 cta, nec in eam rem opera media tinorū utuntur, ipsorū
 manibus militum res agitur, totusq; exercitus in
 opere est, exceptis qui pro uallo in armis ad subitos ca-
 sus excubant. Itaq; tam multis adnitentibus, magna
 multumq;

dicitur
 in munit
 apud
 aucto
 ritate
 nulli

multumq; amplexa loci munimenta, omni fide citius perficiunt. Armis utuntur ad excipiendos ictus, firmis, nec ad motum gestumue quemlibet ineptis, adeo ut ne natando quidem molesta sentiant. Nam armati natare inter militaris disciplinæ rudimēta consuecūt, tela sunt eminus sagittæ, quas acerrime simul & certissime iaculantur non pedites modo, sed ex equis etiam, cominus uero nō gladij, sed secures uel acie letales, uel pondere seu cæsim, seu pūctim feriant. Machinas excogitant solertissime, factas accurratissime cælant ne ante perditæ quàm res postulet. Ludibrio magis quàm usui sint, in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt, uti uectu faciles & habiles circumactu sint. Initas cum hostibus inducias tam sancte obseruant, ut ne laceffiti quidem uiolent. Hostilem terram non depopulantur, neque segetes exurunt, imo ne hominum equorumue pedibus, conterantur, quantum fieri potest protident, rati in ipsorum usus crescere. Inermem neminem lædunt, nisi idem speculator sit. Deditas urbes tuentur, at nec expugnatas, diripiunt, sed per quos deditio est impedita eos enecant, cæteris defensoribus in seruitutem addictis. Imbellem turbant omnem relinquunt intactam. Si quos deditioem suasisse compere rint, his è damnatorum bonis aliquam partem impartiunt, reliqua sectione auxiliares donant. Nam ipsorum nemo quicquàm de præda capit. Cæterum confecto

s 2 bello.

Formæ ar/
morum.

Deind/
cjs.

Athodie
Victores
maximam
partem de/
pendunt.

bello, non amicis impensas in quos insumpsere, sed uic-
tis imputant, exiguntq; eo nomine, partim pecuniam
quam in similes bellorum usus referuant, partim præ-
dia quæ sint ipsis apud eos perpetua non exigui cen-
sus. Huiusmodi reditus nunc apud multas gentes ha-
bent, qui uarijs ex causis paulatim nati, supra septim
genta ducatorum millia in singulos annos excreuere,
in quos è suis ciuibus aliquos emittunt quæstorum no-
mine, qui magnifice uiuant, personamq; magnatum il-
lic præ se ferant, at multum tamen superest quod infer-
ratur ærario, nisi malint eidem genti credere, quod sæ-
pe tantisper faciunt, quoad uti necesse sit uixq; accidit
unquam, ut totam reposcant. Ex his prædijs partem as-
signant illis, qui ipsorum hortatu tale discrimen aduēt
quale ante monstraui, si quis princeps armis aduersus
eos sumptis, eorum ditionem paret inuadere, magnis
illico uiribus extra suos fines occurrūt: nam neq; teme-
re in suis terris bellum gerunt, neq; ulla necessitas tanta
est, ut eos cogat aliena auxilia in insulam suam admit-
tere.

DE RELIGIONIBVS

VTOPIENSIVM.

RELIGIONES sunt non per insulam modo:
Ruerum singulas etiam urbes uariæ, alijs Solem.
Lunam alijs, alijs aliud errantium syderum dei uice
uene

uenerantibus, sunt quibus homo quispiam, cuius
olim aut uirtus aut gloria enituit, non pro deo tan-
tum, sed pro summo etiam deo suspicitur. At multo
maxima pars, eademque longe prudentior, nihil horum,
sed unum quoddam numen putant, incognitum, æter-
num, immensum, inexplicabile, quod supra mentis hu-
manæ captum sit, per mundum hunc uniuersum, uirtu-
te non mole diffusum, hunc parentem uocant. Orig-
ines, auctus, progressus, uices, finesque rerum omnium,
huic acceptos uni referunt, nec diuinos honores alij præ-
terea ulli, applicant. Quin cæteris quoque omnibus, quã-
quam diuersa credentibus, hoc tamen cum istis conueni-
nit, quod esse quidem unum censent summum, cui &
uniuersitatis opificium, & prouidentia debeat, eumque
communiter omnes patria lingua Mythram appel-
lant, sed eo dissentiunt, quod idem alius apud alios ha-
betur. Autumate quoque quicquid id sit, quod ipse sum-
mum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cuius
unius numini ac maiestati, rerum omnium summa,
omnium consensu gentium tribuitur. Cæterum paula-
tim omnes ab ea superstitionum uarietate desciscunt,
atque in unam illam coalescunt religionem, quæ reliquas
ratione uidetur antecellere. Neque dubium est quin cæ-
teræ iam pridem euauissent, nisi quicquid improspe-
rum cuiquam inter mutandæ religionis consilia fors ob-
lectisse, non id accidisse casu, sed cælitus immissum inter-

pretaretur timor, tanq̄ numine, cuius relinquebatur cultus, impium contra se propositum uindicante. At posteaq̄ acceperunt à nobis CHRISTI nomen, doctrinam, mores, miracula, nec minus mirandam tot martyrum constantiam, quorum sponte fusus sanguis, tam numerosas gentes in suam sectam longe lateque traduxit, non credas quàm pronis in eam affectibus etiã ipsi concesserint, siue hoc secretius inspirante deo, siue quod eadem ei uisa est hæresi proxima, quæ est apud ipsos potissima, quanquàm hoc quoq̄ fuisse non paulum momenti crediderim, quod CHRISTO cõmunem suorum uictum audierant placuisse, & apud germanissimos Christianorũ conuentus adhuc in usu esse. *Cœnobio* Certe quoquo id momento accidit, haud pauci nostram in religionem coierunt Lymphãq̄ sacra sunt abluti. Verum quoniam in nobis quatuor (totidem enim duntaxat supereramus, nam duo fati concesserant) nemo id quod doleo, sacerdos erat. Cæteris initiati, ea tamẽ adhuc sacramenta desyderant, quæ apud nos non nisi sacerdotes conferunt, intelligunt tamen, optantq̄ ita ut nihil uehementius, quin hoc quoq̄ sedulo iam inter se disputant an sine Christiani pontificis missu quisq̄ suo numero delectus sacerdotij consequatur charactere. & electuri, sanè uidebãtur. uerum quum ego discederem, nondum elegerant. Quin hi quoque religio
ni Christianæ

ni Christianæ, qui non assentiunt, neminem tamen absterrent, nullum oppugnant imbutum. Nisi quod unus è nostro cœtu me præfente coercitus est. Is quum recens ablutus, nobis contra suadentibus, de CHRISTI cultu publice maiore studio, quàm prudentia differeret, usque adeo cœpit incallescere, ut iam nostra modo sacra cæteris anteferet, sed reliqua protenus uniuersa damnaret. Prophana ipsa, cultores impios ac sacrilegos, æterno plectendos igni uociferaretur. Talia diu concionantem comprehendunt, ac reum non spretæ religionis, sed excitati in populo tumultus agunt, peraguntque, damnatum, exilio multant, siquidem hoc interim antiquissima instituta numerant, ne sua cuiquàm religio fraudi sit. Vt opus enim iam inde ab initio, quum accepisset incolas ante suum aduentum de religionibus inter se assidue dimicasse, atque animaduertisset eam rem, quod in commune dissidentes, singulæ pro patria sectæ pugnant, occasionem præstitisse sibi uincendarum omnium, adeptus uictoriam in primis sanxit, uti quàm cuique religionem libeat sequi liceat, ut uero alios quoque in suam traducat, hæcenus niti possit, uti placide, ac modeste suam rationibus astruat, non ut acerbè cæteras destruat, si suadendo non persuadeat, neque uim ullam adhibeat, & conuicijs temperet, per
 tulantius

Laude trahendi sunt hoies ad religionem.

tulantius hac de re contendente exilio, aut seruitute
 mulctant. Hæc Vtopus instituit nõ respectu pacis mo-
 do quã assiduo certamine, atq; in expiabili odio fundi-
 tus uidit eueri, sed q; arbitratus est, uti sic decerneret,
 ipsius etiam religionis interesse, de qua nihil est ausus
 temere definire, uelut incertũ habens, an uariũ ac mul-
 tiplicem expetens cultum deus, aliu d inspiret alij, certe
 ui ac minis exigere, & quod tu uerum credis idem omni-
 bus uideatur, hoc uero & insolens & ineptum censuit,
 tum si maxime una uera sit, cæteræ omnes uanæ, facile
 tamen præuidit (modo cum ratione ac modestia res
 agatur) futurum deniq; ut ipsa per se ueri uis emergat
 aliquando atq; emineat. sin armis & tumultu certetur,
 ut sint pessimi quiq; maxime peruicaces, optimam ac
 sanctissimam religionem ob uanissimas inter se super-
 stitiones, ut segetes inter spinas ac frutices obrutum iri.
 Itaq; hanc totam rem in medio posuit, & quid creden-
 dum putaret liberum cuiq; reliquit. Nisi quod sancte
 ac seuerè uetuit, ne quis usq; adeo ab humanæ naturæ
 dignitate degeneret, ut animas quoq; interire cum cor-
 pore, aut mundũ temere ferri, sublata prouidentia pu-
 tet, atq; ideo post hanc uitã supplicia uitij's decreta, uir-
 tuti præmia cõstituta credũt. cõtra sentientem, ne in ho-
 minum quidem ducunt numero, ut qui sublimem ani-
 mæ suæ naturam, ad pecuini corpusculi uilitatem de-
 iecerit, tantum abest ut inter ciues ponant, quorum
 instituta

instituta, moresq; (si per metum liceat) omnes, floccifatus sit. Cui enim dubium esse potest, quin is publicas patriæ leges, aut arte clam eludere, aut uinitatur infringere, dum suæ priuatim cupiditati seruiat, cui nullus ultra leges metus, nihil ultra corpus spei superest amplius. Quamobrem sic animato nullus communicatur honos, nullus magistratus committitur, nulli publico muneri præficitur. Ita passim uelut inertis, ac iacens naturæ despicitur. Cæterum nullo afficiunt supplicio, quod persuasum habeant, nulli hoc in manu esse, ut quicquid libet, sentiat. sed nec minis adigunt ullis, animum ut dissimulet suum, nec fucos admittunt, & mendacia, quæ uelut proxima fraudi, mirum quàm habet inuisa. Verum ne pro sua disputet sententia prohibent, atque id duntaxat apud uulgus. Nam alioquin apud sacerdotes, grauesq; uiros seorsum, non sinunt modo, sed hortantur quoque, confisi fore, ut ea tandem uesania rationi cedat. Sunt & alij, nec hij sanè pauci, nempe improhibiti, ueluti neque ratione penitus pro se carentes, neque mali, qui uitio longe diuerso, brutorum quoque

Mira opinio de ant
mab⁹ brutorum.

æternas esse animas opinantur. At nostris tamen neque dignitate comparandas, neque ad æquam natas felicitatem, hominum enim cuncti ferè tam immensam fore beatitudinem pro certo atq; explorato habent, ut morbum lamententur omnium, mortem uero nullius, nisi quæ uident anxie è uita, inuitumq; diuelli. Nempe hoc

t pro

pro pessimo habet augurio, tanquam anima ex spes ac male conscia, occulto quopiam imminentis poenae praesagio, reformidet exitum. Ad hoc haudquaquam gratum deo, eius putant aduentum fore. qui quum sit accersitus, non accurrit libens, sed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur mortis genus, qui intuent horrent, itaque defunctos, mœsti ac silentes efferunt, precantque propitiis manibus deum, uti eorum clementer infirmitatibus ignoscat, terra cadauer obruunt. Contra, quicumque alacriter ac pleni bona spe decesserint, hos nemo luget, sed cantu prosequuti funus, animas deo, magno commendantes affectu, corpora tandem reuerenter magis quam dolenter concremant, columnamque loco insculptis defuncti titulis erigunt. domum reuersi, mores, actaque eius recensent, nec ulla uitae pars, aut sapius, aut libentius, quam laetus tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam, & uiuis efficacissima rentur incitamenta uirtutum, & gratissimum defunctis cultum putant, quos interesse quoque de se sermonibus opinant, quamquam (ut est hebes mortalium acies) inuisibiles. Nam neque felicium sorti conueniat, libertate carere migrandi quo uelint, & ingratorum fuerit prorsus abiecisse desiderium amicos inuisendi suos, quibus eos dum uiuerent, mutuus amor, charitasque deuinxerat, quamquam bonis uiris, ut caetera bona, auctam post fata potius, quam imminutam coniectant. Mortuos ergo uersari inter

inter uiuentes credunt, dictorum factorumq; spectatores, eorum res agendas fidentius aggrediuntur, talibus uel freti praesidibus, & ab inhonesto secreto deterret eos, credita maiorum praesentia. Auguria, caeterasq; superstitionis uanae diuinationes, quarum apud alias gentes magna est obseruatio, negligunt prorsus, atque irrident. Miracula uero, quae nullo naturae proueniunt adminiculo, uelut praesentis opera, testesq; numinis uenturantur, qualia & ibi frequenter extare ferunt, & magnis interdum ac dubijs in rebus publica supplicatione, certa cum fiducia procurant, impetrantque. Gratum deo cultum putant naturae contemplationem, laudemque ab ea. sunt tamen, hincq; haud sane pauci, qui religione ducti, literas negligunt, nulli rerum cognitioni student, neque ocio prorsus ulli uacant, negocijs tantum, bonisq; in caeteris officijs statuunt, futuram post fata felicitatem promereri. Itaq; alij aegrotis inseruiunt, alij uias reficiunt, purgant fossas, pontes reparant, cespites, arenam, lapides effodiunt, arbores demoliuntur ac dissecant, bigisque ligna, fruges, item alia in urbes important, nec in publicum modo, sed priuatim quoque ministros, ac plus quam seruos agunt. Nam quicquid usquam operis est asperum, difficile, sordidum, a quo plerosque labor, fastidium, desperatio deterreat, hoc illi sibi totum libentes, hilaresque desumunt, caeteris otium procurant, ipsi perpetuo in opere ac labore uertuntur.

Vita actiua.

fantur, nec imputant tamen, nec aliorum sugillant uitā,
 nec suam efferunt. Hī quo magis sese seruos exhibent,
 eo maiore apud omnes in honore sunt. Eorum tamen
 hæreses duæ sunt, Altera cælibum, qui nō Venere mo-
 do in totum abstinent, sed carniū esu quoq; quidam
 animalium etiam omnium, reiectisq; penitus tāquā
 noxijs uitæ præsentis uoluptatibus, futuræ duntaxat,
 per uigilias ac sudores inhiāt, eius propediem obtinen-
 dæ spe. alacres interim, uegetiq;. Altera laboris haud
 minus appetens, coniugium præfert, ut cuius nec asper-
 nantur solatium, & opus, naturæ debere se, & patriæ li-
 beros putant. Nullam uoluptatem refugiūt, quæ nihil
 eos ab labore demoretur. Carnes quadrupedū uel eo
 nomine diligunt, quod tali cibo se ualidiores ad opus
 quodq; censeant. Hos Vtopiani prudentiores, at illos
 sanctiores reputant. Quos quod cælibatū anteferunt
 matrimonio, asperamq; uitam placidæ anteponunt, si
 rationibus niterentur irrideret, nunc uero quum se fa-
 teantur religione duci suspiciunt ac reuerentur. Nihil
 enim sollicitius obseruant, quàm ne temere quicquā
 ulla de religione pronuncient. Huiusmodi ergo sunt,
 quos illi peculiari nomine sua lingua Buthretcas uo-
 cant, quod uerbum latine religiosos licet interpretari.
 Sacerdotes habent eximia sanctitate, eoque admodum
 paucos, neq; enim plus quàm tredecim in singulis ha-
 bent urbibus pari templorum numero, nisi quum iur-
 ad

ad bellum. tunc em̄ septem ex illis cū exercitu profectis
 totidem sufficiuntur interim, sed illi reuersi, suū quisq;
 locum recuperat, qui supersunt, hij quoad decedenti-
 bus illis ordine succedant, comites interea sunt Pontifi-
 cis. Nam unus reliquis præficitur. Eliguntur à populo,
 idq; cæterorum ritu magistratuum, occultis, ad studia
 uitanda, suffragijs. electi à suo collegio consecratur. Hij
 rebus diuinis præsent, religiones curant, ac morum ue-
 luti censores sunt, magnóq; pudori ducit ab hijs quen-
 quàm tanquàm uitæ parum probatæ accersi, compella-
 riue. Cæterum ut hortari atque admonere illorum est,
 ita coërcere atque in facinorosos animaduertere prin-
 cipis, atque aliorum est magistratuum, nisi quod sacris
 interdunt, quos improbe malos comperiunt. nec ul-
 lum ferè supplicium est quod horreant magis. Nam
 & summa percelluntur infamia, & occulto religionis me-
 tu lacerantur, ne corporibus quidem diu futuris in tu-
 to. quippe ni properam pœnitentiã sacerdotibus ap-
 probent, comprehensi impietatis pœnam Senatui per-
 soluunt, pueritia iuuentusq; ab illis eruditur, nec prior
 literarũ cura, quàm morum ac uirtutis habetur, namq;
 summam adhibet industriam, ut bonas protenus opi-
 niones, & conseruandæ ipsorum reipublicæ utiles, tene-
 ris adhuc, & sequacibus puerorum animis instillent,
 quæ ubi pueris penitus insederint, uiros per totam ui-
 tam comitantur, magnamq; ad tuendum publicæ rei

Fœminæ
sacerdotes

statum (qui non nisi uitijs dilabitur, quæ ex peruersis nascuntur opinionibus) afferunt utilitatem. Sacerdotibus (ni fœminæ sint. nam neque ille sexus excluditur, sed rarius, & non nisi uidua, natûque grandis eligitur) uxores sunt popularium selectissimæ. Neq; enim ulli apud Vtopienses magistratui maior habetur honos usq; adeo, ut si quid etiam flagitiij admiserint, nulli publico iudicio subsint, deo tantum, ac sibi relinquuntur. Neque enim fas putant illum, quantumuis scelestum, mortali manu cõtingere, qui Deo tam singulari modo uelut anathema dedicatus est. Qui mos illis facilius est

Excõmuni-
catio.

obseruatu, quod sacerdotes & tam pauci, & tanta cum cura deliguntur. Nam neque temere accidit, ut qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem, solius respectu uirtutis euehitur, in corruptelam & uitium degeneret, & si iam maxime contingeret, ut est mortalium natura mutabilis, tamen qua sunt paucitate, nec ulla præter honorem potestate præditi, ad publicam certe perniciem nihil magni ab his momenti pertimescendum sit. Quos ideo tam raros atq; infrequentes habent, ne dignitas ordinis, quem nunc tanta ueneratione prosequuntur, communicato cum multis honore uilesceret, præsertim quum difficile putent frequentes inuenire tam bonos, ut ei sint dignitati pares, ad quam gerendam non sufficit mediocribus esse uirtutibus. Nec eorum aestimatio apud suos magis, quàm apud exteras etiam gen-

At apud
nos quãta
turba est.

tes

tes habetur, quod inde facile patet, unde etiam natum
 puto. Nempe decernentibus prælio copijs, seorsum illi
 non admodum procul confidunt in genibus, sacras in-
 duti uestes, tensis ad cælum palmis, primum omnium
 pacem, proxime, suis uictoriam, sed neutri cruētam par-
 ti comprecantur, uincensibus suis decurrunt in aciem,
 sæuientesq; in profligatos inhihent, uidisse tantū atq;
 appellasse præsentem ad uitam satis, diffluentium con-
 tactus uestium, reliquas quoq; fortunas ab omni bel-
 lorum iniuria defendit. Qua ex re apud omnes undiq;
 gentes, tanta illis ueneratio, tantum ueræ maiestatis ac-
 cessit, ut sæpe ab hostibus non minus salutis ad ciues
 reportarint, quàm ab ipsis ad hostes attulissent. si qui-
 dem aliquando constat, inclinata suorum acie, despera-
 tis rebus, quum ipsi in fugam uerterentur, hostes in cæ-
 dem ac prædam ruerent, interuentu sacerdotum inter-
 pellatam stragem, ac diremptis inuicem copijs, pacem
 æquis conditionibus esse compositam atque constitu-
 tam. Neq; enim unquam fuit ulla gens tam fera, crude-
 lis ac barbara, apud quos ipsorum corpus non sacro-
 sanctum, atq; inuiolabile sit habitum. festos celebrant

O sacerdo-
 tes nostris
 longe san-
 ctiores.

Festorū die-
 rum apud
 Vtropienses
 obseruatio

initialem atque ultimum cuiusq; mensis diem, & anni
 item, quem in menses partiuntur, circuitu lunæ finitos,
 ut solis ambitus annum circinat. Primos quosque dies
 Cynemernos, postremos ipsorum lingua Trapemer-
 nos appellant, quæ uocabula perinde sonant, ac si pri-

Templa cuiusmodi.

mifesti & finifesti uocentur. Delubra uisuntur egregia, utpote nō operosa modo, sed quod erat in tanta ipsorum paucitate necessarium, immensi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia subobscura, nec id ædificandi inscitia factum, sed consilio sacerdotum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes dispergere, partiore ac uelut dubia colligi animos, & intendi religionem putant. quæ quoniam non est ibi apud omnes eadem, & uniuersæ tamen eius formæ quanquam uariæ ac multiplices, in diuinæ naturæ cultum uelut in unum finem diuersa uia commigrant, idcirco nihil in templis uisitur, auditur uē, quod non quadrare ad cunctas in commune uideatur. Si quod proprium sit cuiusquam sectæ sacrum, id intra domesticos quisque parietes curat, publica tali peragunt ordine, qui nulli prorsus ex priuatis derogat. Itaque nulla deorum effigies in templo cōspicitur, quo liberum cuiusque sit, qua forma deum uelit è summa religione concipere. nullū peculiare dei nomen inuocant, sed Mythræ duntaxat, quo uocabulo cuncti in unā diuinæ maiestatis naturam, quæcunque sit illa, conspirant, nullæ concipiuntur preces, quas non pronuntiare quiuis inoffensa sua secta possit. Ad templum ergo in finifestis diebus uespere conueniunt, ad huc ieiuni, acturi deo de anno, mēse uē cuius id festum postremus dies est, prospere acto gratias, postero die, nam is primifestus est, mane ad templa confluitur, ut
insequentis

insequentis anni, mensisue, quem ab illo auspicatori festo sint, faustum felicemque successum comprecetur. At in sinifestis antea quam templum petunt uxores, domi ad uirorum pedes, liberi ad parentum prouoluti, peccasse fatentur sese aut admissio aliquo, aut officio indiligenter obito, ueniamque errati precantur, ita si qua se nebecula domesticae similitudinis offuderat, tali satisfactio ne discutitur, uti animo puro ac sereno sacrificijs intersint, nam interesse turbido, religio est. eorumque odij, iracundie in quibus sibi conscij, nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacrificia non ingerunt sese, uindictae celeris, magnaeque metu. Eo quum ueniunt, uiri in dextram delubri partem, foeminae seorsum in sinistram commeant, tum ita se collocant, ut cuiusque domus masculi ante patrem familias consideant, foeminarum mater familias agmen claudat. Ita prospicitur, uti omnes omnium gestus foris ab his obseruentur, quorum autoritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoque sedulo cauent, uti iunior ibi passim cum seniore copuletur, ne pueri pueris crediti, id temporis puerilibus transigant ineptijs, in quo deberent maxime religiosum erga superos metum, maximum, ac prope unicum uirtutibus incitamentum concipere. Nullum animal in sacrificijs maectant, nec sanguine rentur, ac caedibus diuinam gaudere clementiam, qui uitam animantibus ideo est elargitus, ut uiuerent. Thus incendunt & alia item odoramenta, ad haec ce-

reos

Confessio
Vtopiesium.

At apud
nos qui sunt
inquinatissimi,
aris proximi esse
contendunt.

reos numerosos præferunt, non quod hæc nesciant nihil ad diuinam conferre naturam, quippe ut nec ipsas hominum preces, sed & innoxium colendi genus placeat, & hijs odoribus luminibusq; ac cæteris etiam ceremonijs nescio quomodo sese sentiunt homines erigi, atque in dei cultum animo alacriore consurgere. Candidis in templo uestibus amicitur populus, sacerdos uersicolores induitur, & opere & forma mirabiles materia non perinde preciosa. neque enim auro intextæ, aut raris coagmentatæ lapidibus, sed diuersis auium plumis, tam scite, tantòq; artificio laboratæ sunt, ut operis præcium nullius æstimatio materiæ fuerit æquatura. Ad hoc in illis uolucrum pennis, plumisq; & certis earum ordinibus, quibus in sacerdotis ueste discriminantur, arcana quædam dicunt contineri mysteria, quorum interpretatione cognita (quæ per sacrificos diligenter traditur) diuinorum in se beneficiorum, suæq; uicissim pietatis in deum, ac mutui quoq; inter se officij admonentur. Quum primum sacerdos ita ornatus ex adyto sese offert, cuncti protinus in terram uenerabundi procumbunt, tam alto ab omni parte silentio, ut ipsa rei facies, terrorem quædam uelut præsentis cuiuspiam numinis incutiat. Tellure paulum morati, dato ab sacerdote signo, erigunt sese. tum laudes deo canunt, quas musicis instrumentis interstingunt, alijs magna ex parte formis, quam quæ nostro uisuntur orbe. Ex illis ple-

raq;

Musica
Vtopiensium.

raq; sicuti quæ nobis in usu sunt, multum suauitate uin-
 cunt. ita quædam nostris ne conferenda quidem sint.
 Verum una in re haud dubie longo nos interuallo præ-
 cellit, quod omnis eorum musica, siue quæ personatur
 organis, siue quam uoce modulantur humana, ita na-
 turales affectus imitatur & exprimit, ita sonus accom-
 modatur ad rem, seu deprecantis oratio sit, seu lata,
 placabilis, turbida, lugubris, irata, ita rei sensum quen-
 dam melodiæ forma representat, ut animos auditorû
 mirum in modum afficiat, penetret, incendat. solènes
 ad ultimum conceptis uerbis preces, sacerdos pariter
 populusq; percensent, ita compositas, ut quæ simul
 cuncti recitant, priuatim quisque ad semet referat. In
 his deum & creationis, & gubernationis, & cæterorum
 præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit au-
 torē, tot ob recepta beneficia gratias agit. nominatim
 uero quod deo propitio in eam rempublicam inciderit
 quæ sit felicissima, eam religionem sortitus sit, quã spe-
 ret esse uerissimam. Qua in re, si quid erret, aut si quid
 alterutra melius, & quod deus magis approbet, orare
 se eius bonitas efficiat, hoc ut ipse cognoscat. paratum
 enim sequi se quaquã uersus ab eo ducatur, sin & hæc
 Reip. forma sit optima, & sua religio rectissima, tũ uti
 & ipsi cõstantiã tribuat, & cæteros mortales omneis ad
 eadẽ instituta uiuēdi, in eandẽ de deo opinionẽ perdu-
 cat, nisi inscrutabilẽ eius uoluntatẽ etiã sit, quod in hac
 religio/

religionum uarietate delectet. Deniq; precatur, ut facile defunctum exitu ad se recipiat, quàm cito, seroue prae finire quidem nò audere se. Quanquàm quod inoffensa eius maiestate fiat; multo magis ipsi futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum peruadere, quàm ab eo diutius, psperrimo uitæ cursu distineri. Hac prece dicta rursus in terrâ proni, pauloq; post erecti, discedunt pransum, & quod superest diei, ludis & exercitio militaris disciplinæ percurrūt. Descripsi uobis quàm potui uerissime eius formam Reip. quā ego certe non optimam tantum, sed solam etiam censeo, quæ sibi suo iure possit Reip. uendicare uocabulum. Siquidem alibi, de publico loquentes ubiq; commodo, priuatum curant. Hic ubi nihil priuati est, serio publicum negotiū agunt, certe utrobq; merito. Nam alibi, quotus quisq; est qui nesciat, nisi quid seorsum prospiciat sibi, quantumuis florente Rep. semet tamē fame periturū, eoque necessitas urget, ut sui potius, q̄ populi id est aliorū habendā sibi rationē censeat. Cōtra hic, ubi omnia omniū sunt nemo dubitat (curet modo, ut plena sint horrea publica) nihil quicq; priuati cuiquàm defuturū. Neq; enim maligna rerum distributio est, neq; inops, neque mendicus ibi quisquàm. & quum nemo quicquàm habeat, omnes tamen diuites sunt. Nam quid ditius esse potest, quàm adempta prorsus omni solitudine, lato ac tranquillo animo uiuere; non de suo uictu trepidum,

dum, non uxoris querula flagitatione uexatum, non paupertatem filio metuētem, nō de filiæ dote anxium, sed de suo, suorūq; omnium, uxoris, filiorum, nepotum, pronepotum, abnepotum, & quā longam posterorum seriem suorum, generosi præsument, uictu esse, ac felicitate securum. Quid quod nihilo minus his prospicitur, qui nūc impotes olim laborauerunt, quā his qui nunc laborant. Hic aliquis uelim cum hac æquitate audeat aliarum iustitiam gentium comparare, apud quas dispeream, si ullum prorsus comperio, iustitiæ, æquitatisq; uestigium. Nam quæ hæc iustitia est, ut nobilis quispiam, aut aurifex, aut scenerator, aut deniq; alius quisquā eorum, qui aut omnino nihil agunt, aut id quod agunt, eius generis est, ut nō sit Reip. magnopere necessarium, lautam ac splendidam uitam, uel ex ocio, uel superuacuo negotio consequatur, quum interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tanto, tamq; assiduo labore, quā uix iumenta sustineant, tam necessario, ut sine eo ne unum quidem annum possit ulla durare Resp. uictum tamen adeo malignum parant, uitam adeo miseram ducūt, ut longe potior uideri possit conditio iumentorum, quibus nec tam perpetuus labor, nec uictus multo deterior est, & ipsis etiā suauior, nec ullus interim de futuro timor. At hos & labor sterilis, atq; infructuosus, in præsentī stimulat, & inopis recordatio senectutis occidit, quippe quibus parcior est

u — diurna

diurna merces, quàm ut eidem possit diei sufficere, tantum abest ut excrescat, & supersit aliquid quod quoti die queat in senectutis usum reponi. An non hæc ini qua est & ingrata respública, quæ generosis ut uocant & aurificibus, & id genus reliquis, aut ociosis, aut tantum adulatoribus, & inanium uoluptatum artificibus, tanta munera prodigit. agricolis cõtra, carbonarijs, mediastinis, aurigis & fabris, sine quibus nulla omnino Resp. esset, nihil benigne prospicit. Sed eorum florentis atatis abusa laboribus, annis tãdem ac morbo graues, omnium rerum indigos, tot uigiliarum immemor, tot ac tantorum oblita beneficiorum miserrima morte repensat ingratißima. Quid quod ex diurno pauperũ demenso diuites cotidie aliquid, nõ modo priuata fraude, sed publicis etiam legibus abradunt, ita quod ante uidebatur iniustum, optime de Rep. meritis pessimam referre gratiam, hoc isti deprauatum etiã fecerunt, tum prouulgata lege iustitiam. Itaq; omnes has quæ hodie usquàm florent Resp. animo intuenti ac uersanti mihi, nihil sic me amet deus, occurrit aliud quàm quædã

Hæc anno
ta lector.

conspiratio diuitum, de suis commodis Reip. nomine, titulõq; tractantium. comminiscunturq; & excogitant omnes modos atque artes quibus, quæ malis artibus ipsi congesserunt, ea primum ut absque perdendi metu retineant, post hoc ut pauperum omnium opera, oc laboribus quàm minimo sibi redimant, eisque abutan

tur. Hæc machinamenta, ubi semel diuites publico nomine hoc est etiam pauperum, decreuerunt obseruari, iam leges fiunt. At homines deterrimi cum inexplebili cupiditate, quæ fuerant omnibus suffectura, ea omnia inter se partiuerint, quàm longe tamen ab Vtopiensium Reip. felicitate absunt: è qua cum ipso usu sublata penitus omni aueritate pecuniæ, quanta moles molestiarum recisa, quanta scelerum seges radicitus euulsa est? Quis enim nescit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumultus, iurgia, seditiones, cædes, prodiones, ueneficia, cotidianis uindicta potius quàm refrenata supplicij, interempta pecunia commori, ad hæc metum sollicitudinem, curas, labores, uigilias, eodem momento quo pecunia perituras, quin paupertas ipsa, quæ sola pecunijs uisa est indigere, pecunia prorsus undiq; sublata, protinus etiam ipsa decresceret. id quo fiat illustrius, reuolue in animo tecum annū aliquem sterilem atq; infœcundū, in quo multa hominū millia, fames abstulerit, contendendo planè in fine illius penuriæ excussis diuitū horreis, tantum frugum potuisse reperiri, quantū si fuisset inter eos distributum, quos macies ac tabes absumpsit illam cæli, soliq; parcitatem, nemo omnino sensisset. tam facile uictus parari posset, nisi beata illa pecunia, quæ præclare scilicet inuēta est, ut aditus ad uictum per eam patresceret, sola nobis ad uictum uiam intercluderet. Sentiant ista, non dubito, etiam diuites, nec ignorāt quan-

Mire dictū.

to potior esset illa conditio nulla re necessaria carere, quàm multis abundare superfluis, tam numerosis eripi malis, quàm magnis obsideri diuitijs. Neque mihi quidem dubitare subit, quin uel sui cuiusq; commodi ratio, uel CHRISTI seruatoris autoritas (qui neq; pro tanta sapientia potuit ignorare quid optimum esset, neq; qua erat bonitate id consulere, quod non optimū sciret) totum orbem facile in huius Reip. leges iam dudum traxisset, nisi una tātum belua, omnium princeps parensq; pestium superbia, reluctaretur. hæc non suis cōmodis prosperitatem, sed ex alienis metitur incommodis. hæc ne Dea quidē fieri uellet, nullis relictis miseris quibus imperare atque insultare possit. Quorum miserijs præfulgeat ipsius comparata felicitas, quorum suis explicatis opibus, angat atque incendat inopiam. Hæc auerni serpens mortalium pererrans pectora, ne meliorem uitæ capessant uiam, uelut remora retrahit ac remoratur. quæ quoniam pressius hominibus infixata est, q̄ ut facile possit euelli, hanc Reip. formā, quam omnibus libenter optarim, Vtopiensibus saltem contigisse gaudeo, qui ea uitæ sunt instituta sequuti, quibus Reip. fundamenta iecerunt non modo felicissime, uel rumetiam quātum humana prælagiri coniectura contigit, æternum duratura. Extirpatis enim domi cum cæteris uitijs ambitionis, & factionum radicibus, nihil impendit periculi, ne domestico dissidio laboretur, quæ
una

una multarum urbium egregie munitas opes pessun-
 dedit. At salua domi cōcordia, & salubribus institutis,
 non omnium finitimorum inuidia principum (quæ sæ-
 pius id iam olim semper reuerberata tentauit) concute-
 re illud imperium, aut commouere queat. Hæc ubi Ra-
 phaël recensuit, quanquàm haud pauca mihi succurre-
 bant, quæ in eius populi moribus, legibusq; perquàm
 absurde uidebãtur instituta, non solum de belli geren-
 di ratione, & rebus diuinis, ac religione, alijsq; insuper
 eorum institutis, sed in eo quoque ipso maxime, quod
 maximum totius institutionis fundamentum est uita
 scilicet, uictuque communi, sine ullo pecuniæ commer-
 cio, qua una re funditus euertitur omnis nobilitas, ma-
 gnificencia, splendor, maiestas, uera ut publica est opi-
 nio decora atq; ornamenta Reipub. tamen quoniam
 defessum narrando sciebam, neque mihi satis explora-
 tum erat, posset ne ferre, ut contra suam sententiam sen-
 tiretur, præsertim quod recordabar, eo nomine quos-
 dam ab illo reprehensos, quasi uererentur, ne non satis
 putarentur sapere, nisi aliquid inuenirent, in quo uelli-
 care aliorum inuenta possent, idcirco & illorum institu-
 tione, & ipsius oratione laudata, manu apprehendens
 intro cœnatum duco, præfatus tamen aliud nobis tem-
 pus, ñsdem de rebus alius cogitandi, atque uberius
 cum eo conferendi fore. Quod utinam aliquando con-
 tingeret interea quemadmodum haud possum omni-

bus assentiri quæ dicta sunt, alioqui ab homine citra
 controuersiam eruditissimo simul & rerum humanarū
 peritissimo, ita facile confiteor permulta esse in Vtopi-
 ensium republica, quæ in nostris ciuitatibus optarim
 uerius, quàm sperarim.

SECUNDI LIBRI FINIS.

SERMONIS POMERIDIANI RAPHAËLIS HY
 THLODAEI, DE LEGIBVS ET INSTITV-
 TIS VTOPIENSIS INSVLAE PAVCIS
 ADHVC COGNITAE, PER CLA-
 RISSIMVM ET ERVDITISSI-
 MVM VIRVM D. THOMAM
 MORVM CIVEM ET VI-
 CECOMITEM LON-
 DINENSEM,
 FINIS.

HIERONYMVS

BU SLIDIVS THOMAE

MORO S. D.

NON SAT FVIT ORNATISSIME
 More, olim omnem curam, operam,
 studium, intulisse in rem & comodū
 singulorū, nisi uel ea (quæ tua pietas
 & liberalitas est) conferres in uniuersum,
 ratus hoc (tuū qualecuncq; foret)
 beneficium, eo maiorem hinc mereri fauorem,
 uenari gratiam, aucupari gloriam, quāto illud & latius propa-
 gatum, & in plures distributum, pluribus esset profutu-
 rum. Quod & si aliās semper præstare contenderis, ta-
 men id maxime es nuper mira felicitate adsecutus, scili-
 cet pomeridiano illo sermone abs te in literas relato.
 Quem de recte & bene cōstituta (ab omnibus expeten-
 da) Vtopiēsium Rep. ædidisti. In cuius pulcherrimi in-
 stituti felici descriptiōe nihil est, in quo uel summa eru-
 ditio, uel absoluta rerum humanarū peritia desyderari
 possit. Quando ea quidē ambo in illo tanta paritate &
 æquabili congressu cōcurrunt, ut neutro alteri herbam
 porrigente, utrunq; æquo Marte de gloria contendat.
 Tam siquidē multifaria polles doctrina, Rursum tam
 multa, eaq; certa rerū peritia, ut prorsus expertus affir-

HIERONYMI BVSLIDI

mes quicquid scripseris, doctissime scribas, quicquid
 affirmandum destinaueris. Mira profecto, raraque felici-
 tas, ac planè eo rarior, quo magis ipsa sese inuidens plu-
 rimis, nō præbet nisi raris. Maxime ijs, qui sicut cando-
 re uelint, ita eruditione sciant, fide queât, autoritate pos-
 sint, tam pie, recte, prouide, in cōmune cōsulere, sicut tu
 iam facis probe, qui quod nō solum tibi, uerū etiam to-
 ti te gentium orbi existimas, operæ precium duxeris, hoc
 tuo pulcherrimo merito, uel totū ipsum orbem deme-
 reri, quod præstare alia ratione neque rectius, neque melius
 potuisses, quæ ipsis mortalibus ratione pollentibus, eam
 Reip. ideam, eam morū formulam, absolutissimū inque
 simulacrum præscribere, quo nullo unquam in orbe uisum
 sit, uel salubrius institutū, uel magis absolutū, uel quod
 magis expetendum uideatur, ut pote multo quidē præ-
 stante, atque longo post se interuallo relinquente, tot cele-
 bratissimas, tantopere decantatas Lacedæmoniorum,
 Atheniensem, Romanorū, respublicas. Quæ si iisdem
 essent auspicijs auspicata, iisdem (quibus hæc tua Resp.)
 institutis, legibus, decretis, moribus, moderata. Profe-
 cto hæc nō dum labefactata & solo æquata. Iam prohi-
 dolor citra spem omnem instaurationis extinctæ iace-
 rent. Sed cōtra, incolumes adhuc, beatæ, felices, fortuna-
 tissime agerent. Interim rerum dominæ, suū late impe-
 rium terra marique sortita. Quarū quidem rerū publi-
 carum, tu miserandā miseratus sorte, ne alia itidē (quæ
 hodie

hodie rerum potitæ summū tenent) parem sustinerent
 uicem, prospicere uoluisti, scilicet hac tua absolutissima
 republica, quæ nō tam in condendis legibus, quæ uel pro
 batissimis magistratibus formandis, maxime elabora-
 uit. Nec id quidē ab re, quādo alioqui sine illis omnes
 (uel optimæ) leges, si Platoni credimus, mortuæ cense-
 rentur, præsertim ad quorum magistratuū simulacrū,
 probitatis specimen, exemplar morū, iustitiæ imaginē,
 totus status, & rectus tenor cuiusuis absolutæ Reip. sit
 effingendus. In quo in primis concurrant, prudentia in
 optimatibus, fortitudo in militibus, temperantia in sin-
 gulis, iustitia in omnibus. quibus quū tua (quā tantope
 re celebras) respublica sit tam pulcherrime, ut liquet, cō-
 posita. Non mirū si hinc ueniat non solū multis timen-
 da, sed & cunctis gentibus ueneranda, simul omnibus
 sæculis prædicanda. Idcirco eo magis, quod in ea omnis
 proprietatis cōtentione sublata, nulli sit quippiam pro-
 prij. Cæterum in rem ipsam cōmunem, communia sunt
 omnibus omnia, Adeo ut omnis res, quæuis actio seu
 publica, seu priuata, non ad multorū cupiditatem, non
 ad paucorū libidinem spectet, sed ad unam iustitiam,
 æquabilitatem, cōmunionem sustinendam (quantula-
 cunq; sit) tota referat. Quo illa integre relata, omnis ma-
 teries, fax & fomes, ambitus, luxus, inuidentiæ, iniuriæ
 faceffat necesse est. In quæ nonnunquam, aut priuata rerū
 possessio, aut ardens habendi sitis, omniumq; miserrima rerum

ma rerum ambitio, mortales (uel reluctātes) protrudit,
 maximo suo, idēq; incomparabili malo. Quando hinc
 sæpenumero dissensiones animorū, motus armorum,
 & bella plusq; ciuilia derepente oriantur. Quibus non
 solum florentissimus status beatissimarū Rerūp. fun-
 ditus pessundatur, uerum illarum olim parta gloria,
 acti triumphī, clara trophea, totiesq; opima spolia, de
 uictis hostibus relata, penitus oblitterantur. Quod si in
 his hæc nostra pagina minorē forte, ac uelim, fidem fe-
 cerit, certe in promptu aderunt testes ad quos te relegē,
 locupletissimi, uidelicet tot & tātā olim uastatā urbes,
 dirutā ciuitates, pstratā Resp. incensi & cōsumpti uici,
 quorū uti hodie uix ullā tātā calamitatis reliquiā, aut
 uestigia uisuntur, ita nec nomina illorū ulla quantūuis
 uetus, & longe deducta historia, sat probe tenet. Quas
 quidem insigneis clades, uastationes, euerfiones, cæte-
 rasq; belli calamitates, nostrā (si quæ sint) Resp. facile
 euaserint, modo ad unam Vtopiēsium reipublicæ nor-
 mam sese adamussim componentes, ab ea ne transuer-
 sum quidem, ut aiunt, unguē recedant. Quod sic demū
 præstantes, tandem re ipsa cumulatissime agnoscent,
 quantū hoc tuum in se collatum beneficium profuerit,
 maxime quo accedente, didicerint, suam Remp. saluā
 incolumē, triumphantē seruare. Proinde tātum tibi suo
 præsentissimo seruatori debiturā, quantū is haud iniu-
 ria promeretur, qui nō tantū aliquem è republica ciuē,
 sed

AD THO. MORVM EPIST:
sed uel ipsam totā Rēp. seruarit. Interea Vale, ac felici-
ter perge nō nihil usq; meditari, agere, elaborare, quod
in Remp. collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalita-
tem addat. Vale doctissime, & idē humanissime Mo-
re, tuæ Britāniæ, ac nostri huius orbis decus. Ex ædibus
nostris Mechliniæ, M. D. XVI.

GERARDVS NOVIOMAGVS
DE VTOPIA.

Dulcia lector amas: sunt hic dulcissima quæq;

Vtile si quæris, nil legis utilius.

Sive utrunq; uoles, utroq; hæc insula abundat,

Quo linguam ornes, quo doceas animum.

Hic fontes aperit, recti prauiq; disertus

Morus, Londini gloria prima sui.

CORNELIUS GRAPHEVS AD LECTOREM.

Vis noua monstra, nouo dudum nunc orbe reperto:

Viuenti uaria uis ratione modos:

Vis qui uirtutum fontes: uis unde malorum

Principia: & quantum rebus inane latet:

Hæc lege, quæ uario Morus dedit ille colore,

Morus Londinæ nobilitatis honos.

BASILEAE APVD IOANNEM FROBE-

NIVM MENSE MARTIO.

AN. M. D. XVIII.

ἴνεοδε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις,

Prudens simplicitas amorq; recti.

ἰσοπέδη δαίμων ἰσοπέδη δαίμων ἰσοπέδη

ἄκέραιοι ὡς οἱ περισεραί.

IN INCLYTA GERMANIAE BASILEA.

M. D. XVIII.